

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

KLAVDIJA PANJAN

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta
Študijski program: Socialna pedagogika

Mladinsko stanovanje za mladostnike po odhodu iz stanovanjskih skupin

DIPLOMSKO DELO

Mentorica: doc dr. Jana Rapuš Pavel

Kandidatka: Klavdija Panjan

Kranj, september 2016

Zahvala

Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Jani Rapuš Pavel za potrpežljivost, trud in strokovnost.

Iskrena hvala vsem trem intervjuvankam, ki ste svoje izkušnje in zgodbe delile z menoj.

Hvala Vanji Vojsk Mauko za lektoriranje in Katarini Ropret za prevajanje povzetka v angleščino.

Za vso potrpežljivost in podporo se moram zahvaliti tudi svojemu partnerju Roku.

In seveda, Ema - hvala, ker mi vsak dan polepšaš s svojim smehom in mi daješ moč in energijo ter dodatno daješ smisel mojemu življenju.

Povzetek

Kot vsak mladostnik tudi mladostniki iz stanovanjskih skupin potrebujejo ob sebi odrasle, ki jih opolnomočijo in pomagajo pri prehodu v samostojno življenje. Možnost nastanitve v mladinskem stanovanju predstavlja mladostniku podporo pri prehodu v odraslost.

Diplomsko delo v teoretičnem delu opredeli obdobje mladosti in prehoda v odraslost, vzgojne zavode, stanovanjske skupine, značilnosti populacije v stanovanjskih skupinah (otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami) in projekt mladinskih stanovanj v teoriji in praksi.

V empiričnem delu skozi kvalitativno raziskovanje spoznavam prakso mladinskega stanovanja v našem prostoru. Zanima me pomen projekta mladinskega stanovanja, ki ga skozi lastno izkušnjo predstavijo mentorica in mladostnici, ki sta bivali v tej obliki poinstitucionalne oskrbe. Podatke pridobim skozi delno strukturirane intervjuje z udeleženkami raziskave. Ugotovitve kažejo, da je projekt mladinskega stanovanja mladostnicama pomenil možnost učenja samostojnosti in odgovornosti. Vloga mentorice je še posebej pomembna pri nudenju opore, reševanju težav in komuniciranju z zunanjimi institucijami.

KLJUČNE BESEDE: mladostniki, čustvene in vedenjske težave, poodpustno spremljanje, samostojnost, mladinska stanovanja.

Summary

As any adolescent, also adolescents in home groups need the support of adults to reach the empowerment and transition to an independent life. Youth housing accommodation helps an adolescent enter adulthood more successfully. The theoretical part of the thesis defines adolescence and transition to adulthood, behaviour modification institutions, home groups, characteristics of home groups' population (children and adolescents with emotional and behavioural difficulties) and the youth housing project in theory and practice.

The empirical part involves a qualitative research of youth housing practice in Slovenia. The significance of youth housing is presented through the personal experience of a tutor and two adolescent girls who underwent this kind of postinstitutional treatment. Data is acquired through partly structured interviews with the research participants. According to research findings, the youth housing project offered the two adolescent girls an opportunity for learning how to be independent and responsible. The tutor played an important role mainly in offering valuable support, resolving problems and communicating with external institutions.

KEY WORDS: adolescents, emotional and behavioural difficulties, post-discharge care, independence, youth housing

Kazalo

Uvod	1
TEORETIČNI DEL	3
Vzgojni zavodi	3
Vzgojni cilji v vzgojnih zavodih	4
Preventivni socialno-varstveni in zdravstveni cilji	4
Učno-vzgojni cilji.....	5
Kompensacijski cilji	6
Osebnostno in socialno-integracijski cilji	7
Načela vzgojnih zavodov	8
Načelo timskega dela	8
Načelo individualizacije	9
Načelo pozitivne vzgojne usmerjenosti	9
Načelo aktivne vloge in soodgovornosti otroka ali mladostnika v procesu lastnega razvoja	9
Načelo kompensacije razvojnih primanjkljajev in vrzeli	10
Načelo kontinuiranega vzgojno-izobraževalnega procesa	10
Načelo sodelovanja z družino.....	12
Načelo inkluzije, integracije in normalizacije	13
Nameščanje otrok in mladostnikov v vzgojne zavode	15
Stanovanjske skupine.....	18
Načela stanovanjske skupine	19
Mladinska stanovanja	22
Mladinska stanovanja v praksi.....	24
Načela vzgojnega programa mladinskih stanovanj	26
Populacija, nameščena v oblike izvendružinske vzgoje in prehodi v odraslost.....	30
Indikatorji čustvenih in vedenjskih težav	30
Klasifikacije čustvenih in vedenjskih težav	33
Mladost in odraščanje.....	38
Kriza identitete.....	39
Ranljivost mladih	40
Dejavniki odraščanja	41
EMPIRIČNI DEL	43

Oprelitev problema	43
Cilji.....	44
Raziskovalna vprašanja.....	44
Raziskovalna metoda	45
Pripomočki.....	45
Vzorec	45
Postopek zbiranja podatkov	45
Obdelava podatkov.....	46
Rezultati in interpretacija kvalitativne raziskave.....	47
Raziskovalno vprašanje 1: Opis in doživljanje bivanja v mladinskem stanovanju	47
Projekt mladinskega stanovanja.....	47
Cilji bivanja v mladinskem stanovanju	48
Izvajanje projekta mladinskega stanovanja (priprave in bivanje).....	49
Participacija mladostnic.....	51
Sodelovanje z institucijami	51
Težave in predlogi	52
Pomen mladinskega stanovanja kot oblika poinstitucionalne oskrbe	53
Pomen in doživljanje mladinskega stanovanja za mladostnici	54
<i>Raziskovalno vprašanje 2: Potreba po pomoči tekom bivanja v mladinskem stanovanju</i>	56
Raziskovalno vprašanje 3: Veščine, pridobljene med bivanjem v mladinskem stanovanju	57
Raziskovalno vprašanje 4: Pomen in vloga mentorice	58
Raziskovalno vprašanje 5: Izkušnja dela v projektu mladinskega stanovanja mentorice.....	60
Sklepi.....	62
ZAKLJUČEK.....	64
Viri	66
Priloge	70
Kodiranje intervjuja z mentorico	70
Prepis intervjuja z mentorico	80
Prepis intervjuja z Ano.....	90
Intervju z Janjo	96

Načrtovanje in izvedba mladinskega stanovanja102

Uvod

V diplomski nalogi si želim raziskati, kaj mladinska stanovanja pomenijo mladostnikom, ki so neko obdobje preživeli v stanovanjski skupini in jim po odhodu iz le-te doma niso bili omogočeni pogoji za ustvarjanje novih možnosti in optimalno življenje v skladu z njihovimi sposobnostmi. Za temo diplome sem se odločila na podlagi izkušnje prostovoljnega dela v stanovanjski skupini. Tam sem spoznala, da veliko mladostnikov v stanovanjski skupini biva več let, kar pripomore k temu, da se navadijo institucionalnega življenja in se posledično težje osamosvojijo. Mladostnik že osvoji vse cilje bivanja v stanovanjski skupini in ne more napredovati, če je ne zapusti. V pogovorih z vzgojitelji sem začutila njihovo stisko, da nimajo drugih možnosti kot, da se odločajo med bivanjem doma in podaljševanjem bivanja v stanovanjski skupini in se pogosto odločijo za slednje, saj to predstavlja najbolj optimalno rešitev izmed danih možnosti.

Mladostnik ima pravico do bivanja v stanovanjski skupini le v času šolanja, ko pa nastopi konec izobraževanja, pride čas za odhod iz te institucije. Večina mladostnikov še ni finančno neodvisna in zato je njihova edina možnost, da se vrnejo domov. Tu se pojavi paradoks, saj je večina mladostnikov bila nameščena v stanovanjsko skupino tudi zaradi neustreznih družinskih razmer, ki so stagnirajoče ali celo nazadujoče vplivale na otrokov razvoj. V primeru, da se stanje družine v času mladostnikovega bivanja v stanovanjski skupini ne spremeni, to pomeni, da se otrok vrne v družino, ki bi ga lahko potegnila nazaj v prejšnje navade, vzorce vedenja, ki niso bili primerni ter na tak način onemogočila mladostniku optimalni razvoj. Zato je pomembno, da obstaja možnost, da mladostniku zagotovimo varen prostor za odraščanje in ravno to omogočajo mladinska stanovanja. Zagotavljajo varnost in omogočajo samostojnost, kar sta bistvena pogoja za podporo pri odraščanju mladostnika. Glede na to, da se mladostniki med bivanjem v stanovanjski skupini ne srečujejo veliko z bivanjskimi problemi, saj je zanje na tem nivoju popolnoma poskrbljeno, se mi zdi pomembno, da se teh veščin naučijo pred samostojnim življenjem, kar jim lahko nudi življenje v mladinskem stanovanju.

Skozi teoretični del bom opredelila populacijo otrok in mladostnikov, ki jim je oblika mladinskih stanovanj namenjena. Sprehodila se bom skozi teorijo vzgojnih zavodov, stanovanjskih skupin in mladinskih stanovanj v teoriji in praksi. Opredelila bom tudi značilnosti odraščanja v obdobju mladostništva.

V empiričnem delu s kvalitativnim raziskovanjem spoznavam obliko mladinskega stanovanja v praksi. Zanima me pomen projekta mladinskega stanovanja, vloga mentorja ob bivanju v mladinskem stanovanju in katere veščine mladostniki v tej obliki poinstitucionalne oskrbe pridobijo tekom izvajanja. Vse to skušam izvedeti skozi intervjuje z mladostnicama, ki sta bivali v mladinskem stanovanju in njuno mentorico.

Z interpretacijo izvem, da so mladinska stanovanja oblika poinstitucionalne oskrbe, ki je izrednega pomena za mladostnici. Dekleti, vključeni v raziskavo, sta med bivanjem v stanovanjski skupini že presegli cilje le-te, nista pa imeli možnosti vrnitve v matično družino oziroma si tega nista želeli. Možnost poinstitucionalne oskrbe je zelo pomembna tudi za mentorico, ki na ta način lahko optimalno poskrbi za mladostnici po odhodu iz stanovanjske skupine. Skozi intervju mentorica opozori na zakonsko neureditev poinstitucionalne oskrbe in poziva k ureditvi, saj se bo tako izvajanje te oblike povečalo hkrati pa se bodo mentorji imeli možnost bolj posvečati delu z mladostniki v mladinskih stanovanjih. Vsi vključeni v raziskavo dajejo bistven pomen participaciji mladostnic v vseh fazah projekta.

TEORETIČNI DEL

Vzgojni zavodi

Vzgojni zavodi v Sloveniji so različni, saj so namenjeni različni populaciji. Po Vzgojnem programu (2004) imamo v Sloveniji:

- *Mladinske domove*, ki so namenjeni vzgojno ogroženim, vzgojno težavnim otrokom in mladostnikom ter tistim z čustvenimi in vedenjskimi težavami. Namen namestitve je zagotovitev varnega in zdravega osebnostnega razvoja, cilj pa je zaključitev osnovnošolskega ali poklicnega izobraževanja.
- Zavodi za vzgojo in izobraževanje so namenjeni otrokom in mladostnikom s čustvenimi in vedenjskimi težavami, učno, poklicno in delovno neuspešnim otrokom ter mladostnikom. Namen zavodske vzgoje je nudenje pogojev za zdrav in varen osebnostni razvoj, kompenzacija razvojnih vrzeli in primanjkljajev v kognitivnem, čustvenem in socialnem razvoju. Cilj bivanja v vzgojnem zavodu je čimprejšnja zagotovitev kompetenc za vrnitev v matično okolje in uspešen zaključek osnovnega in poklicnega izobraževanja.

V Sloveniji imamo 7 vzgojnih zavodov (Zavod za vzgojo in izobraževanje Logatec, VZ Slivnica, Vzgojno-izobraževalni zavod Višnja Gora, VZ Kranj, VZ Frana Milčinskega Smlednik, Vzgojno-izobraževalni zavod Veržej, Vzgojno-izobraževalni zavod Planina) in 3 mladinske domove (MD Malči Belič, MD Jarše in MD Maribor).

Vzgojni cilji v vzgojnih zavodih

Pri izvajanju vzgojnega programa otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami v vzgojnih ustanovah veljajo splošni vzgojno-izobraževalni cilji, in sicer v obsegu in na način, ki jih je ob upoštevanju razvojnih primanjkljajev in vrzeli mogoče uresničevati.

Glavni cilj vzgojnega programa (Vzgojni program, 2004) je ponovna uspešna vključitev otroka ali mladostnika s čustvenimi in vedenjskimi težavami v običajno življenjsko sredino, za uresničevanje glavnega cilja pa pri izvajanju vzgojnega programa sledimo naslednje cilje (Vzgojni program, 2004):

- preventivni socialno-varstveni in zdravstveni cilji,
- učno-vzgojni cilji (zagotavljanje šolske uspešnosti in celovite vzgoje),
- kompenzacijski cilji (nadoknadenje zamujenega, nadomestitev manjkajočega v razvoju otroka oziroma mladostnika),
- osebno in socialno integrativni cilji (spreminjanje/odpravljanje socialno nesprejemljivih navad, odnosov, vedenj, razbremenjevanje občutkov manjvrednosti, razvijanje zdravega samozaupanja, postopno vključevanje v običajno življenjsko okolje, usposobitev za družbeno sprejemljiv način življenja in delovanja itd.).

Preventivni socialno-varstveni in zdravstveni cilji

Pretežna večina otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami je bila v svojem preteklem življenju izpostavljena številnim razvojno neugodnim in ogrožajočim dejavnikom, kot so: družinski nesporazumi, prepiri, fizično in psihično trpinčenje ter zloraba, vzgojno in čustveno zanemarjanje, neustrezno posvečanje otroku v primerih obolenj, bolezni, čustvenih stisk in pdb. Našteto lahko zapusti v otrokovem bio-psiho-socialnem razvoju številne razvojno neugodne posledice, kot so psihosomatske težave, anksioznost, apatičnost, depresivnost, šibko telesno in zdravstveno stanje, posledice neustrezne zdravstvene oskrbe in nege v primerih otroških bolezni, poškodb in pdb. Našteta problematika lahko ovira uspešno izvajanje vzgojnega programa.

Za uresničevanje preventivnih socialno-varstvenih in zdravstvenih ciljev zagotavljamo (prav tam, 2004):

- ustrezne bivalne pogoje, ki omogočajo otrokovo oziroma mladostnikovo zasebnost,
- zdravo prehrano,
- oskrbo z osnovnimi življenjskimi, šolskimi in drugimi potrebščinami,
- pogoje za učenje in interesno udejstvovanje,
- ugodno psihosocialno klimo,
- v primeru somatskih bolezni ali obolenj skrbimo za ustrezno zdravljenje in zdravstveno nego (v sodelovanju s splošno medicinsko stroko),
- v primeru psihičnih ali psihiatričnih težav (duševnih motenj ali bolezni, odvisnosti in pdb.) poskrbimo za ustrezno psihoterapevtsko ali psihiatrično obravnavo (v sodelovanju s specializirano psihoterapevtsko oziroma psihiatrično stroko).

Za uresničevanje preventivnih ciljev je pomembno tudi sodelovanje vzgojne ustanove z družino oziroma s starši, s centri za socialno delo in drugimi strokovnimi službami.

Preprečujemo vplive razvojno ogrožajočih, neugodnih dejavnikov na otrokov razvoj iz otrokovega matičnega okolja in v ustanovi, ki izvaja vzgojni program.

Učno-vzgojni cilji

Ena bistvenih značilnosti otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami je njihova življenjska in še zlasti učna neuspešnost ter pomanjkanje delovnih, učnih in drugih navad. S šolo in šolanjem pa imajo tudi številne negativne izkušnje, saj so bili v šoli večinoma neuspešni (ponavljalci, disciplinsko obravnavani, prešolani, izključeni).

Učno-vzgojni cilji vzgojnega programa pomenijo zagotavljanje celovite vzgoje in šolske uspešnosti otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in podpirajo oziroma so prilagojeni vzgojno-izobraževalnim ciljem osnovnega in poklicnega oziroma srednjega izobraževanja otrok in mladine, v določenih primerih pa so lahko tudi povsem identični. Razlike so pretežno v didaktično-metodičnem pogledu in nekaterih posebnih pogojih udejanjanja oziroma približevanja splošnim vzgojno-izobraževalnim ciljem.

Metodično bistvo uresničevanja učno-vzgojnih ciljev vzgojnega programa je individualizirano aktivno učenje oziroma spoznavanje narave, življenja in družbe. Za uresničevanje učno-

vzgojnih ciljev vzgojnega programa oziroma za približevanje splošnim vzgojno-izobraževalnim ciljem je treba:

- ustvariti ugodno psihosocialno klimo, ki omogoča zadovoljitev temeljnih otrokovih oziroma mladostnikovih psiholoških potreb po varnosti in sprejetosti v vseh vsakdanjih učno-vzgojnih situacijah,
- učno-vzgojne vsebine in situacije približati otrokovim oziroma mladostnikovim psihofizičnim zmožnostim (pozitivno učenje),
- udejanjati otrokovo oziroma mladostnikovo naravno potrebo do uspešnosti in napredovanja, da bi se lahko uspešno vključili v družbo, ga učimo in vzgajamo za razumevanje in spoštovanje drugih, za medsebojno sodelovanje, strpnost, upoštevanje in spoštovanje drugačnih itd.

Kompenzacijski cilji

Otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami imajo številne razvojne zaostanke in vrzeli, ki so nastajali v daljšem časovnem obdobju. Zaznati je primanjkljaje v kognitivnem, čustvenem in socialnem razvoju, ki vzajemno vplivajo drug na drugega in otroku ali mladostniku onemogočajo ustrezno, konstruktivno funkcioniranje na večini področij njegovega življenja in dela. V kognitivnem razvoju, ki ga razumemo kot vsoto vseh otrokovih spoznavnih in miselnih sposobnosti, so značilni slaba splošna razgledanost, slabo šolsko znanje in neučinkovita uporaba miselnih sposobnosti, običajno zaradi pomanjkanja zgodnjih intelektualnih izkušenj. Zato je kompenzacija primanjkljajev in vrzeli v kognitivnem razvoju temeljna naloga tako izobraževanja kot tudi vzgoje. Posebnosti v čustvovanju, ki jih razumemo kot neadekvatno doživljanje in izražanje temeljnih in kompleksnih čustev, so praviloma posledica motenega čustvenega razvoja. Kompenzacija čustvenih posebnosti pomeni učenje adekvatnega čustvovanja na osnovi kognitivnih spretnosti - adekvatne ocene situacije in lastne vloge v situaciji ter učenje adekvatnega izražanja čustev v dani situaciji. Primanjkljaji in vrzeli v socialnem razvoju pomenijo slabše ali neadekvatno poznavanje in uporabo socialnih spretnosti, tj. spretnosti v medsebojnih odnosih v socialni skupini in družbi nasploh. Kompenzacija pomeni učenje splošnih pravil vedenja v družbi, razumevanje in upoštevanje družbenih norm in vrednot, kar najučinkoviteje poteka v odnosu otrok-vzgojitelj in med vrstniki, pa tudi v dejavnostih, v katerih je otrokom oziroma mladostnikom

omogočena avtonomija odločanja, druženja, osebnega izbora dejavnosti prostega časa itd. (prav tam, 2004)

Osebnostno in socialno-integracijski cilji

Za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami je značilno več ali manj nepredvidljivo vedenje, ki je posledica nekonsistentne vzgoje in drugih neugodnih življenjskih izkušenj. Zaradi tega jih vrstniki pa tudi odrasli začno odklanjati. Izločevanje iz družbe kompenzirajo z druženjem s sebi podobnimi, zaradi česar se procesi izločevanja še poglobijo, do konfliktnega odnosa med družbo in otroki oziroma mladostniki pa pride, ko le-ti začno opuščati šolo, opravljati prekrške, kazniva dejanja in podobna družbeno nesprejemljiva dejanja. Osebnostno in socialno integracijski cilji pomenijo v izvajanju vzgojnega programa prizadevanja za čustveno stabilizacijo, usposabljanje za socialno sožitje in postopno reintegracijo otroka oziroma mladostnika v običajno socialno okolje. Osebnostno in socialno-integracijskim ciljem sledimo tako, da otroke oziroma mladostnike (Vzgojni program, 2004):

- vključujemo v različne oblike psihosocialne pomoči, v različne aktivnosti, v katerih lahko doživijo uspeh in osebno potrditev, bodisi v vzgojni ustanovi ali izven nje,
- vključujemo v različne interesne skupine, organizacije in društva oziroma v kulturno, rekreativno, izobraževalno in družabno življenje v vzgojni ustanovi in izven nje,
- povezujemo dejavnike vzgojne ustanove, družine in zunanjih strokovnih služb v korist otrokove oziroma mladostnikove celovite reintegracije.

Načela vzgojnih zavodov

Za doseganje ciljev v vzgojnih zavodih sledijo naslednjim načelom (Vzgojni načrt, 2004):

Načelo timskega dela

Otrok ali mladostnik potrebuje v času izvajanja vzgojnega programa celostno strokovno pomoč:

- vzgojno-učno (neposredno preventivno, kompenzacijsko in drugo vzgojno delo, učinkovito učno pomoč za kompenzacijo vrzeli v šolskem znanju),
- psihološko (spremljanje duševnega razvoja, eventualne posebne psihološke obravnave),
- socialno (vzdrževanje in razvijanje otrokovih stikov/odnosov z matično družino, domačim in širšim socialnim okoljem),
- po potrebi pa tudi ustrezno zdravstveno nego oziroma somatsko in psihično zdravljenje.

Za celostno obravnavo skrbi tim strokovnjakov, ki ga predstavlja vzgojitelj (socialni pedagog), psiholog, socialni in zdravstveni delavec in ostali strokovnjaki po potrebi. Glede na zakonska določila lahko prisostvujejo sestankom tima tudi otrokovi starši, glede na temeljne otrokove pravice pa tudi otrok.

Oblike timskega dela so:

- sestanki (analize, usklajevanje, dogovori, naloge, priprava, potrjevanje, operacionalizacija in preverjanje realizacije individualiziranih vzgojnih programov),
- individualno delo posameznega strokovnjaka z otrokom (po individualiziranem vzgojnem programu, po nalogah, ki jih je treba realizirati med dvema sestankoma),
- skupinsko delo (socialni pedagog z vzgojno skupino, zdravstveni delavec skrbi za skupinsko zdravstveno preventivo, zdravstveno prosvetljevanje, socialni delavec dela s skupinami otrok po posebnih interesih, s skupinami staršev, psiholog s skupinami otrok glede na težave, posebne interese) itd. Strokovni tim vodi in usklajuje nosilni strokovnjak.

Načelo individualizacije

Vsak otrok ali mladostnik s čustvenimi in vedenjskimi težavami je enkraten, drugačen od drugih, zato mu je treba omogočiti kar se da ustrezno in njemu prilagojeno obliko obravnave. K vsakemu otroku ali mladostniku pristopamo torej individualno, glede na njegovo drugačnost od drugih pa v smeri zdravega osebnostnega razvoja in ustrezno njegovim individualnim značilnostim, sposobnostim in zmožnostim prilagajamo zahteve, naloge, obremenitve, ugodnosti, omejitve, vloge itd.. Operacionalizacija teh postopkov je individualizirani vzgojni načrt.

Načelo pozitivne vzgojne usmerjenosti

Poudarek je predvsem na preprečevanju novih težav, na utrjevanju močnih področij, na kompenzaciji zamujenega, manjkajočega, na transformaciji vzgojno in socialno nesprejemljivih vedenjskih vzorcev, na intenzivnem pridobivanju novih socialnih izkušenj, na zagotavljanju učne, šolske oziroma delovne uspešnosti. Otroku ali mladostniku je treba pomagati tam, kjer mu je pomoč potrebna, na določenih področjih več, na drugih manj. Pri tem načelu je pomembna tudi kontinuiteta in življenjska funkcionalnost otrokovih ali mladostnikovih aktivnosti, izkušenj, učenja in programov nudenja pomoči nasploh. Pogoj za uresničevanje načela pozitivne vzgojne usmerjenosti je psihosocialna klima, ki pogojuje otrokove ali mladostnikove občutke varnosti, sprejetosti itd.

Načelo aktivne vloge in soodgovornosti otroka ali mladostnika v procesu lastnega razvoja

Temeljno in najbolj učinkovito človekovo socialno učenje so lastne izkušnje. Pozitivna izkušnja oziroma uspeh poveča motivacijo po novi izkušnji in učenju, negativna pa jo blokira. Eden glavnih ciljev vzgoje otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami je njihova osamosvojitve oziroma usposobitev za kasnejše samostojno življenje. Zato se morajo naučiti osnovnih veščin samooskrbe (razviti navade osebne nege in higiene, skrbi za zdravje, čistočo, red in kulturo bivanja, pripravljanje zdrave prehrane, zdravega

načina prehranjevanja in drugih funkcionalnih veščin ter znanj, potrebnih za samostojno življenje).

Z osebnimi pobudami, idejami, predlogi in dejavnostmi sooblikujejo pogoje in pravila skupnega življenja, dela ter tako prispevajo h kvaliteti in aktualnosti življenja v vzgojni ustanovi. Aktivno sodelujejo pri načrtovanju lastnega življenja in dela v ustanovi.

Otroka ali mladostnika je treba vzpodbujati in navajati k prevzemanju odgovornosti za svoja dejanja, za soočanje s posledicami teh dejanj in za razreševanje le-teh.

Načelo kompenzacije razvojnih primanjkljajev in vrzeli

Številni in različni razvojni primanjkljaji in vrzeli v kognitivnem, emocionalnem in socialnem razvoju onemogočajo ustrezno funkcioniranje otroka in mladostnika ter pomenijo obremenjujoči dejavnik za njegov nadaljnji razvoj. Otrok ali mladostnik potrebuje strokovno pomoč, to je niz individualiziranih ukrepov, s katerimi odpravljamo primanjkljaje in blažimo posledice primanjkljajev. Kompenzacija razvojnih primanjkljajev in vrzeli je osnovni pogoj za otrokovo oziroma mladostnikovo uspešno in zadovoljivo nadaljnje življenje.

Načelo kontinuiranega vzgojno-izobraževalnega procesa

Zaradi številnih šolskih neuspehov, ki so praviloma posledica neosvojenih učnih in delovnih navad, slabše splošne razgledanosti, pomanjkanja intelektualnih izkušenj itd., mladostniki niso motivirani za učenje in šolo odklanjajo. Šolska neuspešnost je poleg vzgojne težavnosti otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami najbolj pogost vzrok za usmeritev v vzgojni program, še zlasti za oddajo v vzgojno ustanovo, zato se je treba skladno z njihovo vzgojo (v okviru vzgojnega programa) hkrati posvečati tudi njihovim učnim in drugim težavam v šoli. Otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami, ki so hkrati tudi učno manj uspešni, se po veljavni zakonodaji in glede na stopnjo njihove težavnosti lahko izobražujejo:

- v vzgojno-izobraževalnih programih brez prilagoditev, tako da jim svetovalni ali drugi strokovni delavci nudijo ustrezno dodatno strokovno (vzgojno in učno) pomoč,
- v vzgojno-izobraževalnih programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo in

- v prilagojenih vzgojno-izobraževalnih programih z običajnim ali nižjim izobrazbenim standardom.

Otroci in mladostniki, nameščeni v vzgojnih ustanovah, se lahko, upoštevajoč stopnjo njihove težavnosti pa tudi objektivnih možnosti, vključujejo v vzgojno-izobraževalni program, ki je za njihov osebnostni razvoj najbolj smotr. Enako se lahko v te programe vključujejo otroci in mladostniki, ki niso nameščeni v vzgojne ustanove. S poučevanjem in učenjem otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami so se skozi uspešno prakso šol, ki delujejo znotraj vzgojnih ustanov, izoblikovale in uveljavile nekatere izkustvene in znanstveno-teoretično utemeljene smernice uspešnega poučevanja in učenja, primerne za vse učitelje, ki poučujejo učence ali dijake s čustvenimi in vedenjskimi težavami.

Te smernice so (Vzgojni program, 2004):

- komunikacija učitelja z učencem, ki omogoča medsebojno sprejemanje, razumevanje in strpnost do učenčevih težav v vzgojno-izobraževalnem procesu,
- didaktično-metodične prilagoditve poučevanja in učenja, kot je poudarek na praktično uporabnih vsebinah in dejavnostih, veščinah in spretnostih, ki so uporabne in nujno potrebne v vsakdanjem življenju,
- omogočanje in zagotavljanje osebne uspešnosti s postavljanjem ciljev, ki so učencu dosegljivi ter sprotno vrednotenje le-teh, kar je mogoče doseči le z individualizacijo poučevanja,
- sistematično (dosledno) spodbujanje, potrjevanje vseh učenčevih uspešnih poskusov,
- koriščenje različnih oblik izvajanja pouka, upoštevajoč specifične, tudi trenutne psihosocialne potrebe učenca. Učenec je lahko vključen v običajni razred, v oddelek z manjšim številom učencev, ali pa mu nudimo individualni pouk (v razredu, v kotičku razreda, v drugem prostoru, knjižnici ipd.). Pouk lahko poteka tudi izven šole, na primer v naravnem učnem okolju, v primerih učenčeve slabše koncentracije pa tudi v prilagojenih časovnih enotah (krajših od 45 minut, več krajših odmorov ipd.).

K zadovoljevanju specifičnih psihosocialnih potreb učencev s čustvenimi in vedenjskimi težavami pripomorejo tudi določeni prilagojeni pogoji, kot je manjše število učencev v razredu, oprema, primerna dekoracija in funkcionalna postavitve razreda, ki deluje domače, spodbuja aktivnost, dovolj različnih didaktičnih pripomočkov za ponazarjanje, razumevanje učne snovi. Učencem je priporočljivo med poukom, na primer za sprostitev, motiviranje in

ponovno zbrano delo, na trenutke ponuditi tudi manj storilnostne in učno-ciljno naravnane vsebine in dejavnosti (petje, gib, pantomimo, slikanje, oblikovanje).

Načelo sodelovanja z družino

Tudi ko se otroka namesti v institucijo, je pomoč družini nujna, če ne celo še bolj potrebna.

Krajncan (2006) pravi, da so starši otrok, ki bivajo v vzgojnih zavodih, večinoma manj formalno izobraženi; večina jih je zaposlena na nižjih položajih ali pa sploh niso zaposleni; imajo nižje dohodke ali so odvisni od socialne pomoči. Kot razloge za namestitev navaja težke družinske razmere, nastale zaradi premajhnega stanovanja, brezposelnost, pripadnost družine etnični manjšini.

Pri sodelovanju ali nujenju pomoči družini so možne različne težave in ovire, kot je nezainteresiranost staršev za otroka, nerazrešen konflikt med otrokom in starši termed staršema, prezaposlenost staršev, nasprotovanje staršev usmeritvi otroka v program, finančne težave družine itd. Treba je, da vzgojna ustanova, ki izvaja program, za zagotavljanje ustreznega sodelovanja s starši, sodeluje s pristojnim centrom za socialno delo, pa tudi z drugimi službami. Pomen dela s starši poudarijo tudi ravnatelji v raziskavi Kranjčana in P. Šoln Vrbinc (2015), ki z njimi delajo preko roditeljskih sestankov, govorilnih ur, stalnih telefonskih pogovorov, obiskov na domu in svetovalnih razgovorov. Povzameta (prav tam), da z zavodi sodeluje okrog polovica staršev. Udeleženi v raziskavi povedo, da bi bilo zaželeno, da bi v tem času z družino intenzivno delal tudi center za socialno delo, a se po njihovem v večini primerov ta praksa ne izvaja. A. Kobolt idr. (2015) v svoji raziskavi ugotovijo pomen sodelovanja s starši za ustanove in poudarek na povezavo med delom s starši in boljšimi rezultati pri mladih. Vzgojitelji v tej raziskavi opozorijo na to, da sodelovanje s starši ni sistemsko podprto in je na tem področju veliko prostovoljskega dela.

Načelo inkluzije, integracije in normalizacije

Da bi vzgojne ustanove lahko uresničevale svoje programske cilje, morajo biti locirane oziroma integrirane v družbeno okolje, biti odprte v lokalne skupnosti, še zlasti do njenih prebivalcev, z njimi vzpostavljati in negovati raznovrstne stike in povezave (načelo integracije). Hkrati pa mora vzgojna ustanova, da bi uresničevala svoje programske cilje, živeti čim bolj normalno, podobno naravnemu družinskemu življenju, kjer skrbijo družinski člani drug za drugega, razpolagajo s skupno in osebno lastnino, denarjem, skrbijo za prehrano, vzdržujejo red in čistočo (načelo normalizacije).

Že v preteklosti sta S. Zagorc in Krajncan (1992) poudarjala pomen fizične podobe ustanove, kjer že sama zgradba daje prvi vtis značaja institucije. V današnjih časih je ta vidik še prisoten pri vzgojnih zavodih, ki so pogosto v ogromnih zapuščenih stavbah in dislocirani od jedra mesta (na primer Vzgojni zavod Logatec), a se ta podoba prilagaja s selitvijo v manjše stanovanjske enote. Vzgojni zavod Kranj deluje na princip stanovanjskih skupin, v tem primeru so to normalno velike hiše, stanovanja v različnih krajih, umeščene v lokalno skupnost. Krajncan in P. Šoln Vrbinc (20015) potrjujeta, da je v prenovi vzgojnih zavodov z začetkom v osemdesetih letih prejšnjega stoletja šest vzgojnih zavodov (Osnovna šola Veržej, Mladinski dom Malči Beličeve Ljubljana, Vzgojno-izobraževalni zavod Frana Milčinskega Smlednik, Vzgojni zavod Slivnica, Zavod za vzgojo in izobraževanje Logatec in Vzgojni zavod Planina) neustrezna poslopja (večinoma gradove ali zapuščene stavbe) zamenjalo z namensko grajenimi stavbami. Navajata primer Vzgojnega zavoda Planina, kjer so stanovanjske hišice, kjer bivajo otroci, v okolici centralne stavbe. Vzgojni zavod Kranj, Mladinski dom Maribor, Mladinski dom Jarše in Vzgojno-izobraževalni zavod Višnja Gora so se iz zavodov preoblikovali v stanovanjske skupine (Krajncan in Šoln Vrbinc, 2015). A tudi stanovanjske skupine še vedno dajejo vtis drugačnosti, v njej biva več mladostnikov, ki večinoma izstopajo s svojim vedenjem, zato so mladinska stanovanja najboljši približek normalizaciji. Če zavodsko situacijo primerjamo z mladinskim stanovanjem, ki je tema diplomskega dela, v tem biva manj mladostnikov, ki se lahko tu namestijo udobneje, prostor prilagodijo sebi, saj si to ob manjšem številu sstanovalcev lahko privoščijo. Tudi dogovarjanje poteka lažje, saj si je populacija bližje glede starosti in zrelosti, kot v stanovanjski skupini.

S. Zagorc in Krajncan (1992) sta že pred več kot desetletjem opozarjala, da se mora institucija truditi za razvijanje in izražanje individualnosti vsakega posameznika in mu mora zagotoviti

prostor, da bo imel v njem zasebnost. To je v vzgojnih zavodih (in tudi v stanovanjskih skupinah) težko zagotoviti, saj je ponavadi ob polni skupini prisotna prostorska stiska in so otroci in mladostniki nameščeni v sobe za dve ali več oseb.

Procese normalizacije življenja in dela vzgojne ustanove podpira tudi odprtost in povezovanje s širšim družbenim okoljem, na primer z društvi, organizacijami, drugimi vrstami ustanov.

Vzgojni zavodi, še zlasti tisti, ki nimajo organiziranega internega osnovnega ali poklicnega izobraževanja ter stanovanjske skupine in mladinska stanovanja, so praviloma umeščeni v urbano socialno okolje. Tako lahko otroci in mladostniki vzpostavljajo stike z vrstniki v šoli, v soseski in tudi z drugimi ljudmi v neposredni in daljni okolici. Otroci in mladostniki so praviloma vključeni v osnovne, srednje in poklicne šole oz. delovne organizacije, če so že v procesu poklicnega ali delovnega usposabljanja. Vključujejo se tudi v društva, klube in organizacije, v katerih so organizirane prostočasne aktivnosti in v katerih lahko delujejo v skladu s svojimi interesi. Pri tem jih spodbujajo in jim pomagajo njihovi vzgojitelji.

Priporočljivo je, da se otroci in mladostniki udeležujejo tudi športno in kulturno oziroma vključujejo v akcije, ki jih prireja mladina.

Seveda so danes vzgojni zavodi storili že velik korak k normalizaciji, saj postajajo vse bolj odprte institucije, a še vedno so v instituciji otroci oziroma mladostniki pod nenehnim nadzorom, saj so vzgojitelji vedno prisotni. Bonhoffer (Miribung, 1986, v Krajnčan, 2003) navaja naslednje pomanjkljivosti vzgojnega zavoda kot ustanove:

- zavod vedno ostaja umetno aranžiran življenjski prostor,
- skupnost v zavodu ni določena s prostovoljno udeležbo,
- po odpustu otroci in mladostniki nimajo nobenih pravic niti obveznosti v odnosu do odraslih ali do vrstnikov v zavodu (neobveznost medsebojnih odnosov),
- zavod ostaja prehodni stadij, odlomek neorganskega razvoja,
- zavod pomeni totalen poseg v življenje otrok in mladostnikov, le-ti se nenadoma znajdejo v novem okolju.

Nameščanje otrok in mladostnikov v vzgojne zavode

Pri oddaji v vzgojni zavod večinoma ne gre za prostovoljno odločitev otroka oziroma mladostnika. Zato je nameščanje v institucijo zadnja rešitev, torej res takrat, kadar je ta ukrep zaradi neugodnih posledic za otroka neizbežen. (Koller Trbovič, Žižak, 1997)

Krajnčan in P. Šoln Vrbinc (2015) v svoji raziskavi ugotovita, da imajo vsi vzgojni zavodi podoben postopek nameščanja. Prva faza je povpraševanje po namestitvi, nato zavod prejme pisne materiale in vlogo za sprejem. Otroku oziroma mladostniku omogočijo ogled, kjer so poleg predstavnikov centra za socialno delo tudi starši ter člani ožjega tima zavoda, v kolikor je to možno.

Nameščanje otrok in mladostnikov v vzgojne zavode je posebej opredeljeno v naslednjih dveh členih Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (2004):

120. člen:

- Center za socialno delo sme odvzeti otroka staršem in ga dati v vzgojo in varstvo drugi osebi ali zavodu, če so starši zanemarili otrokovo vzgojo in varstvo ali če je to iz drugih pomembnih razlogov v otrokovo korist.
- S tem odvzemom ne prenehajo druge dolžnosti in pravice staršev do otroka.
- Center za socialno delo spremlja izvajanje ukrepa iz prvega odstavka tega člena.

121. člen:

- Center za socialno delo sme sam ali v sporazumu s starši oddati otroka v zavod zaradi njegove osebnostne ali vedenjske motenosti, ki bistveno ogroža njegov zdrav osebni razvoj.
- Center za socialno delo odloči o ustavitvi izvrševanja ukrepa iz prejšnjega odstavka takoj, ko prenehajo razlogi, zaradi katerih je bil ukrep izrečen. Ukrep lahko traja največ tri leta.
- Na podlagi mnenja zavoda sme center za socialno delo izjemoma podaljšati ukrep iz prvega odstavka tega člena tudi preko roka iz prejšnjega odstavka. Tudi za tak ukrep veljajo omejitve iz prejšnjega odstavka.
- Otroku, ki dopolni osemnajst let, sme ostati v zavodu le v primeru, da v to privoli.

Poročila o vzrokih za nameščanje otrok in mladostnikov v izvendružinsko oskrbo kažejo, da so dejavniki za odhod otroka iz družine (Krajnčan, 2006, Bogataj in Vec, 1994, v Mikša,

2015) **struktura družine** (enostarševske in dopolnjene družine), **težke družinske razmere** (prostorska stiska, brezposelnost staršev, revščina, prejemanje socialne pomoči, odvisnost, partnerske težave), **vzgojne težave** (nedoslednost, preveliko zaščitništvo ali omejevanje, pomanjkanje spodbud, vzgojno zanemarjanje, odsotnost enega od staršev pri vzgojnih nalogah), **biološke danosti** (motena koncentracija, nemirnost, epilepsija) in **zavajajoče okolje** (neskladnost norm in drugih regulativov med vrstniki in v družini).

Bečaj (1989) izpostavlja, da moramo z vso odgovornostjo seči po tako skrajnem ukrepu, kot je oddaja v vzgojni zavod, da bi otroka zavarovali pred ogrožajočimi dejavniki. Če je le možno, je treba najprej poskušati odpraviti dejavnike v družini, če temu nismo kos, pa moramo razmisliti o oddaji otroka izven družine (Krajnčan, 2006). Žal pa se socialni pedagogi in tudi ostali delavci, ki bi morali za to poskrbeti, premalo ukvarjamo s problematičnimi družinami. Problem je pogosto v tem, da nimamo pristojnosti za vstop v družino brez privolitve celotne družine in smo tako v tem primeru nemočni. Žal pa družina privoli v sodelovanje pogosto šele takrat, ko so težave že zelo hude in ogrožajoče za otroka ali mladostnika in se zato strokovnjak odloči za odstranitev otroka iz družine. Tudi starši, ki so več let doživljali neuspehe pri vzgoji svojega otroka, pogosto nimajo več motivacije za spremembe ali pa so preveč obupani. Krajnčan in P. Šoln Vrbinc (2015) pišeta, da starši oddajo v vzgojni zavod doživljajo kot neuspeh in kot končno postajo, kjer oni dvignejo roke in otroka ali mladostnika prepustijo zavodu. Naloga socialnega pedagoga bi v tem primeru bila motiviranje staršev za poglobitev v svoj način vzgoje, ugotavljanje svojih napak in učenje novih metod, ki bi bile bolj primerne za njegovega otroka. Tudi avtorja (Krajnčan in Šoln Vrbinc, 2015) poudarjata, da je vključitev staršev zelo pomembna in da jih je treba razbremeniti občutkov krivde in negotovosti ter jih ozavestiti o tem, kaj je dobro oziroma najboljše za otroka. Seveda pa je tudi za nas velikokrat lažje, da svoje znanje uporabljamo direktno na otroku, kot pa, da bi to znanje prenašali na starše. En vidik, ki vpliva na naše delo, je tudi vidik institucije na delo z družino. Včasih so vzgojitelji v vzgojnih zavodih morali opraviti obisk na domu in so s tem vsaj malo spoznali družino v njihovem domačem okolju ter tudi videli razmere, v katerih otrok živi. Danes pa ti obiski niso več obvezni oziroma se v manjšem obsegu izvajajo v praksi (tudi zaradi slabe regionalne pokritosti in posledično oddaljenosti), saj se dojemajo kot vstop v intimo družine. Institucije niti ne financirajo posebej dela z družino in zato delavci niso motivirani za ta vidik dela z otrokom ali mladostnikom. Tudi iz vidika družbe je boljša izbira vzgojni zavod, saj imajo tam otroke pod nadzorom in in tako ne morejo »motiti« ostale družbe.

Otroci in mladostniki so v institucije večinoma nameščeni neprostovoljno in namestitev doživljajo kot kazen za svoje vedenje, čeprav je to vedenje največkrat rezultat vzgoje njihovih staršev in v bistvu krivda ni otrokova. Ker otrok v stanovanjsko skupino ali zavod pride z odporom, težje sprejme načela delovanja le-te in posledično »prevzgoja« traja dlje. Otroci so z namestitvijo stigmatizirani in vzgojnega zavoda ne doživljajo kot pomoč, kot to doživljamo strokovnjaki. Otrok v obdobju namestitve doživlja ogromno stisk hkrati pa ga še odstranimo iz družine, ki mu je edina poznana oblika življenja in ga želimo takoj navaditi na ogromno novih stvari. Toliko sprememb je otroku s čustvenimi in vedenjskimi težavami težko prebroditi.

Stanovanjske skupine

V Okvirnem vzgojnem programu za delo v vzgojni zavodih, stanovanjskih skupinah, mladinskih domovih in prevzgojnem domu so stanovanjske skupine opredeljene kot stanovanja, namenjena otrokom in mladostnikom, v katerih poteka vzgoja, izobraževanje in usposabljanje. Stanovanjska skupina kot organizacijska oblika kompletne nege, oskrbe, vzgoje in izobraževanja, običajno s šestimi do osmimi otroki ali mladostniki, s tremi do petimi vzgojitelji, v samostojni stanovanjski hiši ali v večjem stanovanju urbanega okolja, se je razvila na osnovi kritik velikih vzgojnih ustanov in humanističnih prizadevanj po normalizaciji življenja in dela otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami v času njihove institucionalne obravnave (Priloga k Vzgojnemu programu, 2004). Kiehn (1997) stanovanjsko skupino opredeli kot majhno stanovanjsko enoto, ki omogoča optimalno dinamiko in vsebinsko razgiban življenjski prostor ter je hkrati prilagodljiva za povezovanje in vključevanje v širše okolje.

Še vedno ne moremo trditi, da stanovanjska skupina predstavlja samostojno življenje, saj je struktura še vedno prisotna, je pa ta res v bolj blagi obliki v primerjavi z vzgojnimi zavodi.

Skalar s soavtorji (1995) opredeli stanovanjsko skupino kot skupino otrok ali mladostnikov, nameščenih v stanovanju ali hiši v urbanem okolju, ki živijo v družini podobni skupnosti in pravi, da je prilagodljiva za povezovanje in vključevanje v širšo socialno okolje.

Skalar in sodelavci (prav tam) poudarjajo naslednje cilje, ki veljajo za stanovanjske skupine:

- izobraževanje ali delo v izbrani poklicni smeri v šolah oziroma v delovnih organizacijah zunaj stanovanjske skupine,
- aktivnost otrok in mladostnikov v kulturnih, socialnih, športnih, rekreacijskih in humanitarnih organizacijah, društvih, klubih zunaj stanovanjske skupine,
- pospeševanje procesov zorenja, emancipacije, socialne in osebne integracije, izboljševanje samopodobe in samoocenjevanja.

Skupine v zavodih se razlikujejo od stanovanjskih skupin predvsem po tem, da jih oskrbujejo zavodske službe (centralna kuhinja, pralnica, kurilnica, ekonomat, administracija, računovodstvo itd.), medtem ko se stanovanjske skupine, ki so običajno locirane na različnih lokacijah, oskrbujejo same. Prav ta vidik stanovanjskih skupin je izhodišče oziroma pogoj še bolj naravnega, bolj družini podobnega načina življenja in dela otrok in mladostnikov ter vzgojiteljev. (Priloga k vzgojnemu programu, 2004)

Načela stanovanjske skupine

Stanovanjska skupina je organizirana po naslednjih načelih (Skalar et al., 1995):

- **Družinskega modela**

Vzgojiteljski par oziroma več vzgojiteljev uveljavljajo tako patriarhalne kot tudi matriarhalne vrednote. Otrokom je zagotovljena varnost in zaščita, hkrati pa veljajo pravila, ki jih morajo spoštovati. Otroci in mladostniki prevzemajo določene naloge glede na svojo starost in sposobnosti. V Prilogi vzgojnega načrta (2004) piše, da je s tem načelom otrokom in mladostnikom zagotovljena varnost in zaščita, razumevanje in sprejemanje ne glede na njihove zaželene ali nezaželene vedenjske ali osebnostne značilnosti, hkrati pa so otroci in mladostniki dolžni spoštovati veljavna pravila, ki jih sprejemajo z medsebojnim dogovarjanjem. Otroci in mladostniki so udeleženi pri gospodinjskih opravilih in skrbijo za lastno higieno.

Tu bi želela poudariti, da je princip stanovanjske skupine približek družini, a še vedno odstopa od karakteristik realne družine. V stanovanjski skupini starše predstavljajo pedagoški strokovnjaki, ki imajo znanje o vzgoji in na svoje delo, otroke in mladostnike gledajo iz strokovne plati. Vzgojitelji se menjujejo v službi in niso vseskozi prisotni. V večini stanovanjskih skupin je naenkrat prisoten le en vzgojitelj medtem, ko sta starša dva.

- **Samoregulacije**

Sem spada skrb mladostnikov za higieno, za osebno urejenost in urejenost osebnih predmetov, zasebnega in skupnih prostorov in skrb za prehrano. Otroci in mladostniki so dolžni spoštovati veljavna pravila, ki so jih soustvarili, lahko pa jih tudi dopolnjujejo in spreminjajo, če jih doživljajo kot neproduktivna in kot poseg v njihovo zasebnost in v njihove pravice (Priloga k vzgojnemu programu, 2004). To načelo postavlja otroke in mladostnike v aktivno vlogo, ki ima pomembno pedagoško funkcijo, saj jim omogoča pridobivanje življenjskih izkušenj in socialnih strategij in prispeva k procesu njihove socializacije in emancipacije (prav tam).

- **Integriranosti v socialno okolje**

Umeščenost stanovanjske skupine v urbano socialno okolje. Otroci in mladostniki se udeležujejo izobraževanja zunaj skupine, vključujejo se v različne dejavnosti, društva v lokalnem okolju, kar jim omogoča vzpostavljanje in ohranjanje stikov v širšem socialnem okolju. Otroci in mladostniki v stanovanjskih skupinah lahko v skupini tudi sprejmejo svoje prijatelje.

- **Dislociranosti od matičnega zavoda, če je stanovanjska skupina nastala pod okriljem zavoda**

Stanovanjska skupina je od zavoda oddaljena toliko, da se v življenju in delu v skupini ne uveljavljajo vplivi matične ustanove. Bistvo načela je v zagotavljanju pogojev relativne avtonomije stanovanjske skupine, s tem pa se izognemo tudi preveliki koncentraciji otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami na eni lokaciji, kot se to pojavlja v prvotni obliki vzgojnih zavodov (Priloga k vzgojnemu načrtu, 2004).

- **Koedukacije**

Socialna skupina v stanovanjski skupini je mešana glede na spol in starost, kar prispeva k normalizaciji razmer, saj se približa razmeram družine.

- **Diferenciacije in individualizacije**

Vsak otrok ali mladostnik v skupini je edinstven in se razlikuje od drugih v veliko značilnostih, kot so spol, starost, delovni in življenjski ritem, način sporočanja, čustvenega odzivanja... Ker je vsak posameznik svoj individuum, je potrebno za vsakega posebej na osnovi diagnoze pripraviti individualiziran vzgojni načrt.

Diferenciacija iz vzgojnega vidika pomeni upoštevanje (Bonisch, 2001, v Krajncan, Šoln Vrbinc, 2015):

- deklic in dečkov, ki konkretno težavo doživljajo različno, ker se možnosti delovanja slej ko prej razlikujejo;
- otrok, ki so priseljeni, ki potrebujejo posebno podporo;
- otrok s težavami, motnjami in okvarami;
- socialno-ekonomskega položaja družine, kar vpliva na razvojne in izobraževalne možnosti otroka.

- **Normalizacije**

Življenje v stanovanjski skupini ne more biti identično življenju izven institucije, a se z načelom normalizacije te razmere skuša čim bolj približati razmeram življenja otrok in mladostnikov zunaj institucije. Krajncan in P. Šoln Vrbinc (2015) navajata dejavnike, ki vplivajo na to, da se je težko približevati normalizaciji:

- zaradi pravne ureditve zavodov stanovanjske skupine ne morejo imeti na primer svojega transakcijskega računa in gotovine, čeprav bi bilo "vzgojno", da bi se otroci naučili pravilno ravnati z denarjem,
- gradnja večjega števila stanovanjskih skupin (samostojnih hiš) v majhnem kraju ob centru oziroma ob upravi vzgojnega zavoda, kar ima za posledico, da otroke v okolici še vedno prepoznavajo kot tiste, ki ne sodijo v ta kraj,

- same ustanove naj zaradi njenega videza mimoidoči ne bi zaznavali kot ustanovo, v kateri morajo biti otroci zaradi domnevnih posebnosti,
- mreža vzgojnih zavodov oziroma stanovanjskih skupin bi morala biti bolj regionalno razpršena, da bi otroci in mladostniki lahko bivali bližje svojega domačega kraja in obiskovali šolo v bližjih mestih. S tem bi se lahko uveljavili tudi princip regionalizacije, konstantnega ohranjanja socialnih vezi in dela z družino. Celotna Primorska, Koroška, Celjska, Belokranjskam osrednja in spodnja Dolenjska, Zasavje in Posavje nimajo ustreznih oblik namestitve in je zato potrebna namestitev otrok in mladostnikov daleč od doma.

Mladinska stanovanja

Krajnčan in T. Mržek (2010) mladinsko stanovanje opredelita kot obliko pomoči za mladostnike, ki so v stanovanjski skupini že osvojili zadane cilje in se po odpustitvi ne morejo vrniti domov. Ne zmorejo še samostojno zaživeti, saj še niso finančno samostojni in potrebujejo oporo neke odrasle osebe, v tem primeru mentorja. Avtorja (2010) menita, da življenje v mladinskem stanovanju z oporo mentorja še bolj utrdi rezultate, ki so bili doseženi med bivanjem v stanovanjski skupini.

Žal pa mladinska stanovanja v Sloveniji niso zakonsko urejena in prav zanje ni namenjenih nobenih finančnih sredstev. Tako morajo institucije, ki jih želijo izvajati, sredstva pridobiti iz drugih naslovov, preko razpisov, donacij oziroma morajo finance zagotoviti mladostniki sami. Sicer se mi zdi prav, da mladostniki sami prispevajo za bivanje v mladinskem stanovanju, a je to lahko vzrok, da se finančno nestabilen mladostnik ravno zato ne odloči za bivanje v mladinskem stanovanju in je tako prikrajšan za njemu potrebno izkušnjo samostojnega življenja. Zdi se mi, da bi z več podpore s strani države na tem področju lahko izvajali več tovrstnih projektov mladinskih stanovanj in več mladostnikom omogočili to izkušnjo na prehodu v odraslost.

Cilji, ki naj bi jih tekom bivanja v mladinskem stanovanju dosegla mladostnik in vzgojitelj so (Mržek, 2010):

- dokončno oblikovanje identitete mladostnika,
- spodbujanje in učenje samostojnosti mladostnika,
- utrditev na novo pridobljenih vedenjskih vzorcev,
- izobraževanje ali delo v zeleni poklicni smeri,
- razvijanje in utrjevanje intelektualnih, telesnih ali drugih potencialov,
- razvijanje odgovornega odnosa do sebe in soljudi, do naravnega in družbenega okolja,
- kulturno in socialno udejstvovanje,
- humanizacija odnosov,
- pomoč pri pridobitvi bivalnih pogojev za popolno osamosvojitve ter vodenje lastnega gospodinjstva,
- preprečevanje regresa v razvoju pozitivnih vedenjskih vzorcev.

Avtorica (prav tam) poudarja, da je segment izbire stanovanja zelo pomemben, saj iskanje stanovanja ne sme biti samoumevno, temveč se morajo mladostniki seznaniti tudi s težavami pri iskanju stanovanja, z višino najemnine, se seznaniti z interesi stanodajalcev.

U. Hofbauer (2008) navaja rezultate, ki naj bi jih mladostnik dosegel med bivanjem v mladinskem stanovanju:

- utrditev na novo pridobljenih vedenjskih vzorcev,
- zmanjšanje občutka osamljenosti in zavrženosti pri posameznikih,
- preprečevanje regresa v razvoju pozitivnih vedenjskih vzorcev,
- zadovoljiva integracija v novo socialno okolje,
- zdrav način življenja,
- aktivno preživljanje prostega časa,
- racionalno ravnanje z denarjem, ekonomično vodenje lastnega gospodinjstva.

Kojič (1995) kot razloge za postinstitucionalno spremljanje navaja:

- omejene možnosti zaposlovanja, kar je tudi razlog za podaljševanje šolanja,
- večje število otrok, pri katerih med obravnavo ni bilo mogoče vzpostaviti konsenza za skupno bivanje z ožjimi družinskimi člani,
- mladostniki po odpustu preverijo na novo pridobljene vedenjske vzorce, ki pa se lahko brez opore svojcev ali strokovnjakov lahko konča s ponavljanjem vedenjskih vzorcev, ki so bili vzrok za namestitev v stanovanjsko skupino,
- slabi prostorski in finančni pogoji za nadaljevanje šolanja, oddaljenost kraja bivanja od kraja izobraževanja in druge ovire.

T. Mržek in Krajncan (2010) poudarjata, da bi morale obstajati različne oblike poinstitucionalne obravnave, saj se je potrebno prilagajati individualnim potrebam mladostnikov in je zato potrebno razviti širok spekter pomoči. Krajncan in P. Šoln Vrbinc (2015) v svoji raziskavi ugotovita, da v vzgojnih zavodih poinstitucionalno oskrbo izvajajo neformalno, nesistematično, naključno, dve ustanovi pa vsako petletje opravita raziskavo o uspešnosti po odpustu. Ravno po odpustu bi mladostnik potreboval največ podpore, ki pa mu je niso dolžni nuditi. Ker se tega zavedajo tudi vzgojitelji, se podaljšuje bivanje mladostnikov v vzgojnih zavodih, saj zanje ne obstaja oblika poinstitucionalne oskrbe, ki bi bila zakonsko podprta. T. Mržek in Krajncan (2010) menita, da bi mladostnik moral ob doseženih ciljnih zapustiti stanovanjsko skupino in se premakniti na višjo stopnjo, na primer v mladinsko

stanovanje, kjer bi imel možnost napredovanja. Pomembnost mladinskih stanovanj navajajo tudi vzgojitelji v raziskavi A. Kobolt idr. (2015), ki pravijo, da ta pomenijo dober prehod iz skupine v realno življenje.

Mladinska stanovanja v praksi

Informacije o delovanju mladinskih stanovanj, ki jih podajam v tem poglavju, sem pridobila od institucij, ki projekt mladinskih stanovanj izvajajo. V Vzgojnem zavodu Kranj mi je informacije posredovala vzgojiteljica iz ene izmed stanovanjskih skupin, ki je bila tudi mentorica v mladinskem stanovanju. Nekaj informacij sem dobila osebno, dokumentacijo pa preko elektronske pošte. V Mladinskem domu Maribor sem informacije pridobila preko komunikacije preko elektronske pošte z ravnateljem zavoda. Na enak način sem pridobila tudi dokumentacijo iz Mladinskega doma Jarše, kjer me je ravnatelj opozoril na to, da imajo dokumentacijo v preurejanju in so morda nekatere informacije nedodelane.

Mladinsko stanovanje je namenjeno mladostnikom in mladostnicam, ki so bili v stanovanjsko skupino nameščeni z odločbo CSD in so v veliki meri dosegli cilje postavljene ob sprejemu v skupino, nimajo pa možnosti vrnitve domov oz. takoj po odpustu povsem samostojno zaživeti, pri tem pa poleg finančne pomoči potrebujejo tudi relativno redno spremljanje in oporo s strani mentorja. (Mladinski dom Jarše, dokumentacija pridobljena s strani ravnatelja Boštjana Bajžlja preko elektronske pošte dne 20.6.2016).

V Vzgojnem zavodu Kranj (dokumentacija pridobljena od Katje Sitar dne 10.6.2016 preko elektronske pošte) je mladinsko stanovanje namenjeno mladostnikom, ki so:

- uspešno zaključili bivanje v stanovanjski skupini,
- v veliki meri dosegli cilje postavljene ob sprejemu v stanovanjsko skupino,
- nimajo možnosti vrnitve domov,
- samostojni, vendar za popolno osamosvojitve še potrebujejo strokovno pomoč,
- uspešni na šolskem ali službenem področju,
- stari najmanj 17 let.

Vse tri institucije poudarjajo podobne pogoje za namestitev in sicer se mladostnik lahko vključi le prostovoljno, imeti morajo redne dohodke (študentsko delo, preživnina, študentsko delo), sprejemati pravila in dolžnosti v mladinskem stanovanju in se izobraževati.

Cilji bivanja v mladinskem stanovanju so, da se mladostnik (Mladinski dom Maribor, 2016):

- pripravi za samostojno življenje (realiteta, večja odgovornost mladostnika...)
- zaključi izobraževanje, oz. nadaljuje izobraževanje (študij, dodatno izobraževanje, pripravništvo...),
- vključi v delovni proces,
- poskrbi za lastno stanovanje oz. možnost bivanja drugje.

Kar se tiče stanovanja, imajo v Mladinskem domu Jarše (dokumentacija, poslana po elektronski pošti) navedeno, da je projekt možno izvajati v podnajemniškem stanovanju, študentskem domu, internem stanovanju v prostorih stanovanjske skupine, pri rejnikih oz. skrbnikih in v stanovanju, ki je donirano v ta namen.

V Vzgojnem zavodu Kranj (pogovor s Katjo Sitar dne 6.6.2016) najamejo stanovanje po potrebi. V Mladinskem domu Maribor imajo stanovanje v lasti, a imajo dogovor, da mladostniki denar, ki bi ga drugače namenili za najemnino, varčujejo za plačevanje najemnine po odhodu iz mladinskega stanovanja (dokumentacija pridobljena s strani g. Ivana Dobaja dne 14.6.2016 preko elektronske pošte).

V Mladinskem domu Maribor imajo opredeljene naloge svetovalca in mladostnika in sicer; svetovalec ima jasno opredeljeno, zmanjšano odgovornost za mladostnika, ki vedno bolj prevzema nase odgovornost za svoje življenje. Delovna obveznost svetovalca je 12 ur mesečno. Svetovanje poteka na različne načine (mladostnik prihaja v skupino v delovnem času svetovalca, svetovalec ga obiskuje v stanovanju, srečujeta se neformalno na tretjem mestu, skupaj opravljata razne nakupe ...). Eden in drugi sta vedno dosegljiva po mobilnem telefonu.

Naloge svetovalca so naslednje:

- svetovanje in podpora mladostniku,
- pomoč pri komuniciranju oz. navezovanju stikov z različnimi institucijami (upravne zadeve, zdravstvene ustanove ...),
- pomoč pri sestavi individualnega načrta,
- nadzor nad realizacijo zastavljenih ciljev,
- povezovanje drugih svetovalcev z mladostnikom v mladinskem stanovanju,
- mesečna evalvacija oz. analiza življenja v mladinskem stanovanju skupaj s stanovalci in njihovimi svetovalci.

Naloge mladostnika so naslednje:

- skrbi za svoje obveznosti sam, ob dogovoru in po potrebi s pomočjo svetovalca,
- mora poskrbeti za primerno prehrano in oblačila,
- vzdrževati higieno (osebno in prostorov),
- z mladinskim domom sklene pogodbo, v kateri so opredeljene obveznosti in dolžnosti enega in drugega.

Načela vzgojnega programa mladinskih stanovanj

V Mladinskem domu Jarše imajo opredeljena načela vzgojnega programa mladinskih stanovanj, ki so:

1. NAČELO PROSTOVOLJNOSTI

Načelo mladostnikove prostovoljnosti za bivanje v mladinskem stanovanju se manifestira v njegovi samostojni odločitvi za vodenje oziroma sodelovanje v taki obliki obravnave, ki je določena s posebnimi, njemu sprejemljivimi pogoji. Pravica do te odločitve je enkratna in jo mladostnik/ca uveljavlja pred začetkom izvajanja programa mladinskega stanovanja, in sicer s svojim podpisom v Sporazumu o izvajanju programa mladinskega stanovanja. Če se mladostnik/ca v času trajanja sporazuma odloči predčasno prekiniti pogodbo, se upošteva njegovo/njeno željo.

Vzporedno s tem načelom velja, da so v to obliko vodenja vključeni mladostniki z ustrežno odločbo pristojnega CSD.

2. NAČELO AKTIVNE VLOGE IN SOODGOVORNOSTI MLADOSTNIKA V PROCESU LASTNEGA RAZVOJA

Eden izmed glavnih ciljev vzgoje oz vodenja mladostnika/ce v mladinskem stanovanju je osamosvajanje oziroma intenzivno usposabljanje za kasnejše povsem samostojno življenje.

Skupaj z mladostnikom/co se izdela individualni načrt osamosvajanja. Zastavljeni cilji, dolžnosti, obveznosti, pravice in pogoji programa mladinskega stanovanja morajo biti mladostniku/ci razumljivi in glede na njegove/njene sposobnosti, zmožnosti dosegljivi. Za realizacijo svojega dela Sporazuma in individualiziranega načrta mora prevzeti osebno odgovornost.

Mladostnik oz. mladostnica se uči prevzemanja odgovornosti za svoja dejanja, se sooča s posledicami teh dejanj in se uči uspešnega razreševanja konfliktov.

Mladostnik je postavljen v aktivno vlogo pri upravljanju svojega življenja, pri tem je vloga mentorja zgolj podporna.

3. NAČELO INDIVIDUALIZACIJE

Pomeni, da mladostnike pri obravnavi razlikujemo glede na njihove razlike v telesnem, kognitivnem socialnem in čustvenem razvoju. Vsak mladostnik je enkraten, drugačen od drugih, zato mu je treba omogočiti, kar se da ustrezno in njemu prilagojeno obliko obravnave. K vsakemu mladostniku pristopamo individualno. Ustrezno njegovim individualnim značilnostim, sposobnostim in zmožnostim prilagodimo zahteve, naloge, obremenitve in ugodnosti. Operacionalizacija teh postopkov je individualizirani vzgojni načrt.

4. NAČELO INTEGRACIJE IN NORMALIZACIJE

Prav z izven institucionalno obravnavo najbolj sledimo tema dvema načeloma, saj mladostnik ni izoliran od običajnega okolja, pač pa se v naravnem okolju uči raznih socialnih spretnosti in razpolagati z viri preživetja za lastno samostojno življenje.

Mladinska stanovanja so praviloma umeščena v urbano socialno okolje. Mladostnik/ca vzpostavlja stike z vrstniki v šoli, ki jo obiskuje, v soseski in tudi z drugimi ljudmi v

neposredni in daljni okolici. Mladostnik/ca je vključen/a v srednjo ali poklicno šolo, ki jo obiskuje oz. v delovno organizacijo. Vključuje se tudi v društva, klube in organizacije, v katerih lahko deluje v skladu s svojimi interesi.

5. NAČELO KOMPENZACIJE RAZVOJNIH PRIMANJKLJAJEV IN VRZELI

Številni in različni razvojni primanjkljaji in vrzeli v kognitivnem, emocionalnem in socialnem razvoju onemogočajo ustrezno funkcioniranje mladostnika/ce in pomenijo obremenjujoči dejavnik za njegov nadaljnji razvoj. Mladostnik/ca potrebuje strokovno pomoč, to je niz individualiziranih ukrepov, s katerimi odpravljamo primanjkljaje in blažimo posledice primanjkljajev.

Nekatere razvojne primanjkljaje in vrzeli mladostniki nadomestijo oz. omilijo že v času obravnave v stanovanjski skupini (npr. pomanjkljivo šolsko znanje, manjkajoče socialne izkušnje,..).

Pri prehodu v obliko obravnave mladostnika/ce v mladinskem stanovanju morajo biti razvojni primanjkljaji kompenzirani v taki meri, da je mladostnik/ca sposoben/na relativno samostojnega življenja v mladinskem stanovanju. O tem presoja strokovni tim.

6. NAČELO TIMSKEGA DELA

Za celovitost mladostnikovega razvoja skrbi tim strokovnjakov, to je mentor-vzgojitelj oz. socialni pedagog, psiholog, socialni in zdravstveni delavec, po potrebi pa tudi drugi strokovnjaki, kot so učitelji, razrednik in psihiater. Glede na zakonska določila, lahko prisostvujejo sestankom tima tudi starši mladostnika/ce. Pri obravnavi mladostnika/ce v mladinskem stanovanju je prisotnost mladostnika/ce na timskem sestanku obvezna.

Oblike timskega dela:

- sestanki (analize, usklajevanja, dogovori, naloge, preverjanje realizacije individualiziranih programov),
- individualno delo posameznega strokovnjaka z mladostnikom/co,
- skupinsko delo.

7. NAČELO SODELOVANJA Z DRUŽINO IN SRODNIKI

Program vodenja mladostnika v mladinskem stanovanju je namenjen predvsem mladostnikom, ki se po končani obravnavi ne vračajo v družino in matično okolje iz katerega so prišli. Zato je smiselno in potrebno, da strokovni tim v sodelovanju s centrom za socialno delo ugotovi, kakšna oblika sodelovanja s starši je v posameznem primeru najbolj ustrezna. Ta oblika se opredeli v individualiziranem vzgojnem programu.

Ker predstavljajo starši oziroma družina, sorodniki in svaštvo mladostniku/ci mrežo socialnih odnosov, ki so zanj potencialno vir emoionalne, ekonomske in ostale podpore so »pomembni drugi« vključeni v program izvajanja mladinskega stanovanja, seveda glede na sam interes mladostnika/co in njihovo lastno motiviranost.

8. NAČELO EKONOMIČNOSTI

Končni cilj obravnave je, da mladostnik/ca razvije svoje potencialne, sposobnosti in veščine, ki mu/ji bodo pripomogle k uspešnemu spoprijemanju s težavami na poti k samostojni in odgovorni osebi, zaradi česar se teži tudi k načelu ekonomičnosti, ki pomeni prizadevanje za učinkovito uporabo čim več civilnih virov za uspešen osebnostni razvoj, to je tistih, ki jih je posameznik sposoben pridobiti za zadovoljevanje svojih življenjskih potreb (namesto svetovalnega razgovora vrstniški, namesto nočnega dežurstva vzgojitelja sposobnost prevzeti odgovornost za svoje vedenje, namesto zavodske kuhinje pridobiti sposobnost opraviti varčen nakup hrane ipd.).

Populacija, nameščena v oblike izvendružinske vzgoje in prehodi v odraslost

V tem poglavju se bom posvetila populaciji, ki je v večini nameščena v oblike izvendružinske vzgoje in njeni ranljivosti in to povezala z obdobjem odraščanja, ki je ranljivo obdobje samo po sebi. Za večino mladostnikov prehod v odraslost pomeni težko obdobje, pri mladostnikih s čustvenimi in vedenjskimi težavami, ki živijo izven družine pa je ta prehod še toliko težji zaradi njihove specifike.

Indikatorji čustvenih in vedenjskih težav

Indikatorje čustvenih in vedenjskih težav bomo razdelili na naslednje skupine (Krajncan, 2006):

- socialno-ekonomske razmere

A. Kos-Mikuš (1999) meni, da je revščina stresogen dejavnik, ki vpliva na družinske napetosti in zaradi tega otrok lahko postane glavni krivec za vse težave. Sem spadajo (Kos-Mikuš, 1999) okoljski dejavniki (slabo stanovanje in neugodno širše bivalno okolje), zdravstveni dejavniki (slabša odpornost, prehrana, slabši nadzor in več nezgod), psihosocialne obremenitve in stres (slabo družinsko vzdušje, skrb za preživetje, slaba samopodoba članov družine), brezposelnost staršev (negotovost, prizadeto dostojanstvo, spremenjene vloge v družini), vzgojne in izobraževalne spodbude in možnosti (manj ukvarjanja z otrokom, manj pomoči ob šolskem neuspehu, manj učnih spodbud).

Med socialno-ekonomske razmere spadajo (Krajncan, 2006):

- demografske značilnosti,
- gostoto prebivalstva,
- brezposelnost (povzroča stres, konflikte v družini, odrekanje udobja, agresije in depresije),
- stanovanjske razmere družine (potreba po prostoru, kamor se lahko umaknemo).

- družina

Družina (Kraševac-Ravnik, 1999) ponuja varovanje duševnega zdravja, pozitivno samopodobo in spoštovanje, čustvene navezave, graditev pomembnih odnosov, socializacijo, komunikacijo, spretnosti, odločanje, sprejemanje odgovornosti,...

Med odločilne dejavnike vplivanja na vedenje so: razvijanje občutja lastne vrednosti, razvoj odnosa do avtoritete, učenje sposobnosti za obvladovanje stresa in socialnih spretnosti ter oblikovanje vrednostnega sistema, ki usmerja motive, vedenje in ravnanje posameznikov. (Tomori, 2000)

Družina pa za otroka predstavlja rizične dejavnike, ki ogrožajo njegovo rast in razvoj ter so (Krajncan, 2006):

- nepopolna družina,
- socialno-ekonomski položaj družine (gmotni položaj, bivalni prostori, izobrazba),
- neugodni odnosi v družini (pomanjkanje toplote, prepiri, prelaganje krivde na otroka..),
- duševne motnje, kronične bolezni in invalidnost staršev (stigmatizacija, abnormalni odnosi, neprimerna skrb za otroka..),
- izkrivljena komunikacija v družini,
- neustrezna vzgoja,
- akutni življenjski dogodki (smrt, prihod nove osebe, javno ponižanje, dolgotrajne bolezni, naravni pojavi),
- stresogeni dogodki v zvezi z otrokovimi težavami (oddaja v zavod),
- družbeni stresorji (migracije, izgnanstvo).

M. Ule in T. Renner (1998) pravita, da so slabi odnosi med otroki in starši izpostavljeni trem možnim potem v prestopništvo:

- zmanjšujejo navezanost otrok na starše in zato otrok nima pred kom tvegati kaznivega dejanja,
- kažejo, da so sovražnost, prezir in nasilje nekaj normalnega,
- povzročajo negativna čustva, ki vodijo v željo po maščevanju v obliki nasilništva, tatvin, vandalizma.

- šola

M. Ule (2000) piše, da je šola pomemben prostor v socializaciji mladih. Je prva formalna avtoriteta, s katero pridejo v stik. Otroci tudi čedalje več časa preživijo v šoli in s tem šola prevzema večji delež pri socializaciji mladih. Krajnčan (2006) poudari, da ima otrok v šoli možnost, da zadovolji svoje potrebe po pripadnosti in sprejetosti. Šolski uspeh predstavlja tudi nekakšno ogledalo učencu, in sicer se lahko na podlagi le-tega doživlja kot (ne)uspešnega, (ne)sposobnega. Otrokov uspeh v šoli vpliva tudi na njegovo samovrednotenje in samopodobo.

- osebnostne značilnosti

Osebnostne značilnosti so določene s konstitucijo in temperamentom, povezane pa so tudi z različnimi psihosocialnimi vplivi. Impulzivnost je način vedenja, ki vključuje odzivanje brez vnaprejšnjega razmisleka. Naslednja značilnost je zvišan prag za vzburjenje. Da se otroci dobro počutijo potrebujejo okoli sebe veliko intenzivnega dogajanja. Pogosto je prisotna tudi ekstravertnost. Osebe s čustvenimi in vedenjskimi težavami imajo velikokrat negativno samopodobo in nizko samospoštovanje. (Krajnčan, 2006)

- vrstniki

Otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami imajo potrebo po sprejetosti v skupini vrstnikov. Ponavadi se povežejo z vrstniki, ki imajo podobne obrambne mehanizme. Za njih je značilno tudi, da so nesposobni sprejemati odgovornost za lastna vedenja in da prelagajo krivdo na druge, kar kaže na slabšo socialno zrelost. (Tomori, 2000, v Krajnčan, 2006)

A. Kobolt (2011) predlaga, da pri delu z otroki in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami najprej poskusimo predstaviti kontekst in skozi to razumeti posameznikove težave.

Razumeti kontekst pomeni:

- skozi srečanja oblikovati pristen osebni odnos ter soustvarjati delovanje,
- nasloniti se na vse možne vire podatkov (pogovori s starši, drugimi učitelji, vrstniki ...),
- skrbno opazovati situacije, odnose, emocionalne odzive in jih razumeti v kontekstu, v katerem se dogajajo, pri čemer moramo upoštevati vplive okoliščin dogodkov,

- beležiti, kdaj se izstopajoča vedenja pojavljajo in v katerih okoliščinah se ne pojavljajo,
- iskati vire pri posamezniku in njegovi socialni mreži,
- šele zdaj se nasloniti na klasifikacijske sheme, ki nam pomagajo približno uvrstiti simptomatsko sliko, kar lahko vodi k boljšemu uvidu v razloge čustvovanja in vedenja,
- se vprašati, kaj je za koga problem,
- preizkušati dejavnike podpore v domačem in šolskem prostoru ter rahločutno prisluhniti otroku/mladostniku in vsem, ki so z njim pomembno povezani.

Klasifikacije čustvenih in vedenjskih težav

V stanovanjske skupine so največkrat nameščeni otroci s čustvenimi in vedenjskimi težavami, zato se bom najbolj osredotočila prav na njih. Seveda pa je pomembno opozoriti, da je vsak otrok individualno bitje in zato se pri otrocih s čustvenimi in vedenjskimi težavami le te lahko izražajo na različne načine in jih je zaradi tega težko posploševati. Visser (2003, v Metljak, Kobolt in Potočnik, 2010) opozarja na to, da čustvenih in vedenjskih težav ne moremo razumeti izven družbenega konteksta, temveč ta oznaka opredelitve težav sovpada s kulturnimi normami. V vedenju se izražajo kot vedenje starosti neprimerno, nesprejemljivo vedenje, čustven nemir itd.

Za prepoznavanje in razumevanje čustvenih in vedenjskih težav se lahko opremo na naslednje kasifikacije, ki jih predstavljam v nadaljevanju.

Etiološka klasifikacija čustvenih in vedenjskih težav (Bregant, 1987, str. 8)

1. Situacijsko, reaktivno povzročene motnje kot posledica izjemne obremenitve pri normalni osebnostni strukturi

Izjemne obremenitve se kažejo kot zunanji pritiski. Sem spadajo hudo pomanjkanje, izredno poslabšanje življenjskih razmer, nenadna zapuščenost, otroška trenutna nepremišljenost, izguba svojcev.

2. Sekundarno peristatične motnje kot posledica motenega čustvenega razvoja

Nevrotično osebnostno strukturo ugotavljamo takrat, ko oseba kaže znake zavrtosti na tak način, da ne uspe zadovoljiti svojih normalnih razvojnih teženj, ne zna na primeren način izraziti svojih interesov, se ne zna prilagajati, slediti skupnim ciljem. Samopodoba je

negativna, nevrotično ozadje prikrivajo z demonstrativnim vedenjem. M. Horvat (1998, str. 8) vidi vzroke te motnje v zgodnjem razvoju in so različni:

- nihanje v čustvenem odnosu staršev do otrok,
- ambivalenten odnos staršev do otrok,
- prevelika pričakovanja staršev do otrok,
- večkratno menjavanje materinske ali očetovske figure,
- zgodnja selitev iz ene družine v drugo,
- preveliki pritiski staršev ob razvojnih težavah,
- pretirano vzgajanje, ki lahko privede do nasprotnega vedenja.

3. *Primarno peristatične motnje kot posledica direktne miljejske okvarjenosti in zavajanja otroka*

Vzroki so lahko življenje v subkulturnem okolju; prevzemanje disocialnih vzorcev odraslih, zlasti staršev; disocialno vedenje predstavlja običajno življenjsko tehniko; družinska tradicija: brezbržnost staršev do otrok in družbe.

4. *Primarno biološko povzročene motnje kot posledica okvar centralnega živčnega sistema in psihoz s posebnim poudarkom na hiperkinetičnem sindromu*

Vzroki so lahko: duševna bolezen, epilepsija, hiperkinetični sindrom ...

5. *Razvojno ogroženi otroci brez disocialnih motenj, ki bivajo v zavodu*

V tem primeru gre za težjo vzgojno vodljivost, šolske in delovne motnje, motnje v kontaktu z vrstniki in odraslimi. Vzrok je lahko v pomanjkljivi ali napačni vzgoji.

Simptomatska klasifikacija čustvenih in vedenjskih težav zajema najrazličnejše pojave oblike vedenj, značilne za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami (Bregant, 1987, str. 17-19):

1. *Težave pri učenju in delovni storilnosti*

Otroci imajo odpor do vsega šolskega dela, njihovo znanje je pomanjkljivo, imajo izredno nizko motivacijo za delo in za učenje. So brez delovnih in učnih navad.

2. *Disocialne motnje*

Sem spadajo motnje v odnosu do vrstnikov, do odraslih, motnje pri delu, nasilnost, beganje od doma, šole, nastopaštvo, seksualna neprilagojenost, odvisnosti, tabletomanija, izstopajoča destruktivna upornost zoper avtoritete.

3. *Psihogene motnje ali nevrotični pojavi*

Največ je depresivnih stanj, vse pogostejša so kratkotrajna anksiozna stanja.

4. *Psihoorganski sindrom*

Hiperkinetični sindrom je pogosto vzrok za izločitev otroka iz domačega okolja in šole.

5. *Predpsihotični pojavi*

Avtizem, regresije in zbeganost so pojavi, ki so pri otrocih težko določljivi zaradi njihove mladosti.

Simptomatska klasifikacija čustvenih in vedenjskih težav po Myschkerju (2005, v Metljak, Kobolt in Potočnik, 2010, str. 106) razvršča otroke in mladostnike glede na težave v štiri skupine:

1. *Otroci z eksternaliziranimi oblikami vedenja - agresivno vedenje.* Sem sodijo agresivnost, hiperaktivnost, neupoštevanje pravil in motnje pozornosti.
2. *Otroci z internaliziranim, zaradi strahu oviranim vedenjem.* Sem spadajo bojzljivost, strah, žalost, brez interesov, umaknjeno vedenje, psihosomatske težave in občutek manjvrednosti.
3. *Otroci s socialno nezrelim vedenjem.* Sem spadajo nezrelo vedenje, nižja odpornost na strese, težave v koncentraciji.
4. *Otroci in mladostniki s socialno-delikventnim vedenjem.* Sem spadajo agresivnost, napadalnost, nizka frustracijska toleranca, nemirnost, rizično vedenje, nesposobnost navezovanja kontaktov. Ti mladostniki nimajo občutka odgovornosti, so brez zavor in ovir.

Klasifikacija čustvenih in vedenjskih težav po ICD-10 (International Classification of diseases and health related problems, 1995, v Žagar, 2012, str. 49). Čustvene in vedenjske težave so po tej klasifikaciji razvrščene po naslednjih kategorijah:

1. *hiperkinetični sindrom*, za katerega so značilne splošna nemirnost, motnje pozornosti in koncentracije,
2. *vedenjske motnje*, pri čemer gre za trajne in pogosto ponavljajoče se vedenjske vzorce, ki izrazito prestopajo mejo objektivno sprejemljivega. Gre za prevladujoč vedenjski slog, ki vpliva na otrokov razvoj in njegovo vključevanje v okolje in ne le za občasno neustrezno odzivanje in ravnanje na določene zunanje obremenitve. Sem spadajo:
 - vedenjske motnje, omejene na družinski krog (v krogu družine ti otroci kažejo izrazito motenost od agresivnega, kljubovalnega vedenja do uničevanja in

- prisvajanja lastnine),
- nesocializirana vedenjska motenost, ki se kaže v neznanju navezovanja odnosov, zato so osamljeni, nepriljubljeni, izolirani od družbe. Njihove vedenjske posebnosti se kažejo v prepirljivosti, zastraševanju manjših in šibkejših, pretepaštvu, nasilju in grobosti,
 - socializirana vedenjska motenost. Ti otroci so načeloma sposobni razvijati medosebne odnose, vendar se v določenih okoliščinah obnašajo uničevalno in agresivno,
 - opozicionalno-kljubovalno vedenje, kjer je značilna hitra vzkipljivost, razdražljivost, pogosti prepiri z odraslimi, odklanjanje pravil in omejitev, zavestno draženje in izzivanje drugih, velika občutljivost za ravnanje drugih, prikrito škodovanje drugim, maščevalnost, občutja ogroženosti, v konfliktih niso sposobni videti svojega deleža, a krivdo pripisujejo drugim, nimajo sposobnosti empatije, manjkajo jim samospoštovanje in pozitivne izkušnje;
3. *mešane čustvene in vedenjske motnje*, ki poleg agresivnosti in antisocialnosti kažejo tudi značilna depresivna čustva, tesnoba in druge čustvene motnje,
4. *čustvene motnje, ki so značilne za otroštvo*, za katere sta značilna strah in tesnoba ter izogibanje negotovostim. Pred občutki strahu in negotovosti se nekateri zatekajo k pasivnosti, drugi se branijo s hiperaktivnostjo. Če strah in tesnoba trajata predolgo, lahko ovirata njegov osebni razvoj in povečata možnosti za nastanek nevroloških motenj:
- ločitvena separacijska anksioznost, ki zajema močno bojazen pred izgubo oseb, na katere je otrok navezan, zato odklanja vsako dejavnost, ki bi ga ločila od domačih, zaradi česar je prikrajšan tudi na področju socializacije. Separacijska anksioznost se kaže v odklanjanju šole ali celo kake bolj privlačne dejavnosti, otrok noče spati sam, fizično se oklepa domačih – tudi takrat, ko bi moral biti glede na svojo starost že precej samostojen.
 - fobična tesnoba v otroštvu pomeni, da otrok panično boji kakšnega predmeta, živali, pojava ali določenih okoliščin; močno se izogiba tem zanj ogrožajočim situacijam. Že v otroštvu se lahko pojavi tak nerazumski strah, ki je povsem podoben fobijam pri odraslih;
- socialna tesnoba v otroštvu, ki se opazi kot otrokova neprestana zaskrbljenost, otrok ves čas razmišlja o neuspehu. Strah ga je vsega novega, vidi le možnost slabih razpletov in je nezaupljiv do sebe in drugih.
5. *motnje socialnega vedenja, ki so značilne za otroštvo*
- selektivni mutizem je motnja, ko otrok povsem ustrezno govorno komunicira z

domačimi, odklanja pa besedno komunikacijo z vsemi drugimi ljudmi, predvsem v okoliščinah, ki so zanj nove in tuje.

- motnje v navezovanju medosebnih odnosov, ki se kažejo kot odklonilnost, plašnost in pretirana negotovost v stiku z ljudmi, zaradi pretirane zaščite staršev ali zaradi čustvene zanemarjenosti. Pojavijo se zaradi nerazvitega samozaupanja in komunikacijskih veščin;
- pretirana nezavrtost v medosebnih odnosih, za kar je značilno površno, nezadržano socialno vedenje. Ti otroci so brez vseh zavor, vtikljivi, neselektivno se navežejo na kogarkoli. Sem spadajo večinoma tisti, ki so pogosto menjavali skrbnike ali pa so bili vzgojno zanemarjeni, zato niso imeli možnosti razviti trajnih in globljih čustvenih odnosov z bližnjimi.

Krajncan (2006) piše, da so čustvene in vedenjske težave odvisne od časovno in kulturno pogojenih norm ter pričakovanja odklonskega vedenja. Le-to vedenje je posledica organskih motenj ali neprimernega okolja, pogostosti in težav v razvoju, nedoseganja učnih in delovnih zahtev ter interakcijskega dogajanja v okolju. Te težave pa so pogosto zelo kompleksne in zato otroci oz. mladostniki potrebujejo posebno pedagoško pomoč pri premagovanju razvojnih težav (prav tam). Tudi A. Kobolt (2011) opozarja na socialni kontekst čustvenih in vedenjskih težav, saj so različne discipline šele pred tridesetimi leti, nekje tudi pred petnajstimi ali desetimi leti, čustvene in vedenjske težave razumele tudi skozi procese interakcij in ne le iz posameznika.

Da bi lahko otroku oz. mladostniku s čustvenimi in vedenjskimi težavami ustrezno pomagali, moramo raziskati, zakaj je do teh težav pri njem sploh prišlo. Prepoznati je torej treba vzroke težav. Krajncan (2006) poudarja, kako pomembno je poznavanje okoliščin nastajanja motenj, saj nam to pomaga razumeti individualno problematiko posameznega otroka, pripomore k ustrežnejšemu izboru vzgojnega načrta in pomoči, pripomore k vzpostavitvi dobrega odnosa med otrokom in vzgojiteljem ter odkrivanju, premagovanju negativnih transfernih odnosov otroka s svetom odraslih.

Otroci s čustvenimi in vedenjskimi težavami, ki so v nevarnosti, da v prihodnje zaradi svojih težav ogrozijo svoje zdravje oziroma svoj razvoj ali pa so nevarnost okolici, se oddajo v zavod za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. Te težave mladostnikom še otežijo prehod v odraslost, saj se z njimi še težje soočajo z izzivi odraščanja, ki so že sami po sebi zahtevni.

Mladost in odraščanje

Tudi mladostniki v stanovanjskih skupinah morajo iz obdobja mladosti prestopiti v odraslost in se soočiti z nalogami, ki jih to obdobje prinaša. T. Rakar in Boljka (2009) obdobje mladih delita na tri starostne skupine. Med 15. in 18. letom starosti definirata obdobje mladosti, med 19. in 24. letom po njuni definiciji nastopi postmladost in med 25. in 29. letom mlajša odraslost.

P. Vertot (2009) pravi, da mladost vključuje tri bistvene naloge. Prva je prehod od šole k delu, tej sledi prehod od ekonomske odvisnosti do ekonomske neodvisnosti in samoodgovornosti, zadnja pa je prehod od doma staršev v lastno domovanje in ustvarjanje lastne družine.

Profesionalizacija odraščanja se danes začne že v otroštvu in razteguje na vse življenje, po drugi strani pa se vstop v osrednje družbene položaje, kontinuirana in trajna zaposlitev, vzpostavitev lastne družine in starševstvo v povprečju pomikajo v poznejša leta življenja (Du Bois-Reymond in Chisholm 2006). Mladostniki v stanovanjskih skupinah, ki se ne morejo vrniti domov, so se prisiljeni prej osamosvojiti. Večina jih po zaključku srednje šole zapusti stanovanjsko skupino in takrat morajo zaživeti sami. Tako se v njihovem primeru ta meja samostojnega življenja ne pomika toliko v poznejša leta kot je to opazno pri mladostnikih, ki bivajo doma, izven institucij. Ker so mladostniki iz stanovanjskih skupin toliko bolj ranljivi, je pomembno, da imajo možnost podpustnega spremljanja, da je prehod v samostojnost lažji. V Katalogu javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev Centra za socialno delo (2008) je poinstitucionalno spremljanje obvezno le za mladostnike iz mladostniškega zapora, ne pa tudi za mladostnike iz ostalih institucij, kot so vzgojni zavodi in stanovanjske skupine. Tako je obravnava mladostnikov iz stanovanjskih skupin le dobra volja vzgojiteljev in vodstva vzgojne institucije. Poleg težjih pogojev odraščanja, ki jih imajo, in tveganj nastanka posledic zaradi ločitve od družine je ta skupina otrok soočena tudi s težjim in bolj tveganim procesom osamosvajanja (Jeđud Borić in Radić Bursać, 2013).

Kriza identitete

Kriza identitete v adolescenci od mladostnika zahteva, da jo preživi veliko bolj zavestno kot prej in da prav tako zavestno integrira izkušnje prejšnjih delnih identitetnih kriz. Krizo označujejo intenziven razvoj duševnih in telesnih sposobnosti ter večja pričakovanja družbe glede dejanj, odločitev in načinov sprejemanja socialnih vlog. Pozitivna razrešitev te krize potemtakem zahteva, da mladostnik sprejme samega sebe, tj. svojo psihofizično osebnostno celoto, poleg tega pa zahteva tudi, da drugi ljudje to sprejmejo in da dobi priznanje za svoja dejanja ter podporo pri prizadevanjih za samostojno vključitev v družbo. (Erikson, 1973, v Ule, 2011) Da bi mladostniki te naloge uspešno opravili, potrebujejo čas oziroma neke vrste moratorij za odraslost. Psihosocialni moratorij v mladosti predstavlja začasni odlog ali prekinitev socialnih obveznosti in obremenitev, predvsem zato, da se lahko opravi nujno identitetno delo. Mladostniški moratorij v modernih družbah ponavadi delimo v dve glavni obliki: v prehodni in izobraževalni moratorij (Ule, 2011). Prehodni moratorij je časovno omejen in vsebinsko zožen moratorij, pri katerem imamo krajše obdobje uvajanja v odraslost. Mladostniki imajo status »novincev«, prehod v odraslost pa morajo potrditi odrasli in njihove institucije. Ta oblika moratorija in oblikovanja identitete je kot večinski identitetni status značilna za klasično moderno oblikovanje mladosti v prvi polovici dvajsetega stoletja, ko v mladosti še ni prostora za avtonomno eksperimentiranje in ko je čas šolanja in s tem mladosti še dokaj omejen. (Ule, 2011)

Izobraževalni moratorij je časovno razširjen in vsebinsko bogat, pri katerem imajo mladi čas za oblikovanje svojega sebstva ter identitete vrednotnih in življenjskih orientacij. Pomeni naraščanje avtonomnosti mladosti nasproti drugim življenjskim dobam ter upadanje interesa mladih za svet in vrednote odraslih. Pomembna značilnost izobraževalnega moratorija je tudi pomikanje meja med otroštvom in mladostjo v vedno zgodnejša leta in na drugi strani pomikanje meja med mladostjo in odraslostjo v vedno poznejša leta. (Ule, 2011)

Mladostniki, ki se morajo hitro osamosvojiti, so prikrajšani za dobo moratorija in so deležni krajšega prehoda v odraslost, zaradi česar lahko pride do težav ali stisk, saj so mladostniki primorani vstopiti v naslednjo stopnjo kljub temu, da še niso uspešno razrešili prejšnje. S tem se lahko soočajo nekateri mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami iz stanovanjskih skupin, ki se morajo osamosvojiti zaradi neugodnih družinskih razmer, čeprav morda na to še niso pripravljeni. Zato je iz tega vidika zelo pomembno, da imajo ob osamosvajanju podporo s strani odraslih, ki jim stojijo ob strani in jih pomagajo ob kriznih situacijah.

Ranljivost mladih

B. Grum (2010) navaja angleško raziskavo Dixona iz leta 2008 o mladih, ki zapuščajo institucionalno oskrbo. Ta je pokazala, da je ta populacija med najbolj ranljivimi v celotnem sistemu oskrbe. V omenjeni raziskavi je prikazan projekt iz leta 1970 z naslovom *Who cares*, ki je združil mlade iz intitucionalne oskrbe z namenom raziskati njihove izkušnje o oskrbi in odpustu. S tem projektom je v Angliji začelo naraščati zavedanje težav, povezanih z zapuščanjem institucij, slabo urejene oskrbe in slabe obravnave po odpustu. To je kasneje prineslo spremembe v obravnavi, s čimer so mladostniki ob odhodu iz institucionalne oskrbe v samostojnost dobili več podpore s strani lokalnih oblasti. V svetu se vse več poudarka daje na reševanju problematike tranzicije mladih, ki pridejo iz institucionalne oskrbe. To se kaže v številnih spremembah in reformah, ki se nanašajo na zakonodajo, državno politiko ter programe, ki so na voljo mladim, preden začnejo samostojno življenje. Kakor navaja Reid (2007, v Jeđud Borić in Radić Bursać, 2013), se države povsod po svetu trudijo izboljšati situacijo mladih v tranziciji, pri čemer so najuspešnejši tisti programi, ki zagotavljajo takšno raven podpore, kot jo vrstniki dobivajo od staršev, torej podpora presega usmerjenost na izobrazbeno in finančno področje. V Veliki Britaniji je od leta 2000 v veljavi zakon (Children Leaving Care Act), ki zagotavlja, da je lokalna skupnost neposredno odgovorna za mlade, ki so oskrbo zapustili s 16 leti, do njihovega 19. leta. S tem se še posebej poudarja finančna in moralna odgovornost lokalne skupnosti (Goddard, 2003, po Reid, 2007, v Jeđud Borić in Radić Bursać, 2013). V Sloveniji ob polnoletnosti oziroma po končanem šolanju za mladostnika ni nihče obvezan poskrbeti in se morajo znajti sami. V Sloveniji moški v povprečju zapustijo dom staršev pri 31 letih in pol, ženske pa pri 29 letih in pol. M. Puklek Levpušček in M. Zupančič (2010) sta na vzorcu 201 študenta Univerze v Ljubljani raziskovali življenjske okoliščine in reprezentacije o odraslosti mladih, starih med 18,5 let in 27 let. Ugotovili sta, da mladi kot pomembnih pri opredelitvi odraslosti ne navajajo starostno normativnih dogodkov, bioloških značilnosti in kronološke starosti, pač pa navajajo psihološka merila in zmožnosti posameznika za ustvarjanje družine. Merila, ki jih večina udeležencev ni dosegla, se nanašajo na finančno in bivanjsko neodvisnost od staršev ter zmožnosti ustvarjanja lastne družine. Glede na to, da se osamosvajanje pomika proti 30. letu starosti ali celo preko, je za mladostnika ob odhodu iz stanovanjske skupine približno med 18. in 20. letom zelo težko na prehodu v samostojnost brez podpore odraslih. Mladostniki, ki se ne morejo vrniti v lastno družino, si morajo takoj poiskati redno službo in stanovanje, kar je v

današnjih časih zelo težko. V Sloveniji je osamosvajanje v smislu odselitve od staršev oteženo zaradi finančno težko dostopnih stanovanj in problematike, povezane s trgom dela. (Kuhar, 2013)

Ena izmed glavnih nalog v času osamosvajanja mladostnika je oblikovanje sposobnosti odločanja, kar vključuje lastno mnenje, sposobnost abstrakcije, sposobnost integracije misli in čutenja na višji ravni. K. Kompan Erzar (2003, v Doblehar, 2009) poudari, da je sposobnost razmišljanja o čustvih ključno dejstvo, ki ga mora mladostnik osvojiti do konca mladostništva. Zdi se mi, da na teh področjih mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami potrebujejo pomoč, saj tega ponavadi ne morejo dobiti v družini. Pogosto težko izražajo svoje mnenje, saj imajo v večini nižjo samopodobo in zaradi tega se ne počutijo dovolj kompetentne za zagovarjanje svojega mnenja. Čustva so pri mladostnikih v stanovanjskih skupinah pogosto šibka točka, saj se v družinah ne izražajo čustva ali pa je to izražanje neprimerno. Samostojnost v vzgojnih zavodih je pogosto povezana s svobodo, ki jo omejujejo in s tem mladostnikom odvzamejo možnost učenja socialnih veščin, ki bi jim zelo koristile po odhodu iz zavoda (Grum, Krajncan, 2013). Ravno zaradi tega so mladinska stanovanja zelo primerna za mladostnike, ki so že presegli cilje obravnave v stanovanjski skupini, saj nudijo manj omejitev, torej dopuščajo veliko več svobode in s tem omogočajo učenje veščin, potrebnih za samostojno življenje.

Mladi v procesu osamosvajanja niso le pasivni objekti, temveč zaznavajo svojo biografsko situacijo, jo ocenjujejo, vrednotijo in razvijajo strategije delovanja in spoprijemanja (Zorc Maver, 2007).

Dejavniki odraščanja

M. Tomori (2000) pod dejavnike odraščanja uvršča: osebne značilnosti, družina, šola, socialno okolje in spol.

Zelo pomemben dejavnik odraščanja je **družina**, saj je otrok že od rojstva vpet vanjo in ima družina nanj pomemben, če ne celo najpomembnejši vpliv. M. Tomori (prav tam) meni, da so naloge družine razvijanje občutka lastne vrednosti, učenje sposobnosti za obvladovanje stresov, razvoj odnosa do avtoritete, učenje socialnih spretnosti in oblikovanje vrednot. Zdrava in funkcionalna družina lahko tudi impulzivnega otroka usmerja in ga spodbuja za načine samopotrditve.

Ker pri mladostnikih v stanovanjskih skupinah družina pogosto ne zmore poskrbeti za otroka na ta način, to vlogo prevzamejo vzgojitelji. V mladinskem stanovanju to opravi mentor, ki je za mladostnika zelo pomemben, saj ga ob osamosvajanju usmerja in ga opolnomoči ter daje mladostniku povratno informacijo, da se njegov trud obrestuje. M. Tomori (prav tam) pravi, da se v družinah prestopnikov (podobno lahko rečemo tudi za družine z otroki s čustvenimi in vedenjskimi težavami) pojavljajo očitki, spori, žalitve, poniževanja, zavrnitve, neustrezne kazni, brezbržnost za otrokova čustva, kar lahko ovira razvoj zdravega samospoštovanja pri otroku.

Naslednji dejavnik je **spol**, ki vpliva na vzgojo. M. Tomori (2000) navaja, da so dečki in deklice skozi vzgojo deležni različnih sporočil. Pri dečkih so spodbujane naslednje vrednote: pogum, upornost, trdnost, moč, delavnost, trdnost. Pri deklicah pa so poudarjene naslednje: nežnost, preudarnost, previdnost, izražanje nemoči, umik vase, nebogljenost. Določene vrednote so lahko varovalni dejavniki v obdobju osamosvajanja, spet druge pa lahko le otežujejo položaj. Težave se lahko pojavijo tudi zaradi poudarjanja vrednot, ki jih posameznik ne poistoveti in tako v njem samem prihaja do trkov, kar lahko vpliva tudi na njegovo samopodobo in s tem na težave pri osamosvajanju.

Velik vpliv na odraščanje imajo tudi **ustanove**, kot so vrtec, šola, vzgojni zavodi, stanovanjske skupine... Skalar (v Meško, 2004) predlaga zavzetost za načelo vključevanja v šolah, saj bo učenec, ki se počuti sprejetega, tudi bolj motiviran za delo v šoli in zaradi šolske uspešnosti tudi bolj motiviran na ostalih področjih. Šola lahko posamezniku predstavlja varovalni dejavnik, saj mu lahko pomeni varnost pred neugodnimi družinskimi razmerami. Če je izkušnja v šoli slaba, pa lahko ob drugih dejavnikih postane ogrožajoča za posameznikov razvoj. Skalar (v Meško, 2004) vzgojne zavode opredeli kot varovalne dejavnike, saj otroci in mladostniki, za katere lastna družina ni zmožna poskrbeti, tam dobijo zatočišče.

Na odraščanje imajo pomemben vpliv tudi **vrstniki**, ki zadovoljujejo potrebe po pozitivnem vrednotenju sebe v očeh drugih, potrebe po sodelovanju, z njimi je lažje prebroditi težave, delitev zaupanja, solidarnosti in sreče z drugimi. V prijateljskih odnosih se mladostnik uči empatije in socialnega razumevanja. (Ule, 2008)

Skozi življenje pridobivamo tudi **vrednote**, ki so osrednje življenjske ideje, cilji, ki so nam razlog za življenjski stil, svoja dejanja in odnose (Ule, 2008). Avtorica (prav tam) poudarja, da naj bi posameznik v prehodnem obdobju moratorija sprejel in ponotranjil vrednotni sistem odraslih. V primeru podaljšanega (izobraževalnega) moratorija imajo mladostniki možnost samostojnega oblikovanja vrednot.

EMPIRIČNI DEL

Opredelitev problema

Skozi večletno prostovoljsko delo v stanovanjski skupini sem se večkrat srečala z mladostniki, ki po odpustu iz stanovanjske skupine niso imeli zagotovljenih primernih pogojev za vzpostavitev novega življenja zunaj institucije. Ali sploh niso mogli nikamor in se je zato njihovo bivanje v stanovanjski skupini podaljševalo, čeprav ni imelo več smisla, ampak je bila to v tistem primeru najboljša oziroma edina rešitev. Na drugi strani pa so se mladostniki vračali v družine, kjer niso imeli možnosti za rast ali vsaj vzdrževanje pridobljenega v stanovanjski skupini, saj se družinsko stanje v tem času ni nič spremenilo. Ti mladostniki bi potrebovali neko prehodno obliko spremljanja, ki bi jih opremila za samostojno življenje, kot so mladinska stanovanja. Sicer jih v Sloveniji imamo, a jih je zelo malo, nekatera niti niso vedno na razpolago (v Vzgojnem zavodu Kranj jih najamejo po potrebi). Koncept dela v mladinskem stanovanju še dodatno utrdi rezultate, ki so bili doseženi med bivanjem oz. vzgojnim procesom v stanovanjski skupini, zagotavlja postopen razvoj neodvisnosti v življenju mladostnika – na podoben način, kot se to odvija v družinskem okolju (Mladinski dom Maribor, 2016).

Iz pregleda dostopne literature ugotavljam, da je poinstitucionalni oskrbi mladostnikov namenjeno premalo pozornosti. Avtorici A. Žižak in N. Koller-Trbovič (1997) menita, da učinek institucionalne obravnave ni odvisen le od nje same, ampak tudi od okolja, kamor se mladostnik vrne in od kvalitete poinstitucionalne oskrbe.

Ker se mi zdi projekt mladinskih stanovanj pomembna oblika za mladostnike po odpustu iz stanovanjske skupine, me zanima, kako to izkušnjo opisujeta in doživljata mladostnici, ki sta je bili deležni ter kakšen pogled ima na to mentorica, ki ju je spremljala med bivanjem v mladinskem stanovanju. Zaradi analize izkušnje bivanja v mladinskem stanovanju si želim raziskati, kaj je možnost bivanja v mladinskem stanovanju pomenila mladostnicama. Zanima me, s kakšnimi težavami sta se srečali in kaj sta pridobili s to izkušnjo. Zanima me, kaj bi pri izvajanju projekta mladinskega stanovanja spremenili, saj iz tega lahko strokovni delavci črpajo nove ideje. Vse te vidike si želim spoznati tudi s strani mentorice, ki je mladostnici

spremljala pri njunem bivanju. Zanima me tudi področje samostojnosti in uspešnosti ter socialnih veščin z vidika udeleženih v raziskavi.

Cilji

Cilj raziskave je analiza izkušenj bivanja v mladinskem stanovanju iz vidika mladostnic, ki sta bivali v mladinskem stanovanju in njune mentorice, ki ju je na bivanje pripravila, ju tekom bivanja spremljala ter jima pomagala pridobivati veščine za samostojno življenje ter pomagala pri premagovanju ovir, s katerimi sta se srečali pri pol samostojnem življenju v mladinskem stanovanju.

Ugotoviti želim, kako je izgledal vsakdan mladostnic v mladinskem stanovanju, s kakšnimi težavami ste se srečevali, na katerih področjih sta se dobro znašli, kako sta se finančno organizirali, kako ju je ta izkušnja opremila za samostojno življenje in kaj bi pri tej obliki pointitucionalne oskrbe lahko še izboljšali. Hkrati me zanima tudi pogled mentorice na izkušnjo dela z mladostnicami v mladinskem stanovanju in na dekleti v tej situaciji ter seveda njihovo doživljanje odnosa mentor - mladostnik ter kaj je mentor pomenil mladostnicama v tej izkušnji.

Raziskovalna vprašanja

Kako mladostnici doživljata in opisujeta bivanje v mladinskem stanovanju in kako mentorica zaznava mladostnični izkušnji bivanja v mladinskem stanovanju?

Na katerih področjih mladostnici potrebujeta podporo pri bivanju v mladinskem stanovanju?

Kako mentorica vidi potrebe pomoči mladostnic pri bivanju v mladinskem stanovanju?

Katere veščine za samostojno življenje mladostnici pridobita skozi bivanje v mladinskem stanovanju?

Kako mladostnici opisujeta pomen in vlogo mentorice v času bivanja v mladinskem stanovanju in kako svojo vlogo opredeli mentorica?

Kako mentorica opiše vlogo in izkušnjo dela v mladinskem stanovanju?

Raziskovalna metoda

Pripomočki

V diplomski nalogi bom uporabila kvalitativno metodo raziskovanja. Za zbiranje podatkov bom uporabila metodo poglobljenih polstrukturiranih intervjujev.

Vogrinc (2008) polstrukturirani intervju opredeljuje kot intervju med dvema ekstremoma, med standardiziranim in nestandardiziranim intervjujem. Pri tej metodi si raziskovalec postavi cilje, ki naj bi jih z raziskovanjem dosegel in si vnaprej postavi nekaj ključnih vprašanj, ostala vprašanja pa postavlja sproti med izvajanjem intervjuja.

Vzorec

Intervju sem opravila s tremi osebami: z dvema mladostnicama, ki sta bili vključeni v projekt mladinskega stanovanja ter z njuno mentorico, ki ju je spremljala med bivanjem. Mladostnici sta bili v program mladinskega stanovanja vključeni deset let nazaj in sta ga že zapustili ter sedaj živita samostojno. Dekleti sta v mladinskem stanovanju bivali dve leti. Ob namestitvi sta bili stari 17 in 18 let, zdaj imata 27 in 28 let.

Postopek zbiranja podatkov

Z dvema mladostnicama izvedla polstrukturiran intervju. Mentorica mi je na zastavljena vprašanja odgovorila v elektronski obliki. Z mentorico sem stopila v stik na predlog ravnatelja vzgojnega zavoda. Mentorica mi je pomagala vzpostaviti prvi stik z mladostnicama. Povabila sem ju k sodelovanju in jima pri tem zagotovila varovanje zaupnosti in anonimnost podatkov. Pri zbiranju podatkov sem poskrbela za nemoteče okolje in dovolj časa za izvedbo. Glede na cilje raziskave sem imela pripravljena okvirna vprašanja, ostala vprašanja bom prilagajala pogovoru. Intervjuji so bili izvedeni v juliju 2016. Z dekletoma, ki sta bivali v mladinskem stanovanju, sem intervju izvedla osebno. Ena od intervjuvank je imela s seboj svojega otroka,

ki je nekajkrat prekinil intervju, a to na izvedbo ni vplivalo. Mentorica mi je na vprašanja odgovorila prek elektronske pošte, saj se nisva mogli drugače uskladiti. Intervjuji so bili snemani z diktafonom in kasneje dobesedno prepisani.

Obdelava podatkov

Zbrane podatke sem obdelala z metodo kvalitativne vsebinske analize, ki vključuje postopek kodiranja, oblikovanja kategorij in implicitne teorije glede na zastavljena raziskovalna vprašanja. Pri procesu kodiranja sem uporabila induktivni pristop, kar pomeni, da sem kode določala med analizo besedila in jih nisem vnaprej pripravila. (Vogrinc, 2008)

Rezultati in interpretacija kvalitativne raziskave

Najprej bom predstavila konkretni primer mladostnic, ki sta se namestili v mladinsko stanovanje po odhodu iz stanovanjske skupine. Mladostnici sta se v projekt vključili ena s sedemnajstimi in druga z osemnajstimi leti. Obe sta iz iste stanovanjske skupine in sta bili istočasno vključeni v projekt mladinskega stanovanja. Živeli sta v najetem stanovanju, ki so ga po enem letu prodali in sta se bili prisiljeni preseliti v novo stanovanje. Ena izmed deklet je bila v projekt vključena dve leti, druga pa uradno samo eno leto, saj je potem končala s šolanjem. Neuradno je bila še vedno del projekta oziroma vzgojitelji/mentorji niso delali razlik in obema nudili, kar sta potrebovali. Ena od deklet si je kasneje s partnerjem poiskala svoje stanovanje, druga pa je še nekaj časa ostala v stanovanju. Obe dekleti imata danes svojo družino in živita samostojno in neodvisno. Glede na analizo sta primer dobre prakse na področju mladinskih stanovanj.

Skozi to poglavje bom za mladostnici uporabljala izmišljeni imeni, mentorica pa je poimenovana po svoji vlogi (mentorica).

Raziskovalno vprašanje 1: Opis in doživljanje bivanja v mladinskem stanovanju

Projekt mladinskega stanovanja

Tekom analize bom poleg "oblike" namestitve uporabljala tudi izraz "projekt" mladinskega stanovanja, saj ga dotična stanovanjska skupina izvaja projektno, torej začne z izvedbo, ko je to potrebno in zaključí spremljanje, ko mladostnik le tega ne potrebuje več.

Mentorica pravi, da je mladinsko stanovanje *oblika obravnave za mladostnike, za katere se dolgoročno ne kaže, da bi bila vrnitev v domače okolje smotrna ali celo mogoča, niti si je sami ne želijo*. Podobno pišeta tudi Krajncan in T. Mržek (2010), ki mladinsko stanovanje opredelita kot obliko pomoči za mladostnike, ki so v stanovanjski skupini že osvojili zadane cilje in se po odpustitvi ne morejo vrniti domov in še ne zmorejo samostojno zaživeti, saj še niso finančno samostojni in potrebujejo oporo neke odrasle osebe, v tem primeru mentorja. Mentorica pravi, da je primerno za mladostnike, ki so *v sistemu dolgo časa in presežejo naloge in cilje stanovanjske skupine in zato v skupini ne morejo več napredovati, zaradi česar*

skupinska obravnava ni več smiselna. To opiše z besedami, da je mladinsko stanovanje primerno za posameznika, ki je *znotraj obravnave dosegel določeno stopnjo zrelosti in samostojnosti*. Oblika je namenjena mladostnikom, ki bodo kmalu zapustili stanovanjsko skupino zaradi polnoletnosti ali zaključka šolanja (*zaključevali sta srednješolsko izobraževanje*) in se bodo morali osamosvojiti. Z mladinskim stanovanjem jim omogočimo lažji prehod v samostojnost hkrati pa krepimo naučena funkcionalna vedenja ter mladostniku omogočamo rast.

Ta oblika je v bistvu izhod v sili, ko se mladostnik ne more vrniti v matično družino, saj je *vrnitev v domače okolje nemogoča in je treba poiskati alternativo*. Ana opisuje, da se ni mogla vrniti v družino: *“Ni blo sploh variante, da bi šla nazaj domu, pač v isto okolje, kot sem iz njega šla. Izboljšal se ni nič, edin na slabi je še šlo.”* Tudi Janja si ni želela nazaj v družinsko okolje, kar je razvidno iz besed: *nisva mele vizije, da bi se vrne nazaj domu.*

Seveda pa projekt mladinskega stanovanja ni primeren za vsakega mladostnika, ki se ne more vključiti nazaj v matično družino. Mladostnik mora po besedah mentorice biti dovolj zrel za to nalogo: *“Kazali sta veliko mero zrelosti in odgovornosti ter tudi željo po tem, da se projekt izpelje.”*

Cilji bivanja v mladinskem stanovanju

Mentorica pravi, da je cilj mladinskega stanovanja, da *mladostnik zaživi popolnoma sam, neodvisno od institucij in si tako ustvari lastno življenje*. Pravi, da je mladinsko stanovanje spodbuda k samostojnemu iskanju rešitev (*opolnomočen da sam poišče rešitve*) in mu da možnost, da *pokaže določeno mero zrelosti in odgovornosti*. T. Mržek (2010) tudi poudarja spodbujanje in učenje samostojnosti mladostnika in utrditev na novo pridobljenih vedenjskih vzorcev. Tudi Ana poudari enak cilj z naslednjimi besedami: *“Da se pač nekak postavim na svoje noge, da vidm kko to lavfa, ko si sam.”* Janja potrdi, da je cilj mladinskega stanovanja, da *pokažeš, oziroma v bistvu sam seb pokažeš, da si odgovoren, da sam začneš odraslo razmišlat, spodbuda, da odraščáš*. Eden izmed ciljev projekta mladinskega stanovanja je tudi izobraževanje ali delo v željeni poklicni smeri, kjer sta dekleti po mnenju mentorice *skrbeli za svoje obveznosti*.

U. Hofbauer (2008) omeni tudi spodbujanje zdravega načina življenja, kar so v konkretnem primeru izvedli tako, da so izvajali pravilo, da si morata dekleti *skuhati en topel obrok na dan* in da je *hrana malce bolj raznolika*.

Janja o mladinskem stanovanju pove: *“To je blo men prov izziv,”* kar kaže na to, da je v stanovanju imela izziv, da nadgradi veščine, ki jih je pridobila v stanovanjski skupini.

Cilji bivanja so torej samostojnost, učenje veščin, potrebnih za samostojno življenje, opolnomočenje mladostnika, da zmore in je pripravljen na samostojno življenje.

Izvajanje projekta mladinskega stanovanja (priprave in bivanje)

Ker sta bili dekleti v stanovanjski skupini že dlje časa (ena od. 1. letnika srednje šole, druga pa je v stanovanjsko skupino prišla pri 12ih letih), in so poznali njuno situacijo (Ana: *doma so bili problemi z alkoholom, prej sem že pri teti bla 4 leta; Janja: mami je bla alkoholik pa enga partnerja je mela, k se sploh nikol nisva razumela*), ki se do približujočega odhoda ni izboljšala, so se o projektu pogovarjali že nekaj časa pred izvedbo, pove mentorica: *“na ideji delalo že kar nekaj let pred samo realizacijo, predstavljena je bila možnost, da bi lahko izpeljali projekt MS. Po besedah mentorice so že prej varčevali denar za projekt: “se zagotovi finančna gotovost, smo varčevali.”* To potrđita tudi dekleti: *sm mela pršparan od preživnine. Ko sem šla v zavod, smo odprl račun pa se je ta dnar, preživnina se je gor nalagala vsak mesec (Ana) in našparan iz štipendij, da sva plačale za pol leta al clo za 1 let, ne vem točn (Janja).*

Mentorica pove, da *stanovanje najdemo na trgu*. Ana pravi, da, so skupaj iskali stanovanje (*skupi smo pač iskal po oglasih pa to pol smo pa najdl to garsonjero*). Skupaj so se tudi dobili s stanodajalko in se dogovorili o pravilih in dolžnostih (mentorica: *Skupaj smo se dobili s stanodajalcem, kakšne so njune dolžnosti, naša vloga, določili skupna pravila*). Vse te navedbe spadajo v pomoč pri pridobitvi bivalnih pogojev za popolno osamosvojitvev ter vodenje lastnega gospodinjstva, ki sta opredeljena kot cilj izvajanja mladinskega stanovanja. (Mržek, 2010)

Dekleti sta se vselili v stanovanje gospe, ki se je preselila v dom upokojencev (*ena stara ženska je notr žvela, je šla v dom pa pač ni rabla, je vse notr pustila (Ana)*), stanovanje je bilo skoraj popolnoma opremljeno, kupiti sta morali le kavč za spanje (*kuple sam kavč, un zložliv, da sva pol še gor spale*).

Začetek bivanja je bil v *prvih fazah kontroliran, voden in spremljan iz naše strani*, pove mentorica. O nadzoru pove, da je bilo na *začetku vse skupaj res bolj strogo, potem smo kontrolo zmanjševali*. Nadzor nad realizacijo zastavljenih ciljev je ena izmed nalog svetovalca

(mentorja), ki so jih opredelili v Mladinskem domu Maribor (komunikacija preko elektronske pošte dne 14.6.2016) .

Za vsako od mladostnic so napisali *poseben individualiziran program* v skladu z načeli diferenciacije in individualizacije (Skalar et al, 1995). Mladostnici sta bili še vedno vodeni kot, da sta v stanovanjski skupini in je zato potreba po urejanju dokumentacije enaka kot za mladostnike v stanovanjski skupini. V skupini ju je še vedno čakalo mesto, če bi prišlo do težav, a to v njunem primeru ni bilo potrebno (*smo imeli kot dodaten plan tudi ta, da če se jima kje res zelo zalomi, da se pač vrneta nazaj v skupino*).

Mentorica in tudi ostali vzgojitelji iz stanovanjske skupine so izvajali naloge, ki jih opredeljujejo tudi v Mladinskem domu Maribor: svetovanje in podpora mladostniku, mesečna evalvacija oz. analiza življenja v mladinskem stanovanju, nadzor nad realizacijo zastavljenih ciljev (*prihajali v skupino na razgovore, mi smo prihajali k njima, spremljali kako skrbita za red in čistočo, če redno plačujeta vse stroške, pregledovali tudi kaj kupujeta v trgovini, če si redno skuhata, debatirali glede šole: mentorica; 1 krat na teden so se (vzgojitelji) oglasil na obisk, mal na pogovor, če je vse v redu, preverl so račune. Šola, šola je mogla bit (Ana). Vsako sredo sva hodili na sestanke. Slišal smo se po telefonu, smo se pa pogovoril, če sva mele kšne probleme pa to (Janja)*).

Priprave na projekt so se začele že nekaj časa pred realno izvedbo, saj so vzgojitelji v stanovanjski skupini uvideli, da se situacija v družinah deklet verjetno ne bo izboljšala in so zato namensko začeli varčevati za najem stanovanja, ko bosta dekleti odšli iz stanovanjske skupine. Skupaj so stanovanja iskali na trgu, a so bila predraga ali pa so naleteli na problem stigmatiziranja, saj nihče ni želel v svoje stanovanje namestiti mladostnic iz stanovanjske skupine. Stanovanje dobijo preko povezave s centrom za socialno delo, ki jih je obvestil, da lastnica stanovanja odhaja v dom upokojencev in bo stanovanje oddajala. Tekom izvajanja projekta je bilo potrebno sodelovanje z drugimi institucijami in osebami. Mladostnici sta bili vključeni v vse faze izvajanja projekta in tako spoznali vse etape, od varčevanja, najema in konkretnega bivanja v mladinskem stanovanju. Skozi bivanje sta morali izpolnjevati svoje dolžnosti, mentorica pa je opravljala svoje naloge.

Participacija mladostnic

Ker je cilj mladinskega stanovanja samostojnost in neodvisnost mladostnika, je potrebno, da je mladostnik, ki je vključen v takšno obravnavo, zelo aktiven. Tudi mladostnici v raziskavi sta se angažirali po besedah mentorice. Sami sta poskrbeli za stroške: *Finančno breme je bilo praktično v celoti na dekletih. Najemnino sta plačali iz privarčevanih sredstev, stroške (mentorica) sta plačevali sami z denarjem, ki sta ga zaslužili preko študentskega dela.*

Izpeljevali stvari kot je bilo dogovorjeno in bili vključeni v projekt v vseh fazah (mentorica).

Hrano je kupovala, sama pripravljala obroke, šolo, samostojna in odgovorna, je bila uspešna, zrela,, odgovorna, spoštovala je dogovorjena pravila (mentorica). Tudi Ana samo sebe zaznava kot aktivno, imela je 2 šihta čez vikende, sama si je poiskala dodatne inštrukcije (*kjer sm delala je bil en fnt profesor fizike pa mi je pol pr matematki mal pomagov*). Tudi Janja sebe vidi kot angažirano v mladinskem stanovanju: *je blo treba pospravit, oprat sva si mogle same, sm jest vse plačvala.*

Iz razbranega opažam, da sta mladostnici izpolnjevali vse naloge, ki se od mladostnika pričakujejo v mladinskem stanovanju: skrbeli sta za svoje obveznosti, ob potrebi in s pomočjo svetovalca skrbeli za primerno prehrano in oblačila, samostojno vzdrževali osebno higieno in higieno prostorov.

Sodelovanje z institucijami

Projekt mladinsko stanovanje se lahko izvaja le ob podpori in z odločbo centra za socialno delo tako, da je sodelovanje obvezno, kot velja tudi za delo v stanovanjskih skupinah. Tudi v tem primeru mentorica omenja sodelovanje s centrom za socialno delo: *“S pomočjo socialne delavke centra.”* CSD je moral odobriti projekt mladinskega stanovanja (*smo dobili podporo*), pomagal pa je tudi pri iskanju stanovanja, saj je socialna delavka povezala stanovanjsko skupino z gospo, ki je odhajala v dom upokojencev in je zaradi tega oddajala stanovanje (*navezali kontakt z gospo*). Sodelovali so tudi z morebitnimi donatorji, da sta dekleti lahko pokrili še preostali del najemnine za stanovanje (*zaprošili tudi za donacijo*). V nekem drugem primeru mladinskega stanovanja, ki ga mentorica opiše, pove, da so najeli neprofitno stanovanje od občine.

Brez sodelovanja sploh ne bi mogli izvajati projekta, saj je v prvi fazi potrebna potrditev izvajanja s strani pristojnega centra za socialno delo.

Težave in predlogi

Mentorica o težavah pri delu z dekletoma pove, da jih skoraj ni bilo (*nismo srečali z nobenimi večjimi težavami*), občasno je le prišlo do konfliktov med mladostnicama, kar pa je normalen pojav v vsakem razmerju (*med njima je odnosno kdaj zaškripalo*). Glede odnosa med njo in mladostnicama pove, da jima je občasno *šla v nos kontrola iz naše strani*.

V konkretnem primeru je včasih prišlo do finančnih težav, a so vedno našli rešitev in pokrili stroške, na primer z iskanjem donatorja. Mentorica pove, da so se pojavljale *negotovosti glede finančne izpeljave*, a se je vedno našla rešitev.

Mentorica poudari družbene in systemske omejitve, saj oblika mladinskega stanovanja ni zakonsko urejena in posledično ni financirana, pove, da oblika dela *ni zakonsko podprta* in posledično *ne moremo kriti nikakršnih stroškov* in da do v nekaterih primerih *finance velika ovira*. V raziskovanem primeru je bil privarčevan denar deklet za namen najemnine varovalni dejavnik, ki je omogočil lažjo izvedbo projekta. Mentorica pa je hkrati mnenja, da niti ne bi bilo prav, če bi bil projekt financiran v celoti, saj mladostnik tako ne bi dosegel ciljev mladinskega stanovanja. Pove, da je *prav, da stroške nosijo mladostniki v veliki meri sami*, saj *je to realnost*. Meni, da bi jih *dodatno finančno podpiranje uspavalo v samoaktivaciji*. Poudari, da bi bilo čudovito, če bi imeli na razpolago *kak fond denarja iz katerega bi, ko bi finančno zagustilo, lahko pomagal čez kako krizo*. Podobne težave so poudarjene tudi v raziskavi A. Kobolt idr. (2015), kjer vzgojitelji opozorijo na problem pomoči iz strani države in finančni vidik mladinskih stanovanj. *//... "neumnost pa je... da nam je stanovanje za fante država priznala, za dekleta pa ne... In zdaj sami čaramo, da pokrijemo te stroške..."* Mentorica omeni tudi težave pri iskanju stanovanja, saj je *iskanje stanovanj na trgu zahtevno, so draga*. Predlaga, da bi bilo lažje, če bi *občine odstopile kakšna neprofitna stanovanja* ali pa bi *oni pomagali najti kako stanovanje, ga oddali tem mladostnikom*. V kolikor bi imeli stanovanje v lasti oziroma na razpolago, bi lahko uporabili način Mladinskega doma Maribor, kjer imajo stanovanje v lasti, a imajo dogovor, da mladostniki denar, ki bi ga drugače namenili za najemnino, varčujejo za plačevanje najemnine po odhodu iz mladinskega stanovanja (dokumentacija pridobljena s strani g. Ivana Dobaja dne 14.6.2016 preko elektronske pošte).

Mentorici se zdi pomembno, da za vsak projekt najdejo novo stanovanje (*stanovanje najdemo na trgu - je boljše*) in nimajo svojega, saj tako spet pride do težav, ko mora mladostnik slej ko prej stanovanje zapustiti (*bi ga, ko prekine obravnavo pri nas, moral zapustiti, mora iz MS in*

spet nima kam iti), v najetem stanovanju pa se lahko odmakne le mentor in pusti mladostniku, da zaživi čisto samostojno (*ga ti naučiš živeti samostojno in se potem ti samo umakneš*).

Pravi, da je stanovanje še težje najti zaradi *stigme*, pove, da so *redki, ki bi vzeli v svoje stanovanje mladostnike pri 17, 18 letih in to še iz zavoda*. Goffman (2008) pravi, da posameznik stigmo lahko zazna tako, da ga drugi ljudje ne sprejemajo čisto zares in z njim niso pripravljeni vzpostavljati enakopravnih stikov.

Ana pravi, da težav ni bilo (*ni blo večjih težav*), včasih je bilo težko uskladiti šolske obveznosti z delom (*ko je pršl, da sm mogla vikende cele dneve delat, včasih tud kšn popoldne med tednom po pa pač smo se v šol še mjčkn v to smer menil, da včasih ni blo tok časa za učenje in smo kj prestavl*), a ji je vseeno uspelo stvari uskladiti in urediti (*je nekak zlavfal*). *Najteži je blo položnce plačvt*, pove, ko jo povprašam po njenih težavah v mladinskem stanovanju. Janja predlaga večje stanovanje, kjer imaš nek intimen prostor oziroma prostor, kamor se lahko umakneš (*Mrbit to, da bi blo stanovanje večje, da bi bla še ena soba*).

Pomen mladinskega stanovanja kot oblika poinstitucionalne oskrbe

Mentorica meni, da je mladinsko stanovanje pomembna oblika poinstitucionalne obravnave, saj so *ravno postali polnoletni ali so še mlajši, nimajo trdne družinske mreže, nimajo pravih izkušenj* in jim *mi predstavljamo pomembne odrasle*. Mladostniki iz stanovanjske skupine bi ob *srečanju s problemom sami prehitro obupali, se ustrašili*, po drugi strani pa *vzamejo stvari preveč enostavno in jim uidejo izpod kontrole*. Mladostnikom mladinsko stanovanje *predstavlja varnost, skozi projekt dobi priložnost samostojnega življenja, se ga na nek način nauči in konstruktivno vstopi v odraslost*. Mentorica izpostavi, da je mladinsko stanovanje oblika, ki je zelo potrebna, potrebe po tej obliki nastanitve so velike (*Potreba po taki obliki je kar velika, v vsaki generaciji primer, ki v obravnavi ostane dlje časa*).

Tudi Kojič (1995) opozarja na večje število otrok, pri katerih med obravnavo ni bilo mogoče vzpostaviti konsenza za skupno bivanje z ožjimi družinskimi člani in to opredeli kot enega izmed razlogov za poinstitucionalno oskrbo.

Ja, pa bi loh še marskšn še kj tazga dal skoz. Neb škodval. Tako Ana izrazi pomembnost mladinskega stanovanja, po njenem mnenju je to potrebna izkušnja, ki bi jo moral imeti vsak.

Kot problem izpostavi to, da ko mladostnik *zaključi šolanje, se ne more vključiti v noben nov sistem in postavljen je pred dejstvo, da mora na svoje. Če nima neke podporne mreže v domačem okolju smo mi edini.* Tukaj država dvigne roke nad mladostnikom in ga prepusti ulici. Če so vzgojitelji v stanovanjski skupini pripravljeni pomagati mladostniku pri pridobivanju izkušenj za samostojno bivanje, morajo to načrtovati vnaprej in začeti izvajati projekt mladinskega stanovanja že v obdobju, ko ima mladostnik še pravico bivanja v stanovanjski skupini (pred dopolnjenim 18. letom ali pred koncem šolanja). V konkretnem primeru za eno izmed mladostnic zaradi zaključka šolanja in polnoletnosti ni bilo več namenjenega denarja (Janja: *Ko je bla Ana v srednji šoli, sva mele pol manj, ker jest nisem več hodila v šolo in mi ni pripadalo*), vzgojitelji so zanjo še vedno skrbeli, a to je bila le njihova dobra volja (*uradno delali samo še z enim dekletom, a v bistvu nekako še vedno z obema*, pravi mentorica). Če bi bilo stanovanje last stanovanjske skupine, bi morale dekle zapustiti stanovanje.

Mentorica opozori na to, da so mladostniki v stanovanjskih skupinah *vajeni, da je za njim v finančnem in materialnem smislu poskrbljeno, zato jih je strah narediti ta korak.* Ker je bilo do sedaj zanje skoraj v celoti poskrbljeno, se morajo za samostojno življenje zelo truditi in jim brez opore odraslih to težje uspe ali pa celo obupajo in se vrnejo v družino, saj še niso pripravljeni na popolno samostojnost.

Mentorica pravi, da mladostnici *vedno znova poudarjata, da je bila to ključna stvar.*

Iz navedenega povzemam, da ima oblika dela in možnost nastanitve v mladinskem stanovanju ogromen pomen in je zelo potrebna pri delu z mladostniki po odpustu iz v stanovanjskih skupinah. Socialno ranljivim mladostnikom oblaži prehod v odraslost in na samostojno pot življenja. Vzgojitelji v stanovanjski skupini so njih morda edini odrasli, ki jim lahko nudijo podporo in zato bi se ta oblika morala spodbujati, saj jim preko mladinskega stanovanja lahko nudijo konkretno podporo in pomoč ter jim omogočijo izkušnjo samostojnosti.

Pomen in doživljanje mladinskega stanovanja za mladostnici

Ana na mladinsko stanovanje gleda zelo pozitivno, predstavi ga kot dobro izkušnjo (*Blo je super, fajn*). Ani je ta oblika dela omogočila vpogled vase in spoznavanje svojih močnih točk, opolnomočena se je nato brez težav osamosvojila (*sama vidla, česa sm sposobna*).

Ana mladinsko stanovanje povezuje s svobodo in trdom hkrati: *“Velik več svobode, ampak po drugi strani sm pa mogla tud za to svobodo dost delat, no.”* Tudi Janja izpostavi te prehod

iz zavetja stanovanjske skupine v samostojnost: “*V stanovanjski je blo res za vse poskrbljen, nč nm ni mankal, v mladinskem stanovanju sva pa mogle kj narest za to.*” To je tudi sicer namen mladinskega stanovanja. Omogoči ti svobodo, ki je je v stanovanjski skupini manj, saj je tam nenehen nadzor in pa tudi veliko več spodbud in opominjanj. Hkrati pa te mladinsko stanovanje spodbudi, da poskrbiš zase in izpolnjuješ svoje dolžnosti, kljub temu, da te na to nihče ne spomni. Namen vsega tega je soočenje z realnim življenjem. Seveda je tudi v mladinskem stanovanju še vedno potreben del nadzora, a v veliko manjšem obsegu kot v stanovanjski skupini. Tako sta mladostnici prešli iz strogega nadzora v svet brez nadzora (samostojno življenje) skozi mladinsko stanovanje, ki je nekje vmes in mladostniku omogoči milejši prehod v odraslost.

Janja dojema mladinsko stanovanje kot izziv: “*Mladinsko stanovanje je izziv za tazga mladostnika.*” Tudi njej je mladinsko stanovanje dalo možnost avtorefleksije: “*V bistvu sam seb pokažeš, da si odgovoren, da sam začneš odraslo razmišlat.*” Mladinsko stanovanje ji je pomenilo *neki novga, spodbuda, da odraščáš.* Iz zadnjega stavka je razvidno, da je v stanovanjski skupini že dosegla vrh in ni imela več možnosti napredka oziroma jo je skupina omejevala, mladinsko stanovanje pa ji je omogočilo rast in nadaljnji razvoj.

Ana pove, da ji je mladinsko stanovanje veliko pomenilo: “*Hvala bogu, da so se tega spomnil, da so mi v bistvu nekaj rešil situacijo, ker če ne bi pa res šla nazaj k mami pa...*” (bi se vrnila na stara pota) in jo v bistvu rešilo pred starim življenjem. Tudi Janja je enakega mnenja: “*dojameš to izkušnjo in kolk ti je pomenila*”. Takšno izkušnjo bi priporočala vsem mladim, ker se ji zdi, da jim manjka odgovornosti (*po mojem tega mladim ful manjka*).

Ana poudari tudi pomen skupnega bivanja s sostanovalko, saj ji je njena družba ogromno pomenila (*Če bi bla sama, bi blo preveč dolgčas. Pa preveč stvari je blo mogoče takrt, je blo bol, da je bla ena družba, da odpišeš tiste slabe stvari.*) Tudi Janji je sobivanje veliko pomenilo in bi ponovno izbrala enak potek (*še enkrat ponovila*). Pomen mladinskemu stanovanju pripisuje tudi zato, ker je ob začetku popolnoma samostojnega življenja *lažje, ko maš enkrat že to izkušnjo.*

Raziskovalno vprašanje 2: Potreba po pomoči tekom bivanja v mladinskem stanovanju

Mentorica se je osredotočila bolj na psihološki vidik podpore in je dejala, da sta mladostnici potrebovali predvsem opolnomočenje in vedenje, da je nekdo ob njima. Pove, da sta potrebovali: “*Občutek, da tudi mi verjamemo, da jima bo uspelo, da sta sposobni. Potrebovali sta občutek varnosti, da sta se lahko na koga obrnili v morebitnih stiskah (da bomo tam, bomo skupaj iskali rešitve, občutek varnosti, zaupanje)*”. Dekleti teh občutkov doma ne bi bili deležni zaradi težav z alkoholom njihovih mater in bi morda obupali, saj se ne bi počutili dovolj močne za samostojno življenje. Omeni, da je *pomagal, k sva mele pokrito hrano*. Finančni vidik se mi v primeru mladinskega stanovanja zdi zelo pomemben in zelo dobrodošlo bi bilo, če bi bilo vsaj deloma financirano in tudi zakonsko podprto s strani države. Mladostniku je težko usklajevati delo, ki je potrebno za preživetje, s šolo. Zaradi tega je možno, da šolsko delo trpi in je posledica tega slabši učni uspeh.

Morda je tudi iz tega vzroka Ana največkrat potrebovala inštrukcije oziroma pomoč pri šoli: “*so pršle v pošte v kšne inštrukcije*”. Ker je pogosto delala, je potrebovala razumevanje in prilagajanje v šoli (*smo kj prestavl*). Tudi Janja je potrebovala pomoč predvsem na šolskem področju, in sicer v smislu spodbujanja in nadzorovanja (*če neb prganal, ne vem, kk bi šlo*). Imela je ambicije po fakulteti, a ni imela dovolj točk (*željo it na socialno delo, ampak mi je v drugmu roku pol itak zmankal točk*), kar je lahko spet povezano z finančno vrzeljo na področju poinstitucionalne oskrbe.

Ana poudari občutek varnosti, občutek, da ti je nekdo v oporo (*obrneš nanga, sm rabla kšno pomoč, sm se obrnla na njih*) in občutek potrditve iz strani drugih (*so mi dal to, da mi zaupajo, da znam bit odgovorna*). Potrebovala je tudi pomoč pri iskanju študentskega dela (*počitniška dela, to smo skupi gledal*). Janja pravi, da so ji bili vzgojitelji *kot druga mama*. To samo po sebi pove, da je potrebovala nadomestek družine, novo vlogo matere, ki v njenem primeru ni zmogla opraviti svoje starševske naloge. To vlogo so uspešno opravili vzgojitelji, ki so z njo delali v stanovanjski skupini in tudi v mladinskem stanovanju.

Raziskovalno vprašanje 3: Veščine, pridobljene med bivanjem v mladinskem stanovanju

Mentorica za obe dekleti pove, da sta spoznali, da zmoreta, naučili sta se skrbeti sami zase, se soočati s težavami (*je kos, sama zmore poskrbeti, spopadati s problemi*). Naučili sta se prilagajati, načrtovati, planirati, varčevati, racionalno razpolagati s financami, ...

Ana pravi, da se je naučila *odgovornosti*. S projektom mladinskega stanovanja je začela ceniti delo in denar, ve, da mora delati, da sedaj poskrbi za družino, v mladinskem stanovanju pa je na tak način poskrbela zase (*če hočeš neki met, moraš delat. To cent, cent vse stvari, bom mela, kr bom sama nardila*).

Janja pravi, da sta se z Ano *kr odrezale*, ko govori o izpolnjevanju dolžnosti in skrbi za stanovanje. Pridobili sta izkušnje z gospodinjstvom (*ena je kuhala, ena pospravljala*), načrtovanjem nakupovanja (*nardile ta seznam, kaj rabva, kaj bova jedle*), z upravljanjem financ (*položnce pa to je blo vse zrihtan*). Naučili sta se, kako si organizirati dan (*sva ustale, kavica, se oblekle pa šle v šolo, pršle iz šole, domu, kva bova jedle, sva se mele za učit. V zavodu od-do, 2 uri učenja, tuki več svobode*). Med bivanjem sta obe pridobili delovne izkušnje, saj sta si morali poiskati študentsko delo (*sm pa začela delat*).

Janja se je med bivanjem v mladinskem stanovanju naučila *odgovornosti in samostojnosti*. Eden izmed ciljev mladinskega stanovanja (Mladinski dom Maribor, 2016) je, da se mladostnik opremi za samostojno življenje (realnost, večja odgovornost mladostnika). Naučila se je ločiti med pomembnimi in manj pomembnimi stvarmi ter postavljati prioritete (*mal zabremzat pru morš to pošlihtat pol pa loh naprej*). Spoznala je, da samostojnost ne pomeni le svobode, temveč s seboj prinaša tudi veliko odgovornost (*ni sam svoboda, maš še zmer en breme nad seboj*.)

Raziskovalno vprašanje 4: Pomen in vloga mentorice

Delo mentorice (oziroma vzgojiteljev, ki so se menjavali) je potekalo tako, da se je vsaka od mladostnic *vsaj enkrat tedensko oglasila v skupini, enkrat tedensko smo mi prišli v stanovanje.*

Mentorica je bila vedno dosegljiva *preko telefona. Spremljali smo šolsko situacijo, načrtovali učno delo, ...*

Prehod v odraslost je lažji s *pomočjo odraslih, ki jim zaupa, ki ji predstavlja varnost.* Mentorica pove, da so z mladostnicama skupaj razgrabljale o samostojnosti in kaj le ta s seboj prinaša (*skupaj premagamo določene ovire, predelamo udarce realnost, poiščemo rešitve, se prilagodimo*). Imele so *odprt odnos*, ki je temeljil na *zaupanju*. Janja pove, da je bil odnos res zelo odprt in zaupen (*si se loh vse pogovarjov*). Strokovni delavci so se *na začetku precej »vtikali*, kar je blo za mladostnici po besedah mentorice *malce obremenjujoče*, a se je ščasoma ta nadzor zmanjševal, *raslo* pa je *zaupanje*. Stumppova (1996) izpostavlja kakovost odnosov med mladostniki in mentorjem pred pretirano ponudbo le-teh, kot naj bi bilo po njenem v vzgojnih ustanovah, kjer so mladostniki pod nenehnim nadzorom vzgojiteljev. Mentorica pove, da mladostnici vedno poudarjata, da je bila vloga metorice/vzgojiteljev *ključna, da smo jih marsikaj naučili*. Mentorica pove, da dekleti *vzdržujeta redne stike* z njo.

Meni, da je naloga mentorja prisotnost (*sem bila vedno na razpolago*) in spodbujanje mladostnic (*sporočila, da je sposoben, da se da, ga bodriš, da vztraja*).

Pove, da je bil to *odnos, ki se gradi in ima svoje vzpone in padce*, kar kaže na realnost življenja ali normalizacijo metode. Tatjana pove, da je bil z mentorico *prehod blažji bolj siguren, nista se takoj izgubili*.

Ena izmed mladostnic poudari pomen mentorice, saj lahko z njo rešuješ težave ali pa ti je le v oporo (*če si sam, se kr zafrkneš kj. Pa je loh čist ena banalna stvar*).

Dekleti mentorica vedno vključi (*smo skupi spelal, skupi smo iskal službe, gledal oglase*). To je zelo pomembno, saj sta mladostnici na tak način vključeni in soustvarjata projekt, hkrati pa se učita s posnemanjem in podporo mentorice. Na koncu pa vse te metode lahko preizkusita na samostojni poti.

Ana pove, da je mentorica *na govorilne hodila, s šolo so bli v kontaktu*. Vedno so preverili, *če je blo vse rešen, plačan, preverl so račune in šola, šola je mogla bit*.

Mentorica je iz razvidnega opravljala vse naloge, kot so opredeljene v pridobljenih dokumentih (prim. Dokumentacija Mladinskega doma in so:

- svetovanje in suport mladostniku (*smo se pa pogovoril, če sva mele kšne probleme*),
- pomoč pri komuniciranju oz. navezovanju stikov z različnimi institucijami (upravne zadeve, zdravstvene ustanove ...),
- pomoč pri sestavi individualnega načrta,
- nadzor nad realizacijo zastavljenih ciljev,
- povezovanje drugih svetovalcev z mladostnikom v mladinskem stanovanju,
- mesečna evalvacija oz. analiza življenja v mladinskem stanovanju skupaj s stanovalci in njihovimi svetovalci.

Pomen mentorja v mladinskem svetovanju je predvsem v vodenju in opolnomočenju ter spodbujanju. Janja poudari vlogo mentorja, ki je po njenem obvezen v mladinskem stanovanju (*Morš met, k že tko nimaš od staršev podpore. Vsak more met enga za sabo, da te mal za ušesa.*). V njenem primeru sem iz razbranega dobila občutek, da je v tem obdobju potrebovala predvsem nov lik mame (*k druga mama*), iz katerega je lahko črpala vzorce vedenja in izkušnje za samostojno življenje, saj za to doma ni imela možnosti. Družina (Kraševac-Ravnik, 1999) ponuja varovanje duševnega zdravja, pozitivno samopodobo in spoštovanje, čustvene navezave, graditev pomembnih odnosov, socializacijo, komunikacijo, spretnosti, odločanje, sprejemanje odgovornosti... in vse to ji je namesto mame zagotovila mentorica. Iz intervjuja je razvidno, da potrebuje še čas za zabavo (*sva zablužili*), in nekaj nadzora s strani mentorice, da se lahko mirno sprosti. Ker je mladostnica imela možnost bivanja v mladinskem stanovanju, ji je bila omogočena faza moratorija, ki je časovno razširjen in vsebinsko bogat moratorij, pri katerem imajo mladi čas za oblikovanje svojega sebstva ter identitete vrednotnih in življenjskih orientacije. (Ule, 2011) Ravno mentorica ji je s svojo podporo in spodbujanjem to omogočila.

Dekleti sta mentorico opisali kot nekoga, ki jima je dajal podporo, ju deloma nadziral in hkrati pustil svobodo. Mentorica je bila poslušalka, svetovalka in motivatorica za mladostnici. Dekleti sta jo zelo dobro sprejeli, opisujeta jo kot mamo, kar kaže na to, da je mentorica nadomestila vlogo matere in jima nudila vse, česar v družini nista bili deležni. Tudi Gibbs in Sinclair (2000, v Borovnik in Mikelj, 2015) sta ugotovila, da so mladostniki imeli dobro mnenje o vzgojiteljih in njihovih odnosih.

Raziskovalno vprašanje 5: Izkušnja dela v projektu mladinskega stanovanja mentorice

Mentorica je med izvajanjem projekta ugotovila *kako pozitivna stvar* je mladinsko stanovanje. Pove, da je bil to res *primer dobre prakse*, saj sta mladostnici uspešno izpolnili vse cilje in se osamosvojili. Preko dela v mladinskem stanovanju je pridobila občutek *presoje, kdo bi bil kos temu koraku in kdo ne*. Poudari, da je mladinsko stanovanje *izredno dobra oblika, ki jo je potrebno izvajati*. S to izkušnjo je mentorica dobila vpogled v način dela v mladinskem stanovanju, ki ji je blizu in mu je zelo naklonjena. Zaradi pogovora (6.6.2016) in branja intervjuja sem spoznala, da je mentorica zelo navdušena nad to obliko poinstitucionalne oskrbe in to rada dela kljub temu, da je morala biti zelo fleksibilna. Kot mentorica v mladinskem stanovanju je odigrala vlogo strokovnega delavca. Vzpostaviti je morala stik z najemodajalko. V odnosu do deklet je morala biti strokovnjak, v nekaterih primerih pa tudi mama (Janja: *“kot mama”*) in prijateljica (*“z njo se loh pogovarjaš o vsem”*). Mladostnicama je bila svetovalka in učiteljica veščin, potrebnih za samostojno življenje. Na Centru za socialno delo se je morala aktivirati ter zagovarjati pomen projekta mladinskega stanovanja (*Na sestanku smo predstavili program MS in dobili podporo.*). Verjetno je poleg teh vlog v projektu mladinskega stanovanja odigrala še kakšno, ki je nisem omenila. Tudi M. Ristić (2015) opisuje različne vloge vzgojitelja ter jih razvrsti glede na relacijo:

- **do posameznika** v vlogi pomembne odnosne osebe, svetovalke, kouča, mentorja;
- **do naloge oziroma cilja** kot učiteljica življenjskih veščin, animatorka, moderatorica;
- **do skupine** (v raziskovanem primeru do stanovalk v mladinskem stanovanju) kot vodjo in koordinatorko;
- **do okolja** kot zagovornico in skrbnico mladostnikov.

Mentorica je spoznala, da je pri tem delu uspešna (*kaj ta oblika dejansko doprinese v življenje nekega mladostnika; seveda ima na izvajanje te oblike največ vpliva mentor, torej tudi on doprinese k temu*), kar je verjetno pozitivno vplivalo na njeno delovno samopodobo. Svojo uspešnost pri izvajanju projekta sta ji potrdili tudi mladostnici (*“povesta, da je bila naša prisotnost ključna, da smo jih marsikaj naučili”*).

Mentorica je bila v tem primeru projekta mladinskega stanovanja na začetku svoje karijerne poti (osebna komunikacija, 6.6.2016) in se je takoj soočila s to obliko poinstitucionalnega spremljanja, kar ji je prineslo nove izkušnje ter jo opolnomočilo za nadaljnje izvajanje projekta (tudi v letošnjem šolskem letu načrtujejo nov zagon projekta mladinskega stanovanja). Če te

izkušnje ne bi dobila oziroma bi delala v instituciji, kjer te oblike spremljanja ne izvajajo, morda ne bi bila tako samoiniciativna pri izvajanju te metode.

Sklepi

V empiričnem delu sem ugotovila, da je bil projekt mladinskega stanovanja pozitivna izkušnja za mladostnici in mentorico.

Zaključimo lahko, da je bivanje v mladinskem stanovanju pripomoglo k osamosvajanju deklet, mentorici pa je izkušnja dela dala zagon za ponovno izvajanje tovrstnega dela tudi v prihodnje.

V interpretaciji rezultatov pridemo do naslednjih ugotovitev, ki jih poudarjajo sogovornice. Zakonska neureditev mladinskih stanovanj, ki otežuje ali celo zavira izvajanje projektov mladinskih stanovanj oziroma poinstitucionalne oskrbe na splošno. Mentorica si želi urejenosti na tem področju, saj bi bilo na tak način delo mnogo lažje in bi se lahko bolj osredotočili le na delo z mladostnicama. Tudi Krajncan in T. Mržek (2010) sta ugotovila, da se mentorja v mladinskih stanovanjih iz njune raziskave strinjata, da je delo vzgojitelja v mladinskem stanovanju oteženo zaradi pomanjkanja oprijemljivih standardov in smernic dela neurejenega področja.

Mentorica pravi, da si želi pomoč pri iskanju stanovanj, saj so draga in je včasih zaradi stigme težko priti do podpisa pogodbe. Želi pa si tudi financ, ki bi jih lahko uporabili v primeru finančne krize. Finančna varnost bi institucije opogumila za pogostejše izvajanje projekta. Tudi v raziskavi A. Kobolt idr. (2015) se potrди vidik finančne stiske (*“in zdaj sami čaramo, da pokrijemo te stroške”*). Mentorica ob tem poudarja, da je prav, da mladostniki finančno prispevajo k projektu, saj je to realnost, ki se jo morajo naučiti.

Projekt mladinskega stanovanja je mladostnicama omogočil, da se naučita samostojnosti in odgovornosti in pridobita veščine, potrebne za samostojno življenje. Bivanje v mladinskem stanovanju jima je predstavljalo svobodo in hkrati odgovornost ter ju spodbudilo k skrbi zase. Projekt jima je pomenil olajšanje, saj sta se tako izognili vrnitvi k družini, kjer razmere niso bile optimalne za njun napredek. Tekom izvajanja projekta sta imeli možnost odrasti.

Zelo velik pomen se pripisuje participaciji mladostnic že od priprav na izvajanje in vse do konca. Vključeni sta v vse faze projekta, sta aktivni in samoiniciativni pred vselitvijo in tudi med bivanjem. Mladostnici sta v projekt vstopili prostovoljno, sodelovali pri pripravah na mladinsko stanovanje (varčevali sta denar za najemnino, hodili na ogleda stanovanj, sestankovali s stanodajalko, nakupili potrebno pohištvo,...) in bili aktivni tudi med samim bivanjem, saj sta se držali dogovorov, skrbeli zase in za stanovanje in izpolnjevali svoje dolžnosti.

Kot pri vsakem socialno-pedagoškem delu, je tudi pri projektu mladinskega stanovanja pomembno sodelovanje z drugimi osebami in institucijami. V projekt je bil vključen center za socialno delo, sodelovanje je potekalo s stanodajalko, donatorji in šolo.

Zelo pomembno vlogo ima tudi mentorica, ki mladostnici spremlja, ju spodbuja in jima svetuje. Mentorica nadomesti vlogo staršev, ki mladostnikom omogočijo podaljšanje mladosti ter jim na tak način dajo čas, da se lahko v celoti razvijejo in pridobijo veščine, ki so potrebne za obdobje odraslosti.

Mentorica predlaga zakonsko ureditev projektov mladinskih stanovanj ter namenitev deleža sredstev v fond za kritične situacije, ki se lahko pripetijo ob izvajanju projekta. Škoda je, ker je zdaj ta oblika poinstitucionalne oskrbe odvisna od interesa določene institucije in interesa zaposlenih v le-teh, saj bi lahko v tem času dala pozitivne izkušnje mladostnikom ob odhodu iz stanovanjske skupine. Kritiko na zakonsko ureditev podajo tudi v Mladinskem domu Jarše (Kobolt idr., 2015), kjer opozorijo, da ni systemske podpore za programe po odhodu iz stanovanjske skupine, a hkrati opozarjajo na nevarnosti formalizacije te oblike (*“ko se formalizira, postane institut... sem skeptična glede tega...”*).

Pomembna se mi zdi izkušnja mentorice, ki je zelo pozitivna in predstavlja primer dobre prakse. Poudarja, da bi se ta oblika namestitve morala večkrat uporabljati, saj so potrebe glede na številčnost populacije velike. Njena izkušnja bi lahko opolnomočila strokovne delavce za izvajanje projekta.

ZAKLJUČEK

Samostojnost je cilj vsakega posameznika in ni pomembno le, da se ta cilj doseže, temveč je pomembna tudi pot do cilja. Pri mladostnikih iz vzgojnih zavodov in stanovanjskih skupin je ta pot pogosto močno vijugasta, polna ovir in včasih celo brezizhodna. Ker pogosto nimajo nikogar, ki bi jih naučil voziti po tej poti, so edini pomembni drugi vzgojitelji v stanovanjski skupini. Le te na začetku težko sprejme, jih morda celo odrija, kasneje pa jih sprejme za svoje, za svojo novo družino. Ko mladostnik dopolni osemnajst let ali zaključi izobraževanje, kar naenkrat nima več pravice bivanja v tej družini in mora takoj odrasti in zaživeti sam, če njegova matična družina ni zmožna poskrbeti zanj. To predstavlja za mladostnika trd prehod v svet odraslih, na katerega morda še ni pripravljen ali pa zanj ni dovolj opremljen z različnimi veščinami. Zato je pomembno izvajanje mladinskih stanovanj, saj dajo mladostnikom možnost milejšega prestopa v samostojno življenje ter ga opremijo in opolnomočijo za življenje zunaj institucije. V raziskavi Krajncana in P. Šoln Vrbinc (2015) se tretjina otrok vrne domov (avtorja tu poudarita, da to ne pomeni, da za to obstajajo tudi ustrezne razmere), tretjina se ob različnih pomočeh osamosvoji, tretjina pa nadaljuje v stanovanjskih skupinah oziroma vzgojnih zavodih. Avtorja (prav tam) opozorita, da dvajset odstotkov otrok nima prave izbire, kam oditi po končani obravnavi. Ravnatelj v tej raziskavi izrazijo potrebo po lastni stanovanjski skupini, mladinskih stanovanjih, spremljanih stanovanjih in podaljšani skrbi ter mreži mladinskih stanovanj.

Pomembno je, da mladostnik uvidi, da samostojnost ne prinaša le svobode, temveč tudi odgovornost, ki jo mora sprejemati. Mladinsko stanovanje predstavlja most med stanovanjsko skupino, ki za mladostnika skoraj v celoti poskrbi, in samostojnim življenjem.

Žal pa ni finančno podprt projekt in tako otežuje začetek projekta, saj je treba projekt zaradi tega načrtovati kar nekaj časa vnaprej, da mladostnik lahko privarčuje sredstva, ki jih bo potreboval med bivanjem in mu bodo zagotavljala varnost. Na to kaže dejstvo, da se mladinsko stanovanje izvaja le v treh vzgojno-izobraževalnih institucijah, kljub temu, da imamo v Sloveniji tri mladinske domove in sedem vzgojnih zavodov s svojimi stanovanjskimi skupinami. Glede na število institucij in število mladostnikov v njih je potreba po mladinskih stanovanjih verjetno prisotna, a se morda vzgojitelji ne čutijo dovolj kompetentni za izvajanje poinstitucionalne oskrbe, ki ni zakonsko podprta s strani države. Potrebna bi bila sistemska podpora poinstitucionalne oskrbe, ki se sedaj izvaja na lastno pest vzgojiteljev in vodstva stanovanjskih skupin oziroma vzgojnih zavodov. V raziskavi A. Kobolt idr. (2015) opozarjajo na to, da v Sloveniji ni vmesnih institucij in oblik dela za sodelovanje z otrokom in družino

pred in po namestitvi v vzgojni zavod. Predlagajo zgled norveškega modela, kjer se 3-4 mesece izvaja podpora celotni družini. Ta model mi da idejo, da bi lahko podobno obliko dela uporabili tudi po odhodu iz institucije, ko bi socialni pedagog vstopil v družino in jim nudil podporo pri ponovnem skupnem življenju. Avtorji predstavijo primer Vzgojnega zavoda Planina, ki v zavod ob koncu tedna povabijo dve družini in skupaj preživijo 24 ur. Preko tega starši in otroci pridobijo pozitivne izkušnje in je morda zaradi tega prehod nazaj v družino lažji. (Kobolt idr., 2015)

Vsak mladostnik skozi odraščanje potrebuje toplo in spodbudno besedo, občutek lastne vrednosti, vedenje, da zmore in možnost, da se preizkusi in se nauči samostojnosti. Če te njegove potrebe niso zadovoljene v družini, mu to lahko nudi oblika poinstitucionalne oskrbe mladinskega stanovanja.

Viri

- Bečaj, J. (1989). Kriteriji za oddajo otrok v vzgojni zavod. *Ptički brez gnezda* 13 (28): 7-29.
- Borovnik, S. in Mikelj, L. (2015). Vrstniški odnosi v stanovanjskih skupinah Vzgojnega zavoda Kranj. V A. Kobolt (ur.), *Moči, izzivi, vizije vzgojnih zavodov* (str. 151-169). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Bregant, L. (1987). Navodila za klasifikacijo disocialnih motenj. *Ptički brez gnezda*, 12 (25), str. 7–21.
- Children Leaving Care ACT (2000). Pridobljeno 27.7.2016. s svetovnega spleta:
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/35/contents>
- Doblehar, U. (2009). Vloga staršev pri osamosvajanju mladostnika. *Socialna pedagogika* (Ljubljana), letnik 13, številka 1, str. 37-65.
- Du Bois-Reymond, M. in Chisholm, L. (ur.). (2006). *The Modernization of Youth Transition in Europe*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Goffman, E. (2008). *Stigma - Zapis o upravljanju poškodovane identitete*. Maribor: Aristej
- Grum, B. (2010). *Priprava za samostojnost mladostnikov v vzgojnih zavodih iz perspektive vzgojiteljev*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Grum, B., Krajncan, M. (2013). *Priprava za samostojnost mladostnikov v vzgojnih zavodih iz perspektive vzgojiteljev*. *Socialno delo*, letnik 52, številka 5, str. 307-320, 347
- Hofbauer, U. (2008). *Mladinsko stanovanje: potreba ali prestiž?*. Diplomsko delo, Ljubljana, Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.
- Horvat, M. (1998). Profesionalne obremenitve delavcev v vzgojnih zavodih pri delu s populacijo vedenjsko in čustveno motenih otrok in mladostnikov. Magistrska naloga, Ljubljana: PF.
- Jeđud Borić, I., Radić Bursać, S. (2013). „Končno Svobodni?“ – Perspektive mladih o samostojnem življenju po odhodu iz mladinskega doma. V: *Socialna pedagogika*, 17, (3-4).
- Katalog pooblastil Centra za socialno delo (2008):
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/katalog_pooblastila_csd_jul08.pdf (pridobljeno s svetovnega spleta 27.07.2016)
- Kiehn, E. (1997). *Socialnopedagoška oskrba otrok in mladostnikov v stanovanjskih skupinah*. Ljubljana: samozaložba.
- Kobolt, A. (2011). Razumevanje in odzivanje na čustvene in vedenjske težave. V *Socialna pedagogika*, letnik 15, številka 2, str. 153-173.

- Kobolt, A., Rapuš Pavel, J., Vec, T., Klemenčič Rozman, M. M., Benčič, U., Poljšak Škraban, O., Zorc Maver, D., Bajželj, B., Razpotnik, Š. in Zrim Martinjak, N. (2015). Orisi stanja in vizij razvoja ustanov. V A. Kobolt (ur.), *Moči, izzivi, vizije vzgojnih zavodov* (str. 47-132). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kojič, N. (1995). Ekperiment samostojnega bivanja po odpustu iz stanovanjske skupine. *Ptički brez gnezda*, 17(43), 114-117.
- Koller-Trbović, N., Žižak, A. (1997). Perception and exercise of children's rights by educators in residential institutions. V: *Rehabilitation and inclusion proceedings of the 5th Scientific Conference of Faculty of Special Education and Rehabilitation*. Zagreb: Faculty of Special Education and Rehabilitation, 23.-26. September 1997: 185-195.
- Kos-Mikuš, A. (1999). Revščina, izključevanje in psihosocialni razvoj otrok. V: Kraševac-Ravnik, E. (Ur.): *Varovanje duševnega zdravja otrok in mladostnikov*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
- Krajnčan, M. (2006). *Na pragu novega doma: oddaja otrok v vzgojni zavod*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Krajnčan, M., Zagorc, S. (1992). *Normalizacija*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Krajnčan, M., Mržek, T. (2010). *Mladinska stanovanja – pogled nanje skozi oči mladostnikov in vzgojiteljev*. V: *Socialna pedagogika*, 14 (3). str. 303-326.
- Krajnčan, M., Šoln, Vrbinc, P. (2015). Med preteklostjo in prihodnostjo zavodske vzgoje. V A. Kobolt (ur.), *Moči, izzivi, vizije vzgojnih zavodov* (str. 11-34). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kraševac-Ravnik, E. (1999). Ekonomski in socialni dejavniki duševnega zdravja ter obrobne skupine otrok in mladostnikov. V: Kraševac-Ravnik, E. (Ur.): *Varovanje duševnega zdravja otrok in mladostnikov*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
- Kuhar, M. (2012). Podaljšano sobivanje staršev in mladih odraslih v Sloveniji. *Socialno delo*, letnik 51, številka 6, str. 365-378, 435, 437.
- Meško, G. (ur) (2004). *Preprečevanje kriminalitete: teorija, praksa in dilime*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
- Metljak, U., Kobolt, A. in Potočnik, Š. (2010). Narava čustvenih, vedenjskih in socialnih težav se izmika definicijam. V A. Kobolt (ur.), *Izstopajoče vedenje in pedagoški odzivi* (str. 87 - 114). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

- Mikša, L. (2015). Sodelovanje s starši otrok v vzgojnih ustanovah. V A. Kobolt (ur.), *Moči, izzivi, vizije vzgojnih zavodov* (str. 11-34). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Mikuš Kos, A. (1999). Revščina, izključevanje in psihosocialni razvoj otrok. V: Kraševac Ravnik, E. *Varovanje duševnega zdravja otrok in mladostnikov*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
- Mladinski dom Maribor. *Polsamostjno življenje*. Pridobljeno 15.7.2016 s svetovnega spleta: <http://www.mladinski-dom-mb.si/mladinsko-stanovanje/>
- Mržek, T. (2010). *Mladinska stanovanja. Opis poodpustnih oblik bivanja in pogled nanje skozi oči mladostnikov ter vzgojiteljev* (Diplomsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Priloga k vzgojnemu programu*. (2004).
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Priloga_vzgojni_program.pdf (pridobljeno s svetovnega spleta 27.8.2016).
- Puklek Levpušček, M. in Zupančič, M. (2010). Kako slovenski študentje zaznavajo obdobje prehoda v odraslost in različna merila odraslosti. *Pedagoška obzorja*, 25, 89-109.
- Rakar, T., Boljka, U. (ur.) (2009). *Med otroštvom in odraslostjo: Analiza položaja mladih v Sloveniji 2009*. Ministrstvo za šolstvo in šport - Urad Republike Slovenije za mladino, Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.
- Ristić, M. (2015). Refleksija vloge vzgojiteljice v vzgojno-izobraževalnem zavodu. V A. Kobolt (ur.), *Moči, izzivi, vizije vzgojnih zavodov* (str. 11-34). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Skalar, V., Ravnikar, F., Horvat, J., Hvalec, B., Ivanuša, I., Tolar, J., Valenčič, J. in Kolenc, F.M. (1995). *Okvirni vzgojni program za delo v vzgojnih zavodih, stanovanjskih skupinah, mladinskih domovih in prevzgojnem domu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Tomori, M. (2000). Psihosocialni dejavniki pri mladoletniškem prestopništvu. V: Šelih, A. (ur.): *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih: vzroki, pojavi, odzivanje*. Ljubljana: Bonex.
- Ule, M., Renner, T., Tivadar, B. (1998). *Prosti čas mladih v Ljubljani*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M. (2008). *Za vedno mladi: socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M. (2011). Spremembe odraščanja in nove identitetne politike. *Sodobna pedagogika*, letnik 62, številka 3, str. 90-103.

- Vertot, P. (2009). *Mladi v Sloveniji*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Vogrinc, J. (2008). *Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani.
- Vzgojni program (2004). http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/programi/Vzgojni_program.pdf (pridobljeno s svetovnega spleta 1.8.2016).
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (2004). http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/zzdr_upb.pdf (pridobljeno s svetovnega spleta 11.5.2016).
- Zorc Maver, D. (2007). Socialna pedagogika in družba dela (str. 10-18). V: Dekleva, B., Rapuš Pavel, J. In Zorc Maver, D. (ur.). *Prehodi v svet dela - izbira ali nuja?* Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Žagar, D. (2012). *Drugačni učenci*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Priloge

Kodiranje intervjuja z mentorico

Kode 1. reda	Kode 2. reda	Kategorije
oblika obravnave za mladostnike, za katere se dolgoročno ne kaže, da bi bila vrnitev v domače okolje smotna ali celo mogoča, niti si je sami ne želijo, v sistemu dolgo časa, Ritem presežejo in ker je znotraj obravnave dosegel določeno stopnjo zrelosti in samostojnosti, okoliščine, kjer je vrnitev v domače okolje nemogoča in da je potrebno poiskati alternativo, v obravnavi kar nekaj časa, zaključevali sta srednješolsko izobraževanje, bili sta dobri prijateljici, kazali sta veliko mero zrelosti in odgovornosti, ter tudi željo po tem, da se projekt izpelje, dlje časa nameščeni, nimajo pravega stika s tem, kako izgleda samostojno življenje, Vajeni so, da je za njim v finančnem in materialnem smislu	Populacija, za katero je metoda mladinskega stanovanja primerna	Opis in doživljanje bivanja v mladinskem stanovanju

<p>poskrbljeno, jih je strah narediti ta korak, vrnitev v domače okolje iz različnih razlogov nesmiselna, skušajo zaživeti sami, a vseeno z občutkom neke varnosti v ozadju, ki jo predstavljamo odrasli, motivirana za ta korak</p>		
<p>stanovanje najdemo na trgu, z dekleti se je na ideji delalo že kar nekaj let pred samo realizacijo, predstavljena možnost, da bi lahko izpeljali projekt MS, v pripravljanji fazi je bilo ključno, da se zagotovi finančna gotovost, varčevali, z njima se je dogovorilo kako bo potekalo življenje v MS, kakšne so njune dolžnosti, kakšna ostaja naša vloga pri vsem skupaj, Skupaj smo se dobili s stanodajalcem, določili skupna pravila,</p>	<p>Predfaze projekta mladinskega stanovanja</p>	
<p>s ciljem, da počasi mladostnik zaživi popolnoma sam, neodvisno od institucij in si tako ustvari svoje lastno življenje, mladostnik zaživi</p>	<p>Cilji bivanja v mladinskem stanovanju</p>	

<p>samostojno in neodvisno, naučen kako se spopasti s problemi</p> <p>opolnomočen da sam poišče rešitve, pokaže določeno mero zrelosti in odgovornosti</p> <p>cilje je dosegla, skuhati en topel obrok na dan</p> <p>hrana malce bolj raznolika, brez naše kontrole</p> <p>skrbela za obveznosti</p>		
<p>prvih fazah kontroliran, voden in spremljan iz naše strani, poseben individualiziran program, prihajali v skupino na razgovore, mi smo prihajali k njima, spremljali kako skrbita za red in čistočo, če redno plačujeta vse stroške, pregledovali tudi kaj kupujeta v trgovini, če si redno skuhata, debatirali glede šole, začetku je bilo vse skupaj res bolj strogo, smo kontrolo zmanjševali, uradno delali samo še z enim dekletom, a v bistvu nekako še vedno z obema, hrano sta lahko kupovali preko naše naročilnice, sem in tja smo pokrili kakšen stroške, ki sta</p>	<p>Obdobje bivanja v mladinskem stanovanju</p>	

<p>ga imeli v šoli, nadgradimo našo obravnavo z izkušnjo osamosvojitve, pomoč pri osamosvajanju</p>		
<p>Sami sta se angažirali, čisto sami našli novo stanovanje, sta se izkazali, Finančno breme je bilo praktično v celoti na dekletih. Najemnino sta plačali iz privarčevanih sredstev, stroške pa sta morali poskrbeti sami, poiskali priložnostno delo, plačevali sami, vse ostalo sta krili sami, sta dekleti upoštevali pravila, izpeljevali stvari kot je bilo dogovorjeno, je bila aktivno vključena v projekt v vseh fazah, aktivna v vseh fazah, se pravi postavljanja pravil, finančne konstrukcije, iskanja posledic za morebitne težave,..., stroškov je krila s pomočjo preživnine, imela je štipendijo, našla pa si je tudi priložnostno delo v strežbi, je kupovala sama pripravljala obroke, šolo samosotojna in odgovorna je bila uspešna, zrela, odgovorna</p>	<p>Participacija mladostnic</p>	

<p>visoko motivirana spoštovala je dogovorjena pravila in dogovore. Skrbela je, da je redno poravnala vse finančne obveznosti, pripravljena na samostojno zelo želela dogovorom in se jih je držala</p>		
<p>s pomočjo socialne delavke centra, dobili podporo, navezali kontakt z gospo, od občine, zaprosili tudi za donacijo in dobili nekoliko višji znesek, ki jima je pomagal pri plačilu stanarin za nekaj mesecev</p>	<p>Sodelovanje s CSD in drugimi institucijami/osebami</p>	
<p>nismo srečali z nobenimi večjimi težavami, negotovosti glede finančne izpeljave, vedno našla rešitev, šla v nos kontrola iz naše strani, med njima je odnosno kdaj zaškripalo, ni zakonsko podprta ne moremo kriti nikakršnih stroškov finance velika ovira, prav, da stroške nosijo mladostniki v veliki meri sam</p>	<p>Težave in predlogi</p>	

<p>je to realnost</p> <p>dodatno finančno podpiranje uspavalo v samoaktivaciji stanovanje najdemo na trgu je bolje, bi imeli stanovanje, v katerem bi mladostnik bival, potem pa bi ga, ko prekine obravnavo pri nas, moral zapustiti.</p> <p>ga ti naučiš živeti samostojno in se potem ti samo umakneš mora iz MS in spet nima kam iti.</p> <p>iskanje stanovanj na trgu zahtevno so draga stigm</p> <p>redki so, ki bi vzeli v svoje stanovanje mladostnike pri 17, 18 letih in to še iz zavoda občine odstopile kakšna neprofitna stanvanja oni pomagali najti kako stanovanje ga oddali tem mladostnikom. kak fond denarja iz katerega bi, ko bi finančno zagustilo, lahko pomagal čez kako krizo, Hrano smo plačevali mi. Ne težav ali zapletov.</p>		
<p>so ravno postali polnoletni ali so še mlajši, nimajo trdne</p>	<p>Pomen mladinskega stanovanja</p>	

<p>družinske mreže mi predstavljamo pomembne odrasle potrebujejo nimajo pravih izkušenj, srečanju s problemom sami prehitro obupali, se ustrašili vzamejo stvari preveč enostavno in jim uidejo izpod kontrole veliko slabih življenjskih izkušenj predstavlja varnost dobi priložnost samostojnega življenja se ga na nek način nauči, konstruktivno vstopi v odraslost. Potreba po taki obliki je kar velika, v vsaki generaciji primer, ki v obravnavi ostane dlje časa kako se bo zapeljala pot, ko bo zaključil s šolanjem, dopolni 18 let zaključi šolanje se ne more vključiti v noben nov sistem. Postavljen je pred dejstvo, da mora na svoje. Če nima neke podporne mreže v domačem okolju smo mi edini, vedno znova poudarjata, da je bila to ključna stvar v njunem življenju, nimajo pravega</p>	<p>kot pomembna oblika poinstitucionalne oskrbe</p>	
---	--	--

<p>stika s tem, kako izgleda samostojno življenje, Vajeni so, da je za njim v finančnem in materialnem smislu poskrbljeno, jih je strah narediti ta korak</p>		
<p>povesta,naša prisotnost ključna, da smo jih marsikaj naučili, dozorela korak v odraslo življenje, sprejela je naloge, ki jih je življenje postavilo pred njo in jih uspešno reševala samozavestnejša, bolj sigurna vase, znala se je postaviti zase, se naučila reševati probleme, poskrbeti zase tudi zaradi teh izkušenj, ki jima jih je dalo bivanje v MS.</p>	<p>Pomen bivanja v mladinskem stanovanju za mladostnici</p>	
<p>Občutek, da tudi mi verjamemo, da ji bo uspelo da je sposobna Da bomo tam bomo skupaj iskali rešitve Občutek varnosti, zaupanj</p>	<p>Pomoč, ki sta jo mladostnici potrebovali</p>	<p>Potreba po podpori tekom bivanja v mladinskem stanovanju</p>
<p>Izkušnja ključna. Spoznala je, da je kos sama zmore poskrbeti sama spopadati s problemi ni bila več tako odvisna samostojna</p>	<p>Pridobivanje veščin za mladostnici</p>	<p>Veščine, pridobljene tekom bivanja v mladinskem stanovanju</p>

<p>potrebo po prilaganju, načrtovati, planirati, varčevati, racionalno razpolagati s financami,...</p>		
<p>pomočjo odraslih, ki jim zaupa varnosti v ozadju, ki jo predstavljamo odrasli skupaj premagamo določene ovire, predelamo udarce realnost poiščemo rešitve, se prilagodimo, vsaj enkrat tedensko oglasila v skupini, enkrat tedensko smo mi prišli v stanovanje smo bili preko telefona spremljali šolsko situacijo načrtovali učno delo, ... Odprt odnos zaupanju Na začetku precej »vtikali malce obremenjujoče, raslo zaupanje, povesta, naša prisotnost ključna, da smo jih marsikaj naučili, razumeta zakaj je bilo kaj izpeljano tako kot je bilo, čeprav jima je šlo takrat na živce, vzdržujeta redne stike z mano, še danes me</p>	<p>Sodelovanje z mentorico</p>	<p>Pomen in vloga mentorice</p>

<p>obveščata, sem bila vedno na razpolago</p> <p>obrne name, sporočila, da je sposoben, da se da, ga bodriš, da vztraja,...odnos, ki se gradi in ima svoje vzpone in padce</p> <p>ne bi nič spreminjala.prisotno zaupanje, vodenju direktivnim ukazom in pogojem, prehod blažji bolj siguren, nista se takoj izgubili, vodena, kontrolirana in na tak način kvalitetnejša doživijo na lastni koži.</p>		
<p>sem spoznala kako pozitivna stvar</p> <p>primer dobre prakse</p> <p>občutek presoje kdo bi bil kos temu koraku in kdo ne, izredno dobra oblika dela, ki jo je potrebno izvajati.</p>	<p>Lastna izkušnja mentorice</p>	<p>Izkušnja dela v projektu mladinskega stanovanja mentorice</p>

Prepis intervjuja z mentorico

SPLOŠNO

Kako bi opisala mladinsko stanovanje?

MS so oblika obravnave za mladostnike, ki so bili dalj časa vključeni v obravnavo v SS in za katere se dolgoročno ne kaže, da bi bila vrnitev v domače okolje smotrna ali celo mogoča, niti si je sami ne želijo. Ker so v sistemu dolgo časa, ker ima življenje v skupini svoje zakonitosti in ritem, ki ga mladostniki, ki dopolnijo 16 let in več, počasi presežejo in ker je znotraj obravnave dosegel določeno stopnjo zrelosti in samostojnosti, je MS konkretna oblika dela, kjer lahko nadgradimo našo obravnavo z izkušnjo osamosvojitve, koraka na novo pot samostojnega življenja, ki je v prvih fazah kontroliran, voden in spremljan iz naše strani, s ciljem, da počasi mladostnik zaživi popolnoma sam, neodvisno od institucij in si tako ustvari svoje lastno življenje. Gre za pomoč pri osamosvajanju mladostnikov.

Kako ste pridobili stanovanje?

Prvo stanovanje smo pridobili na trgu in sicer s pomočjo socialne delavke centra, ki je vodil dekleti. Na sestanku smo predstavili program MS in dobili podporo. Socialna delavka se je na centru povezala z oddelkom, ki ureja nameščanja v domove za starejše občane. Tam so navezali kontakt z gospo, ki je ravno zapuščala garsonjero in jo vprašali, če bi bila pripravljena odstopiti stanovanje v najem. Privolila je, tako da sta se dekleti hitro vselili. Stanovanje sta najeli po uradni poti, preko pogodbe o najemu.

Kasneje, po približno letu dni, so se svojci odločili, da bodo stanovanje prodali, dekleti sta bili postavljeni pred dejstvo, da bosta potrebovali novo stanovanje. Sami sta se angažirali, povezali z znanci v kraju in zelo hitro, čisto sami našli novo stanovanje, kamor sta se preselili. Kasnejši primeru, ki smo ga tudi imeli, je bilo dekle, ki pa je bila nameščena v MS v Kranju, kjer smo kot ustanova od občine Kranj dobili v najem neprofitno stanovanje, tako da smo v tem primeru nameščali v že dogovorjene prostore in nam ni bilo potrebno iskati stanovanja.

Na kakšen način ste se na izvajanje projekta pripravljali?

Z dekleti se je na ideji delalo že kar nekaj let pred samo realizacijo, v času ko še niti sama nisem delala v tej skupini. Dekletoma je bilo, glede na njune razmere doma, predstavljena možnost, da bi lahko izpeljali projekt MS, če bosta pokazali interes in dovolj zrelosti za ta korak. V pripravljani fazi je bilo ključno, da se zagotovi finančna gotovost, s katero bi imeli pokrite stroške za vsaj nekaj mesecev, dokler ne najdeta službe, dobita občutka kako samostojno življenje sploh izgleda in koliko to stane. Dekleti sta v času namestitve pri nas

prejemali preživnino, katero sta v dogovoru z nami, varčevali za ta korak. Od prvih razgovorov do realizacije je minilo ravno toliko časa, da se je nabrala vsota, ki je omogočila dokaj brezskrben prehod v projekt.

Kako ste izbrali mladostnike, ki so se vključili v projekt mladinskega stanovanja?

Ne gre toliko za izbiranje kot za okoliščine, kjer tudi sam kot strokovnjak vidiš, da je vrnitev v domače okolje nemogoča in da je potrebno poiskati alternativo. V našem prvem primeru je šlo za dekletki, ki sta bili domačinki in sta imeli željo ostati v tem kraju, bili sta v obravnavi kar nekaj časa, zaključevali sta srednješolsko izobraževanje, bili sta dobri prijateljici, kazali sta veliko mero zrelosti in odgovornosti, ter tudi željo po tem, da se projekt izpelje.

Kako je vse skupaj potekalo, ko se je projekt začel izvajati (bivanje v mladinskem stanovanju)?

Z dekletoma se je naredil neke vrste poseben individualiziran program, vezan na obravnavo v MS, z njima se je dogovorilo kako bo potekalo življenje v MS, kakšne so njune dolžnosti, kakšna ostaja naša vloga pri vsem skupaj. Skupaj smo se dobili s stanodajalcem, določili skupna pravila, se tudi mi obvezali, da bomo bdeli in spremljali nad potekom življenja v stanovanju. Ker je bilo stanovanje opremljeno sta se dekletki res praktično samo preselili. Dekletki sta prihajali v skupino na razgovore, mi smo prihajali k njima, spremljali kako skrbita za red in čistočo, če redno plačujeta vse stroške, pregledovali tudi kaj kupujeta v trgovini, če si redno skuhata, debatirali glede šole... Na začetku je bilo vse skupaj res bolj strogo, a ko so stvari stekle, ko sta se izkazali in ker nikoli ni bilo težav, smo kontrolo zmanjševali. Po enem letu je ena od deklet, ker je končala SŠ zaključila z obravnavo pri nas, je pa še vedno živela v MS. Od takrat naprej smo uradno delali samo še z enim dekletom, a v bistvu nekako še vedno z obema.

Kdo pa je skrbel za finance, plačevanje najemnine in stroškov?

Finančno breme je bilo praktično v celoti na dekletih. Najemnino sta plačali iz privarčevanih sredstev, za stroške pa sta morali poskrbeti sami in sicer tako, da sta poiskali priložnostno delo. Hrano sta lahko kupovali preko naše naročilnice, sem in tja smo pokrili kakšen strošek, ki sta ga imeli v šoli, sicer sta plačevali sami. Vmes smo zaprosili tudi za donacijo in dobili nekoliko višji znesek, ki jima je pomagal pri plačilu stanarin za nekaj mesecev, vse ostalo sta krili sami.

S kakšnimi težavami ste se pri izvajanju srečali?

V konkretnem primeru se nismo srečali z nobenimi večjimi težavami. Na trenutke je bilo mogoče malce negotovosti glede finančne izpeljave, a se je vedno pravi čas našla rešitev, tako da se je stvar lepo iztekla. Sicer pa sta dekleti upoštevali pravila, ki smo jih postavili in izpeljevali stvari kot je bilo dogovorjeno. Malce jima je na trenutke šla v nos kontrola iz naše strani, tudi med njima je odnosno kdaj zaškripalo, a to so bili le konflikti do katerih bi verjetno prihajalo v vseh okoliščinah.

Katere pozitivne strani mladinskega stanovanja bi izpostavila in zakaj se ti sploh zdi potrebno?

Mladostniki, ki so dlje časa nameščeni v sistemske obravnave, nimajo pravega stika s tem, kako izgleda samostojno življenje. Vajeni so, da je za njim v finančnem in materialnem smislu poskrbljeno. Ko dosežejo stopnjo, ko bi lahko zaživel sami, jih je strah narediti ta korak. Danes se otroci ne osamosvajajo pri 17, 18 letih, to ni del njihove realnosti. V primerih, ko je mladostnik v položaju, da je vrnitev v domače okolje iz različnih razlogov nesmiselna, je MS odlična oblika obravnave, kjer s pomočjo odraslih, ki jim zaupa, izpelje korak v samostojnost. V teh prvih fazah skušajo zaživeti sami, a vseeno z občutkom neke varnosti v ozadju, ki jo predstavljamo odrasli. Ko skupaj premagamo določene ovire, predelamo udarce realnosti, poiščemo rešitve, se prilagodimo, nastopi čas, ko se obravnava lahko zaključi in mladostnik zaživi samostojno in neodvisno, naučen kako se spopasti s problemi, ki pridejo, opolnomočen da sam poišče rešitve. Pozitivna stran je torej ta, da dobi priložnost samostojnega življenja, da se ga na nek način nauči in se mu pokaže kako to življenje poteka in da tako dejansko lahko konstruktivno vstopi v odraslost. Potreba po taki obliki je kar velika, saj je skoraj v vsaki generaciji primer, ki v obravnavi ostane dlje časa in pri katerem nihče ne ve točno, kako se bo zapeljala pot, ko bo zaključil s šolanjem in s tem tudi obravnava v našem sistemu. Ko mladostnik dopolni 18 let oziroma zaključi šolanje se ne more vključiti v noben nov sistem. Postavljen je pred dejstvo, da mora na svoje. Če nima neke podporne mreže v domačem okolju smo mi edini, ki mu pri tem lahko pomagamo.

Kaj bi želela pri projektu spremeniti?

MS kot oblika dela ni zakonsko podprta, kar pomeni, da ne moremo kriti nikakršnih stroškov. V marsikaterem primeru so ravno finance velika ovira pri tem, da MS ne moremo izpeljati. Sem sicer mnenja, da je prav, da stroške nosijo mladostniki v veliki meri sam, saj je to realnosti in bi jih dodatno finančno podpiranje samo še uspavalo v samoaktivaciji in iskanju

rešitev kako poskrbeti, da bom prišel skozi mesec. Tudi to, da stanovanje najdemo na trgu je boljše, kot da bi imeli stanovanje, v katerem bi mladostnik bival, potem pa bi ga, ko prekine obravnavo pri nas, moral zapustiti. Ravno to, da ga ti naučiš živeti samostojno in se potem ti samo umakneš je prednost te oblike dela. V nasprotnem primeru si spet lahko postavljen pred dejstvo, da mora iz MS in spet nima kam iti. Je pa iskanje stanovanj na trgu zahtevno, stanovanja so draga, delno pa je prisotna tudi stigma in redki so, ki bi vzeli v svoje stanovanje mladostnike pri 17, 18 letih in to še iz zavoda. Fino bi bilo, če bi npr. občine odstopile kakšna neprofitna stanovanja, da bi nam oni pomagali najti kako stanovanje, ki bi ga oddali tem mladostnikom. Smiselno bi bilo imeti tudi kak fond denarja iz katerega bi, ko bi finančno zagustilo, lahko pomagal čez kako krizo.

Kaj je tebi kot mentorici ta izkušnja pomenila?

Konkretno sem spoznala kako pozitivna stvar je lahko ta oblika dela, kaj dejansko doprinese v življenje nekega mladostnika. Dekleti sta danes primer dobre prakse, z obema smo ostali v kontaktu, ustvarili sta si svoji družini in vedno znova poudarjata, da je bila to ključna stvar v njunem življenju. Naučila sem se na kaj je potrebno biti pozoren, kakšen pristop je bolj primeren, občutek presoje kdo bi bil kos temu koraku in kdo ne, predvsem pa zavedanje da je to izredno dobra oblika dela, ki jo je potrebno izvajati.

JANJA

Kako je bila mladostnica vključena v priprave na izvajanje projekta?

Mladostnica je bila aktivno vključena v projekt v vseh fazah. Vedno je bila zraven, ko so se dogovarjale stvari v zvezi s stanovanjem. Tako ali tako je bil predpogoj, da je motivirana za ta korak, to je pokazala tudi s tem, da je bila aktivna v vseh fazah, se pravi postavljanja pravil, finančne konstrukcije, iskanja posledic za morebitne težave,...

Na kakšen način je potekalo delo z mladostnico tekom bivanja?

Mladostnica se je vsaj enkrat tedensko oglasila v skupini, enkrat tedensko smo mi prišli v stanovanje. Po potrebi so bili v kakšnem tednu ti stiki pogostejši. V navezi smo bili preko telefona. Še vedno smo spremljali šolsko situacijo, če je zaškripalo, smo spremljali tudi to, skupaj načrtovali učno delo,...

Katere cilje sta si ob začetku bivanja zadali z mladostnico in ali jih je ob koncu dosegla?

Glavni cilj je bil, da pokaže določeno mero zrelosti in odgovornosti, da bi lahko zaživela samostojno tudi brez naše kontrole in da bi tudi brez slednje odgovorno skrbela za obveznosti, ki jih samostojno življenje prinese. Ta cilj je dosegla.

Kako je skrbela za finance?

Del stroškov je krila s pomočjo preživnine, imela je štipendijo, našla pa si je tudi priložnostno delo v strežbi.

Kako je skrbela za prehrano?

Hrano je kupovala sama, sama si je pripravljala obroke, dogovorili smo se, da je potrebno skuhati en topel obrok na dan, ter da je hrana malce bolj raznolika. Hrano smo plačevali mi.

Kako je skrbela za šolo?

Pri delu za šolo je bila samosotojna in odgovorna, v šoli je bila uspešna, tako da večjih težav na tem področju ni bilo.

Na katere težave je mladostnica naletela v času bivanja v mladinskem stanovanju?

Ne spomnim se, da bi v tem času prišlo do kakšnih večjih težav ali zapletov.

Katere močne točke, ki so bile pomembne za polsamostojno življenje v mladinskem stanovanju, bi pri njej izpostavila? Kaj ji je šlo pri bivanju dobro od rok?

Janja je bila zrela, odgovorna in že sama po sebi zelo odgovorna. Bila je visoko motivirana za izpeljavo projekta, sledila je navodilom, spoštovala je dogovorjena pravila in dogovore. Skrbela je, da je redno poravnala vse finančne obveznosti, skratka bila je pripravljena na samostojno življenje in si je tega zelo želela. Pomembno je, da se ni zoperstavljal pomembnim dogovorom in se jih je držala ter jih izpeljevala. Tako se je naučila, kako pomembno je, da spoštuješ dogovore in pravila, ki veljajo (npr. redno plačevanje stroškov, upoštevanje pravil stanodajalca,...)

Kako vidiš vajin odnos mladostnica: mentorica?

Odprt odnos, ki temelji na zaupanju je bil zelo pomemben. Na začetku smo se tudi mi kar precej »vtikali« v njun način življenja na svojem, kar jima je bilo malce obremenjujoče, a sta prenesli vse skupaj, spoštovali sta usmeritve, nista se zoperstavljali in prepirali. Tekom projekta je raslo zaupanje, dekleti še danes, iz distance povesta, da je bila naša prisotnost

ključna, da smo jih marsikaj naučili, da zdaj razumeta zakaj je bilo kaj izpeljano tako kot je bilo, čeprav jima je šlo takrat na živce. Eden od meril, da smo stvar res izpeljali dobro je tudi to, da dekleti vzdržujeta redne stike z mano, še danes me obveščata, če se jima zgodi kaj pomembnega.

Na kakšen način si ji bila v oporo?

Predvsem tako, da sem bila vedno na razpolago, vedela je, da se lahko obrne name, ko bo v dilemi, ko ne bo vedela kako se določeno stvar dogovoriti, jo izpeljati.

Zakaj meniš, da je na prehodu v samostojno življenje potrebovala mentorico-tebe?

Ker gre za mladostnike, ki so ravno postali polnoletni ali so še mlajši. Ker gre ponavadi za primere, ki nimajo trdne družinske mreže na katero bi se lahko naslonili in jim prav mi predstavljamo pomembne odrasle, ki jih v teh letih še vedno potrebujejo. Ker nimajo pravih izkušenj, kako dejansko izgleda živeti na svojem in ker bi se lahko zgodilo, da bi ob srečanju s problemom sami prehitro obupali, se ustrašili. Ker nekateri spet vzamejo stvari preveč enostavno in jim uidejo izpod kontrole. Ker imajo že tako veliko slabih življenjskih izkušenj in nima smisla, da bi bila ta, ki je lahko za nadaljnje življenje ključna, prav taka. Ker jim to predstavlja varnost, ker mu daješ sporočila, da je sposoben, da se da, ga bodriš, da vztraja,...

Kaj bi pri vajinem odnosu spremenila in kaj izpostavila kot pomembno?

Ker gre za odnos, ki se gradi in ima svoje vzpone in padce, po tolikem času niti ne bi nič spreminjala. Pomembno se mi zdi, da je bilo prisotno zaupanje, zaradi katerega je sledila vodenju, nasvetom in na trenutke tudi bolj direktivnim ukazom in pogojem, ki jih je morala zadostiti, čeprav ji niso bila najbolj po volji, a so bila potrebna.

Kaj je po tvojem mnenju potrebovala v tistem času?

Občutek, da tudi mi verjamemo, da ji bo uspelo, da je sposobna tega in da je vse, kar počnemo naložba za njeno prihodnost. Da bomo tam, če kaj ne bo šlo, da bomo skupaj iskali rešitve, če bo potrebno. Občutek varnosti, zaupanje.

Kako jo je po tvojem mnenju ta izkušnja opremila za življenje? Katere veščine je pridobila?

Ta izkušnja je bila po mojem mnenju ključna. Spoznala je, da je kos takemu načinu življenja, da tudi sama zmore poskrbeti sama zase in za vse kar tak način življenja prinaša. Naučila se je

sama spopadati s problemi, iskati rešitve, ni bila več tako odvisna od odraslih. Postala je samostojna, glede na to da sta živeli v dvoje, je tudi ti prineslo določeno potrebo po prilaganju, saj se v mali garsonjeri na začetku nista mogli ravno umakniti druga drugi. Naučila se je načrtovati, planirati, varčevati, racionalno razpolagati s financami,...

Zakaj se ti je zdelo pomembno, da mladostnica izkusi bivanje v mladinskem stanovanju?

Ker je bil tako prehod od nas v samostojno življenje malce blažji, bolj siguren, nista se takoj izgubili v zunanjem svetu, stvar je bila premišljena, vodena, kontrolirana in na tak način kvalitetnejša, saj se pod vodstvom nauči samostojnega življenja, a na drugi strani je deležna dejanske realnosti, ki niso samo besede nas odraslih, ampak jo doživijo na lastni koži.

Kako si mladostnico videla ob vstopu v stanovanjsko skupino, na prehodu med stanovanjsko skupino in bivanjem v mladinskem stanovanju ter po odhodu iz mladinskega stanovanja?

Janja je dozorela, v stanovanju je dejansko naredila pomemben korak v odraslo življenje, sprejela je naloge, ki jih je življenje postavilo pred njo in jih uspešno reševala, postala je samozavestnejša, bolj sigurna vase, znala se je postaviti zase, se naučila reševati probleme.

Na kakšen način ste zaključili bivanje v mladinskem stanovanju? (Se je mladostnica osamosvojila, ostala v stanovanju in zaživela samostojno, odšla domov,...?)

Po prenehanju obravnave je ostala v stanovanju, v katerem je potekal projekt. Tako je bilo tudi zastavljeno. Nekaj časa sta dekleti še živeli skupaj, potem pa sta s časoma našli partnerje in sta si poiskali novo bivališče. Znali sta poskrbeti zase tudi zaradi teh izkušenj, ki jima jih je dalo bivanje v MS.

ANA

Kako je bila mladostnica vključena v priprave na izvajanje projekta?

Mladostnica je bila aktivno vključena v projekt v vseh fazah. Vedno je bila zraven, ko so se dogovarjale stvari v zvezi s stanovanjem. Tako ali tako je bil predpogoj, da je motivirana za ta korak, to je pokazala tudi s tem, da je bila aktivna v vseh fazah, se pravi postavljanja pravil, finančne konstrukcije, iskanja posledic za morebitne težave,...

Na kakšen način je potekalo delo z mladostnico tekom bivanja?

Mladostnica se je vsaj enkrat tedensko oglasila v skupini, enkrat tedensko smo mi prišli v stanovanje. Po potrebi so bili v kakšnem tednu ti stiki pogostejši. V navezi smo bili preko telefona. Še vedno smo spremljali šolsko situacijo, če je zaškripalo, smo spremljali tudi to, skupaj načrtovali učno delo,...

Katere cilje sta si ob začetku bivanja zadali z mladostnico in ali jih je ob koncu dosegla?

Glavni cilj je bil, da pokaže določeno mero zrelosti in odgovornosti, da bi lahko zaživela samostojno tudi brez naše kontrole in da bi tudi brez slednje odgovorno skrbela za obveznosti, ki jih samostojno življenje prinese. Ta cilje je dosegla.

Kako je skrbela za finance?

Del stroškov je krila s pomočjo preživnine, imela je štipendijo, našla pa si je tudi priložnostno delo v strežbi.

Kako je skrbela za prehrano?

Hrano je kupovala sama, sama si je pripravljala obroke, dogovorili smo se, da je potrebno skuhati en topel obrok na dan, ter da je hrana malce bolj raznolika. Hrano smo plačevali mi.

Kako je skrbela za šolo?

Pri delu za šolo je bila samosotojna in odgovorna, v šoli je bila uspešna, tako da večjih težav na tem področju ni bilo.

Na katere težave je mladostnica naletela v času bivanja v mladinskem stanovanju?

Tudi pri njej ni bilo nobenih večjih težav.

Katere močne točke, ki so bile pomembne za polsamostojno življenje v mladinskem stanovanju, bi pri njej izpostavila? Kaj ji je šlo pri bivanju dobro od rok?

Ana je bila eno leto mlajša od Janje, a si je korak v samostojnost prav tako močno želela. Na trenutke je bila malce bolj uporniška in trmasta, a ključnega pomena je bilo to, da se je vseeno držala vsega kar smo se zmenili. Tudi pri njej je bila visoka motiviranost za osamosvojitvev ključna.

Kako vidiš vajin odnos mladostnica:mentorica?

Odprt odnos, ki temelji na zaupanju je bil zelo pomemben. Na začetku smo se tudi mi kar precej »vtikali« v njuno način življenja na svojem, kar jima je bilo malce obremenjujoče, a sta prenesli vse skupaj, spoštovali sta usmeritve, nista se zoperstavljali in prepirali. Tekom projekta je raslo zaupanje, dekleti še danes, iz distance povesta, da je bila naša prisotnost ključna, da smo jih marsikaj naučili, da zdaj razumeta zakaj je bilo kaj izpeljano tako kot je bilo, čeprav jima je šlo takrat na živce. Eden od meril, da smo stvar res izpeljali dobro je tudi to, da dekleti vzdržujeta redne stike z mano, še danes me obveščata, če se jima zgodi kaj pomembnega.

Na kakšen način si ji bila v oporo?

Predvsem tako, da sem bila vedno na razpolago, vedela je, da se lahko obrne name, ko bo v dilemi, ko ne bo vedela kako se določeno stvar dogovoriti, jo izpeljati.

Zakaj meniš, da je na prehodu v samostojno življenje potrebovala mentorico-tebe?

Ker gre za mladostnike, ki so ravno postali polnoletni ali so še mlajši. Ker gre ponavadi za primere, ki nimajo trdne družinske mreže na katero bi se lahko naslonili in jim prav mi predstavljamo pomembne odrasle, ki jih v teh letih še vedno potrebujejo. Ker nimajo pravih izkušenj, kako dejansko izgleda živeti na svojem in ker bi se lahko zgodilo, da bi ob srečanju s problemom sami prehitro obupali, se ustrášili. Ker nekateri spet vzamejo stvari preveč enostavno in jim uidejo izpod kontrole. Ker imajo že tako veliko slabih življenjskih izkušenj in nima smisla, da bi bila ta, ki je lahko za nadaljnje življenje ključna, prav taka. Ker jim to predstavlja varnost, ker mu daješ sporočila, da je sposoben, da se da, ga bodriš, da vztraja,...

Kaj bi pri vajinem odnosu spremenila in kaj izpostavila kot pomembno?

Ker gre za odnos, ki se gradi in ima svoje vzpone in padce, po tolikem času niti ne vi nič spreminjala. Pomembno se mi zdi, da je bilo prisotno zaupanje, zaradi katerega je sledila vodenju, nasvetom in na trenutke tudi bolj direktivnim ukazom in pogojem, ki jih je morala zadostiti, čeprav ji niso bila najbolj po volji, a so bila potrebna.

Kaj je po tvojem mnenju potrebovala v tistem času?

Občutek, da tudi mi verjamemo, da ji bo uspelo, da je sposobna tega in da je vse, kar počnemo naložba za njeno prihodnost. Da bomo tam, če kaj ne bo šlo, da bomo skupaj iskali rešitve, če bo potrebno. Občutek varnosti, zaupanje.

Kako jo je po tvojem mnenju ta izkušnja opremila za življenje? Katere veščine je pridobila?

Ta izkušnja je bila po mojem mnenju ključna. Spoznala je, da je kos takemu načinu življenja, da tudi sama zmore poskrbeti sama zase in za vse kar tak način življenja prinaša. Naučila se je sama spopadati s problemi, iskati rešitve, ni bila več tako odvisna od odraslih. Postala je samostojna, glede na to da sta živeli v dvoje, je tudi ti prineslo določeno potrebo po prilaganju, saj se v mali garsonjeri na začetku nista mogli ravno umakniti druga drugi. Naučila se je načrtovati, planirati, varčevati, racionalno razpolagati s financami,...

Zakaj se ti je zdelo pomembno, da mladostnica izkusi bivanje v mladinskem stanovanju?

Ker je bil tako prehod od nas v samostojno življenje malce blažji, bolj siguren, nista se takoj izgubili v zunanjem svetu, stvar je bila premišljena, vodena, kontrolirana in na tak način kvalitetnejša, saj se pod vodstvom nauči samostojnega življenja, a na drugi strani je deležna dejanske realnosti, ki niso samo besede nas odraslih, ampak jo doživijo na lastni koži.

Kako si mladostnico videla ob vstopu v stanovanjsko skupino, na prehodu med stanovanjsko skupino in bivanjem v mladinskem stanovanju ter po odhodu iz mladinskega stanovanja?

Dekle je dozorelo, se umirilo, preraslo določene muhe, ki so jo spremljale tekom odraščanja. Ob vstopu je nisem poznala, je pa ob prehodu v samostojno življenje postala manj uporniška, bolj odprta, pogovorljiva, zaupljiva.

Na kakšen način ste zaključili bivanje v mladinskem stanovanju? (Se je mladostnica osamosvojila, ostala v stanovanju in zaživela samostojno, odšla domov,...?)

Po prenehanju obravnave je ostala v stanovanju, v katerem je potekal projekt. Tako je bilo tudi zastavljeno. Nekaj časa sta dekleti še živeli skupaj, potem pa sta s časoma našli partnerje in sta si poiskali novo bivališče. Znali sta poskrbeti zase tudi zaradi teh izkušenj, ki jima jih je dalo bivanje v MS.

Ta oblika, da ostane v stanovanju v katerem se je projekt začel, je zame osebno veliko boljša, saj tako lahko ostane v stanovanju in zaživi neodvisno.

Kako vidiš skupno bivanje deklet? Kako sta funkcionirali?

Dekleti sta bili že v skupini zelo povezani in prijateljici, kar je bilo ključnega pomena, da sta lahko sobivali tudi v MS. Med njima je na trenutke sicer prišlo do nesoglasij, ker je bilo stanovanje majhno, potrebovali sta tudi svoj mir in prostor, a ga nista imeli. Zgodilo se je, da je katera od njih v stanovanje pripeljala fanta in se je morala druga prilagoditi tudi temu.

Kljub vsemu te spori nikoli niso prerasli v kakšna večja nesoglasja.

Glede kuhanja in skrbi za urejenost stanovanja smo vztrajali, da si naloge razdelita. Tudi glede tega so bili kdaj pa kdaj očitki, ki so potrebovali nekoga od zunaj, da je stvari zglasil, jima jih pomagal skomunicirati. Veliko sta se pogovarjali tudi sami, poznali sta se že od prej, znali sta se odzivati druga na drugo. V nekem drugem primeri, ki smo ga tudi imeli, sta bili cimri združeni po naključju, kar ni bilo OK, saj je bilo zaradi tega ogromno preprirov, očitaj, ki so onemogočala kakršnokoli delo, saj se je vse vrtelo le okoli teh konfliktov.

Določeno balansiranje med njima smo opravili tudi mi, odrasli. Nikoli pa ni prišlo do tega, da bi se katera hotela odseliti. Toliko lojalnosti druga do druge sta imeli, kar je bilo zelo pomembno.

Da jima je MS res veliko pomenilo govori tudi dejstvo, da smo imeli kot dodaten plan tudi ta, da če se jima kje res zelo zalomi, da se pač vrneta nazaj v skupino. Ko sta bili postavljeni pred dejstvo, da bosta morali prvo stanovanje zapustiti, sta sami od sebe našli novo stanovanje, na to da bi se vrnili v skupino niti pomislili nista. Zanju je bil to korak v odraslost, umik od dnevne rutine skupine, občutek da sami planirata večino stvari, da nista ves čas pod kontrolo, ki se mu nista bili pripravljene odreči.

Prepis intervjuja z Ano

K: Koliko časa si bila v stanovanjski skupini?

A: Aaa, 8 let

K: Zakaj si se odločila oziroma bila nameščena v stanovanjsko skupino?

A: V bistvu, doma so bili problemi z alkoholom pa to pa pol sem začela pešati v šoli in se je teta pol odločila ukrepat. Prej sem že pri teti bla 4 leta, men se zdi. Pol se je pa teta pač odločila ukrepat v tej smeri, da me nekam da, da se stanje izboljša.

K: Pri katerih letih si prišla v stanovanjsko?

A: Pri 12ih

K: Kakšna pričakovanja si imela ob namestitvi v stanovanjsko skupino?

A: Ja, da bo bolj kot doma. Sam to sm pač hotla.

K: Pa so se pričakovanja izpolnila?

A: So se.

K: Kaj bi si že želela v stanovanjski skupini, ti je kaj manjkalo?

A: Čist nič po mojem.

K: Zakaj si si želela v mladinsko stanovanje?

A: Ja, v bistvu ni bilo sploh varijante, da bi šla nazaj domu, pač v isto okolje, kot sem iz njega šla. Izboljšal se ni nič, edin na slabi je še šlo tko, da hvala bogu, da so se tega spomnil, da so mi v bistvu nekak rešil situacijo, ker če ne bi pa res šla nazaj k mami pa....

K: Bi šla verjetno na stara pota?

A: Ja.

K: 17 si bila stara ob vstopu v mladinsko stanovanje, ane?

A: Ja.

K: Koliko časa pa si bila v mladinskem stanovanju?

A: 2 let. Po mojem, ja.

K: Koliko nazaj pa je to bilo?

A: 10 let.

K: Kakšna pričakovanja pa si imela od mladinskega stanovanja?

A: Ja, hm, ne vem. Da se pač nekak postavim na svoje noge, da vidim kko to lavfa, ko si sam. Je bilo tudi velik več svobode, ampak po drugi strani sm pa mogla tudi za to svobodo dost delati, no. " službi pa šola pa tko, ampak je nekak zlavfal pol.

K: Kako bi pa opisala mladinsko stanovanje? Na kakšen način je potekalo?

A: Blo je super, mele sva tko dost svobode, pomagal so nama prek zavoda s hrano. Sva mele račun odprt v trgovin, najemnino pa položnice sva same plačvale. 1 krat na teden so se (vzgojitelji) oglasil na obisk, mal na pogovor, če je vse v redu, če nama lavfa. Tko, fajn, no. Pustil so naju na mir, ampak še zmer so pa mjhni bedel nad nama.

K: A to so bili vsi vzgojitelji iz stanovanjske skupine?

A: Ja, vsak teden je en pršu, tisti, ki je bil popoldne.

K: Ali je bil kdo pravzaprav zadolžen ali so se menjavali?

A: Mislim, da je lih Tatjana (mentorica) mela to na čez. Ja.

K: Sta potem z njo več sodelovale?

A: Ja. Mislim, da tisti, ki je bil tisti tedni nočni, je prišla pred šihom tista vzgojiteljica na kavo k nama. Drgač, če je bilo pa kaj tuzga resnega pa mislim, da je Tatjana to rešvala.

K: A si bila kaj vključena pred vselitvijo v predpriprave za mladinsko stanovanje?

A: V bistvu ne. Ker to je bil sploh prvi mladinski stnvanje, se mi zdi takrat. Ne vem, zglejda, da sva se jim zdele taprave za to, so naju vprašal in pač smo probal.

K: Si sodelovala pri izbiri stanovanja?

A: Ja, skupi smo pač iskal po oglasih pa to pol smo pa najdl to garsonjero.

K: Plačevali sta vse sami?

A: Ja, stroške in najemnino.

K: Kako si shajala s financami?

A: Ja, mjhni sm mela pršparan od preživnine, pač, da sva mjhni nabavle za začetk. Drgač pa pol, sji pravm, 2 šihta čez vikende pa je nekak zlavfal. Pa mal štípendije. Sji ni blo tok drago. Najemnina je bla mislim, da 30 jurjov (SIT) pa stroškov pa tud ni blo velik no. Smo tud gledal na to, da pocen dobimo.

K: Vseeno pa si morala biti kar pridna, da ti je šlo skozi.

A: Ja, pa bi loh še marskšn še kj tazga dal skoz. Neb škodval.

K: Je bilo stanovanje opremljeno?

A: Ja, neki je blo, midve sva v bistvu pol kuple sam kavč. Un zložliv, da sva pol še gor spale. Drugo je pa blo, omare, kuhna, pa še neki je blo v kuhni posode. Ena stara ženska je notr žvela, je šla v dom pa pač ni rabla, je vse notr pustila.

K: Kako si pa skrbela za šolo? Si potrebovala kj pomoči?

A: Ja, so pršle v poštev kšne inštrukcije al pa kj tazga, drgač pa pač smo se nekak menil tud v šol. Tko je pršl, da sm mogla vikende cele dneve delat, včasih tud kšn popoldne med tednom po pa pač smo se v šol še mjčkn v to smer menil, da včasih ni blo tok časa za učenje in smo kj prestavl.

K: So se ti torej malo prilagodili?

A: Ja

K: Pri inštrukcijah ti je pomagala mentorica?

A: V zavodu, ja. Tm je bil en fnt pa tud gor v gostilni, kjer sm delala je bil en fnt profesor fizike pa mi je pol pr matematki mal pomagov

K: Si si torej sama to zrihtala?

A: Ja.

K: Kako pa si skrbela za prehrano? Si si sama kuhala?

A: Ja

K: Že prej si rekla, da sta kupovali na naročilnico zavoda? Sta imeli to neomejene nakupe?

A: Imeli sva omejeno, ampak je blo to tolk dnarja, da sva se ornk preseravale pa še nisva porable. Edin kave, alkohola, cigaret nisva smeli kupvt, to je blo pa vse. To je blo tok dnarja, nama je še vzgojiteljica rekla, k en mesec nisva tok ponucale, djta sam nabavlita, če ne vama bojo vzeli, ko bojo vidli, da ne rabta tolk. Mislm, da ej blo za obe skupi 150 tisoč tolarjev. Zapravle sva pa, k sva se ornk preseravale, ene 90. 90 jurjov, tok niso mel plač. Ornk, ornk, res.

K: Bili sta pa vsaj mirni, kar se tega tiče.

A: Ja.

K: Česa si se najbolj naučila v mladinskem stanovanju? Kaj ti je ta projekt dal za naprej, za življenje?

A: Odgovornosti. Pa tega, da če hočeš neki met, moraš delat. To cent. Bl sm začela cent vse stvari. Še dons ne zastopm, kako enmu znese, da na tuj račun žvi. Tega sm se tud navadla, da kar bom mela oziroma tist, kr bom sama nardila, to bom mela.

K: Misliš, da si se zaradi te izkušnje lažje osamosvojila?

A: Ja.

K: Vidve sta šli potem še naprej v najem?

A: Ja, v še eno stanovanje pol pa vsaka po svoje. (pred začetkom intervjuja pove, da sta se s cimro v mladinskem stanovanju po koncu odločili za skupen najem stanovanja).

K: Kaj ti je bilo v mladinskem stanovanju najtežje? Si imela kakšne težave?

A: Hm...po mojem, da ne. Najteži je blo položnce plačvt. K: To, da si šla na banko, prav to konkretno?

Ja, to, ja. To je še dons najteži. Ne, drgač res ni blo kšnih takih težav.

K: Sta potem kdaj plačilo položnic zamudili?

A: Ne, to pa ne. To sva pa od začetka mele, pru položnce pa najemnina pol pa ostalo.

K: V čem se ti zdi, da si bila pri tem bivanju uspešna?

A: Ne vem....sploh ne vem, kaj bi rekla. Vse je mogl zlavfat. Prsilena sm bla v to in...ne vem. Kaj pa vem.

K: Za prehrano si rada skrbela?

A: Ja, kuhala sm zmeri rada, to mi ni bil noben problem.

K: Sta imeli med bivanjem s cimro kakšne težave?

A: Je blo kr ok, midve sva ble že prj cimre v zavodu pa sva se kr zmer zastople. Mislm, da ni blo večjih težav.

K: Sta imeli kakšen prostor za umik?

A: Ne. Kopalnica (smeh). Al pa ven. V bistvu je bla ena soba pa kopalnca.

K: Če bi se lahko odločala, bi raje živela sama v mladinskem stanovanju ali ti je ustrezalo življenje s cimro?

A: Men je blo ful dobr. Če bi bla sama, bi blo preveč dolgčas. Pa preveč stvari je blo mogoče takrt, je blo bol, da je bla ena družba, da odpišeš tiste slabe stvari.

K: Kako so pa potekale stvari z mentorjem?

A: Vsak teden je en od vzgojiteljov pršu na kavo k nama pa midve sva se tja (v skupino) šli mal pokazat.

K: Sta se morali udeleževati tudi timskih sestankov?

A: Uf, mislm, da ne. K sva ble v bistvu midve že kr tko posebj, sestanki so bl za skupino.

K: Kaj pa ste reševali skupaj z mentorico?

A: Po mojem pač to, če je blo vse rešen, plačan. Preverl so račune. Šola, šola je mogla bit. Če bi šola opešala pol sigurn tud ne bi v temu stnvanu veš ble, bi skensla vse skp, če bi vidl, da nisva resne. To je blo najbl pomembn po mojem.

K: Je bil mentor oziroma vsi vzgojitelji v kontaktu s šolo?

A: Ja, zame je Tatjana na govorilne pa to hodila. Pa tud drugač mislm, da so bli tud v kontaktu. To je mentorca zmeri hodila, ja.

K: Bi pri tem mentorskem odnosu kaj spremenila?

A: Čist nč. Po mojem ne. Vsi so bli res top šit.

K: Je bilo kaj zmešnjave zaradi večih vzgojiteljev?

A: Ne. Sj je isto kokr delajo. Dnevnik pišejo, vrjetn so ga tud za naju posebi pol itak vsak k pride na šiht, prebere pa ve, zakaj se gre.

K: Kakšen odnos pa sta imeli z mentorico?

A: Po mojem v redu, no: Ga mava še zdj. Se ponavad še na kšnmu koncertu srečava: Ona je že tko taka, jest ne vem, če se ona sploh s kšnmu ne zastop. Pač, če sva ga kj posrale, pol pa...ampak tisto je blo hit mem.

K: Se ti zdi, da si potrebovala mentorja?

A: Ja. Če se kj ne znajdeš, če maš kšn vprašanje, je fajn, da maš kšnga nek, da se loh obrneš nanga.

K: V katerih primerih si se najbolj obračala na mentorico?

A: ne vem, mislm, da lih kšna šola pa to. Če je bil kšn problem, da sm rabla kšno pomoč, sm se obrnla na njih, da smo skupi spelal. Službe smo iskal skupi, ta počitniška dela, to smo skupi gledal.

K: Kako pa je bilo z najemodajalko?

A: Enkrat na mesec je pršla, da sva plačali najemnino. Ona je bila zadovoljna, midve tud. Vse je tekl tko k more.

K: Ali bi pri projektu mladinskega stanovanja kaj spremenila?

A: Mislím, da ne. Je blo res vse tko dobr spelan.

K: Bi bila rada vključena v predpriprave za mladinsko stanovanje (izbira stanovanja,...)?

A: Mislím, da je blo tko kr v redu. Sj pač, pogovori so bli že prej, kako približn bo to potekal. Mal so povedal, da bo treba pač delat pa to. Da se bo treba resno lotit tega. Da ni to kr neki, ja zdj pa grem uživat, pač možgane na off, ampak so nam dal mal vedt, da bo, sam dokler nis tm pa res ne veš.

K: Si za stanovanje varčevala sama?

A: Ko sem šla v zavod, smo odpri račun pa se je ta dnar, preživnina se je gor nalagala vsak mesec.

K: ...in ti nisi imela dostopa do tega denarja?

A: Ja, v bistvu je bila teta skrbnica in je ona mela to. In če bi blo kdaj kj ful nujnga, so ji rekl in je dvignla. Drgač je pa ona to skrila, da še sama pol ni najdla, ko je rabla (smeh), se je to nardil ene dvakrat. Pa je pol to zlo prov pršl, k sva šle na svoje pa še pol za izpit za avto je blo.

K: Če bi se še enkrat odločala, bi ponovno izbrala mladinsko stanovanje?

A: Ja

K: Domov, si rekla, da ni bilo možno. Bi šla raje čsto na svoje?

A: Ja, no sj v bistvu...zlo je to pomagal, k sva mele pokrito hrano. Drgač pa je blo laži. Sj pravm, en kup je blo in če sva kdaj kj rable. Če si sam, se kr zafrkneš kj. Pa je loh čist ena banalna stvar.

K: Verjetno je bilo enostavneje tudi to, ker so oni najel stanovanje? Ti si bila še mladoletna. Bi ti bilo težje, če bi sama najemala.

A: Verjetno, ja. Mal več majo izkušenj pa loh bi bil men vseč v enmu stanvanu en modr stol pa bi se zaletela v unga pa ni važn kva. Tko pa pač smo skupi z nimi iskal pa hodil na oglode in smo se pol fajn odločil.

K: Mogoče tud najemodajalec lažje sprejme, če stanovanje najame odrasla oseba ali pa 17-letnik, ane?

A: Ja, ne zaupajo.

K: Koliko časa pa sta s cimro še živeli po mladinskem stanovanju?

A: Mislím, da je blo 2 let po mojem še.

K: Sta si sami poiskali to stanovanje?

A: Ja.

K: Sta imeli potem kaj težav?

A: Ne. So naju kr dobr navadl (v mladinskem stanovanju). Je vse isto lavfal.

K: Kakšno je sedaj tvoje življenje?

A: Mam družino, službo. Sem se kr postavla na pravo pot pa zgurala.

K: Kako se vidiš ob vstopu v stanovanjsko skupino?

A: Kriza. Res, to je blo že čist tm na podnu. Pač, bluzit sm začela, šola me ni več brigala. To sm sam gledala, kdaj bom šla od doma. Dobr, v šolo sm še šla, sm bla 7.razred, špricat takrt še nism začela. V bistvu sem od doma v šolo ušla pa pol po šol naprej. Nč domu, sam spat.

K: Kako se pa vidiš na prehodu iz stanovanjske v mladinsko stanovanje?

A: Mal bl odraslo sm se mogoče počutla. Pa nekak so mi dal to, da mi zaupajo, da znam bit odgovorna pa to. Tko, ja.

K: Se je ta občutek v mladinskem stanovanju še stopnjeval?

A: Ja, ja. K sm pol tud sama vidla, česa sm sposobna. Tud sama še nism vedla, takt k sm se selila, a bo a ne bo. Pač iz mesca v mesec je to šlo vse na gor.

Intervju z Janjo

K: Koliko časa si bila v stanovanjski skupini?

J: 4 leta, celo srednjo šolo.

K: Zakaj si se pa odločila za vstop v stanovanjsko skupino?

J: V bistvu sm bla 1.letnik še doma pol sm pa mal zabluzila, mal smo začel kadit pa pit pa vse skp. Pol pa nism končala pruga letnika oziroma bi ponavljala in sm šla pol sama na socialno pa sm pojamrala, kakšn smo mel doma in so dal oni sami predlog, da bi šla v stanovanjsko skupino. Pri 16ih sem šla v skupino, ponavljala pru letnik in sm bla do konca (srednje šole).

K: Kakšna pričakovanja si imela od stanovanjske skupine?

J: Ja, najprej sem mela mal tiste predsodke, kt jih ma dons vsak. Stanovanjska skupina je ena poboljševalnca, da so sirote notr. V bistvu pol dejansko, k si notr pol tega ni. V bistvu je blo bl to.

K: Bolj negativno mnenje?

J: Ja, bl negativno. V bistvu sm hotla zaklučt vsaj srednjo šolo.

K: Si bila potem s svojo odločitvijo za namestitev v skupino zadovoljna? Bi kaj spremenila?

J: Ne, v bistvu...prov dobr je blo. Tk, velik naučil smo se enga reda. Ni blo tko k v vojski. Dost smo ratal samostojni. Spoznaš nove prjatlje. Pa traparije. Tk, smo bli kr ena taka velika družina. K Da bi šli v kolonijo, sam, da tm smo bli sam 14 dni, tuki pa 365...no, 10 mescov.

K: Zakaj si se odločila za mladinsko stanovanje?

J: Takrat sva bile z Ano, ful sva se dobr razumele. Nisva mele vizije, da bi se vrnle nazaj domu. Jest sm zmer govorila, da bom šla pol na faks pa v internat. Pol pa sploh ne vem, kk smo pršli na to mladinsko stanovanje. Pol so nama pa ponudl možnost, da greva skupi. Jest sm bla takrt v 4., Ana pa 3.letnk al kuko že. Ona je bla mladoletna. Tko, da sm bla jest odgovorna. Midve sva mele en dnar od zavoda. Sploh ne vem, kako smo pršli do tega stanovanja. Aja, ena gospa je šla v dom. Vse je blo še v stanovanju, tud lonci, krožniki.

K: Zakaj pa si si želela v mladinsko stanovanje?

J: Ne vem, a se je men lih takrt iztekal, k sm bla 18 a kuko... Men je bil to takrt k en izziv. Men je blo sam to važn, da nism šla domov. Tja nism hotla....mami je bla alkoholik pa enga partnerja je mela, k se sploh nikol nisva razumela in je bil v bistvu bl to vzrok, da sm šla jest od doma, k sm mami rekla, da en bo šov, al on al pa jest. In sem pol šla jest. Tk je ostal in tk bo ostal in takrt sm se odločila, da se domov nam vrnila. V bistvu je bil to takrt največji razlog, da sm se pol odločila za mladinsko stanovanje. Joj, zdj preišlujem, kuko je to blo...vem, da sm bla že v stanovanju, ko sem mela maturantsko večerjo. Po mojem sm bla na sred 4. letnika že notr. Un stanvane, kmr sva šle pa pol naprej, je pa Ana zrihtala v lokalu, kjer je delala. Tuki (v mladinskem stanovanju) pa sva dejansk žvele mal mn k 2 let. Ne vem, a sva dale za pol leta al za en let v naprej najemnino. Pol so nama pa še doniral za najemnino. Vem, da so oni pol ta stnvane prodajal in sva šle pol zato ven. Ana je bla pol še pol leta z mano pol je šla pa s fantom žvet, jest sm pa še mal tm ostala (v stanovanju, ki sta ga najeli po mladinskem stanovanju).

K: Kakšna pričakovanja si imela od bivanja v mladinskem stanovanju?

J: To je blo men prov izziv. Glede na to, da sm bla mlada, sj veš, kašn si pr 18ih...se mi zdi, da sm se kr dobr odrezala. Sva mele kr dobr zrihtan, ena je kuhala, ena pospravlala. Ana je mela bl štedilnik na čez, jest sm pa pospravlala. Se mi zdi, da sva se kr dobr odrezale. Sj sva na cajte tud mal zabluzile, ampak položnce pa to je blo vse zrihtan, nisva nkol zamujale.

K: Koliko časa nazaj je to bilo?

J: 10 let.

K: Kako bi opisala mladinsko stanovanje?

J: Stanovanjska skupina je bila mešana skupina (starostno) in pol morš enkrat kot srednješolc odrast, morš obrnt nov list v knjigi. Mladinsko stanovanje je izziv za tazga mladostnika. Da

pokažeš, oziroma v bistvu sam sebi pokažeš, da si odgovoren, da sam začneš odraslo razmišlat. V stanovanjski je bilo res za vse poskrbljen, nič nam ni mankal, v mladinskem stanovanju sva pa mogle kaj narediti za to. Je to en nov izziv za naprej. Neki novga, spodbuda, da odraščam.

K: Si bila pred vselitvijo kaj vključena v priprave na mladinsko stanovanje? Ste stanovanje skupaj iskali?

J: Ne. Sploh ne vem. Možn, da je bilo kaj pa da sem pozabila.

K: Stanovanje je bilo že opremljeno?

J: Ja, edin kavč sva mogle kupiti, un zložljiv, da sva loh spale gor. Ostalo je bilo pa vse, tud praln stroj sva mele. Baby praln stroj je bil, tak čist mjhn je bil. Edin iz zavoda so nama toaster kupil pa mikrovalovno. Ana je pol mikrovalovno vzela, k se je odselila, jest pa toaster. Ga mam še zmer, še zmer dela. Spomin na mladinsko stanovanje, haha.

K: Kako pa je to bivanje potem potekalo?

J: Zutri sva ustale, kavica, sva se oblekle pa šle v šolo, Ana v Ljubljano, jest v Kranj. Ponavad je Ana prj ustala k jest. Pol sva pa pršle iz šole, ponavad sva se že prj dobile na kavi pa pol skp domu.

Pol pa, kva bova jedle, a bova pico a makarone...skoz sva jedle unga purana v smetanovi omaki, pač eno in isto je bilo (smeh). Sj v bistvu ni bilo kaj velik. Vse kr sva mele, sva se mele za učiti, to sva se kdr sva se hotle. V zavodu je bilo točno določeno od-do, 2 uri učenja, tuki je bilo pa mal več svobode. Pa loh sva šle vn kdr sva hotle. Nobenga ni brigal, kdaj sva zvečer pršle pa kdaj sva šle spat. Mal je bilo treba pospraviti, oprati sva si mogle same. Sam to smo itak vse v zavodu isto počeli.

K: Na kakšen način sta bili v stiku z vzgojiteljji, mentorico?

J: Vsako sredo sva hodili na sestanke. Slišal smo se po telefonu. Enkrat so pršli nenapovedano na obisk in to lih takrt k sva mele najbolj razmetan, sva ble kregane.

K: Kaj pa ste na teh sestankih počeli?

J: Pokazale sva jim plačane položnice, zmer sva jih fotokopirale, da so originali ostali nama. Sva mele kr svobodo. Že v Mercatorju (preko naročilnice) sva mele dost denarja, da sva loh nabavljale. Ko je bila Ana v srednji šoli, sva mele pol manj, ker jest nisem več hodila v šolo in mi ni pripadalo, pa sva mele vseeno dost za obe. Aja, drgač smo se pa pogovorili, če sva mele kšne probleme pa to.

K: Najemnino in stroške sta plačevali sami?

J: Na začetku sva mele dost denarja našparan iz štipendij, da sva plačale za pol leta ali celo za 1 leto, ne vem točno. Kasnej sva pa za pol leta dobili doniran denar za pol leta za najemnino. Pol

sva pa plačvale komunalno, spo (upravljalca bloka) in električno. Tko, da sva te položnice mogle vsak mesec pokrit, najemnina je bila pa vnaprej plačana.

K: Si ti vmes delala oz. kako si skrbela za finance?

J: Prvih let sem imela samo štipendijo, pol sem pa začela delati. Pol sva itak šle v drugo stano in sva mogle vsak mesec plačvati najemnino. Ana je imela takrat še eno prometno nesrečo z motorjem, sam se ne spomnem, a sva bili midve takrat še v garsonjer (mladinsko stanovanje) ali že v enosobnem. Vem, k takrat pol ni mogla delati in sem jest vse plačevala.

K: Kako pa si skrbela za šolo?

J: Ja, sprot ne (smeh). Midve z Ano sva 8 mesecev uživale, 2 meseca sva pa garale.

K: Torej je to šibka lastnost svobode v mladinskem stanovanju?

J: Ja, hehe. Vem, da sva meele zmer še kasnejši popravci pol.

K: Za šolo si drugače skrbela sama, si se obračala kaj na vzgojitelje/mentorico?

J: Ja, v bistvu so se vzgojitelji bili na naju obračali, no. Midve nisva rabile nič počeli, oni so itak prganali. Če nebi prganali, ne vem, kak bi šlo. Sij pravim, midve sva bili zadnje dva meseca švicale, tujmaja, junija. Ampak je šlo, no. Men je sicer ratal šele v drugem letu maturo narediti, sem imela vsa leta gospodarsko poslovanje popravca, me profesorca ni spustila, tuj, če bi za slabo dve znala, me nebi. Ana je po mojem v prvem letu naredila.

K: Si se potem vpisala na fakso, glede na to, da si prej govorila o načrtih na tem področju?

J: Imela sem ful željo iti na socialno delo, ampak mi je v drugem letu pol itak zmanjkalo točk. Pol sem se pa odločila iti na maturitetni tečaj, pol sem pa itak več delala kot pa v šolo hodila. Pol sem se pa na ptt vpisala, na pošto in promet za Bežigradom. Sem šla prvi kolokvij pisati in verjetno tuj en procent nisem pisala, haha. Pa tuj una Ljubljana mi ni bila. Fajn je bilo, k sem imela štipendijo, sam sem jo mogla pol predlansk let vračati. Takrat je pa prov pršla.

K: Kako si skrbela za prehrano?

J: Zmer sva si naredile ta seznam, kaj rabva, kaj bova jedle. S tem sva meele še najmanj problemov, res. Bili se mi zdi to donsi pomembni, kaj bomo jedli, k mam otroka, takrat mi ni bilo važno tuj, če so skozi makaroni.

K: Česa si se naučila v mladinskem stanovanju?

J: Odgovornosti, najbolj to. Odgovornosti, samostojnosti. Po mojem tega mladim ful manjka, včas so šli fantje vsaj v vojsko. Če bi moj (partner) kaj rihov, če nebi mel mene, mi nebi mel tuj ene položnice plačane, po mojem tuj ve ne, kam je treba položnice plačati. Zavedla sem se, da nisam svoboda, da maš še zmer eno breme (odgovornost) nad seboj. Pa da morš mal zabremzati se in prvo morš to pošiljati pol pa lohi naprej.

K: Se ti zdi, da si se zaradi izkušnje bivanja v mladinskem stanovanju lažje osamosvojila?

J: Ja. Res je lažje, ko maš enkrat že to izkušnjo.

K: Kaj pa ti je bilo v mladinskem stanovanju najtežje?

J: Uf, generalke, pospravljanje. To, k te nuben ne prgana. Drugih težav nism mela po mojem.

K: Kaj ti je šlo pa najbolje?

J: Ha, pojma nimam. Plačevanje položnc, račune sem vse redno plačvala. Posoda mi je šla mal teži, cune sm mela kr pospravlene. Kšna šola je bla včas problem. Če ne bi blo šole, bi blo še bl fajn, bi blo še več svobode.

K: S cimro sta se pa razumeli?

J: Ja. Uf, ona je trmasta (smeh).

K: Kako pa sta to reševali (konflikte)?

J: Jah, nč, ena je mogla popustit. Ponavad sm bla to jest. Znala se je zmulat.

K: Sta se lahko kam odmaknili v stanovanju?

J: Uf, vsaka na svojo stran postle. Ni blo drgač placa.

K: Če bi imela možnost izbire, bi takrat raje živela sama ali ti je življenje s cimro ustrezalo?

J: Še enkrat bi šla čez isto. Pa tud z Ano bi še enkrat ponovila.

K: Kako pa so potekale stvari z mentorico?

J: Blo je tko, da je povedala, če do takrt ne boš nardila tega pa tega oziroma se česa naučila, bodo pa sankcije. Ne bo unga, ne bo tretga. Mela je tak dobr pristop, tak realen. Tok, da sm se mal začela zavedat, sj res, če nam gpo-ja popravlja pa ne bom mogla na maturo in pol valda, da se boš uču. Sj, k sm bla v zavodu in so ble tm učne, mi je neki od tega ustal. Sam kle si bil pa res sam seb prepuščen in si se mogu sam učit, ni blo tok nadzora.

K: Se ti zdi to, da je bilo manj nadzora dobro ali slabo?

J: Po en stran dobr, po drug stran pa slabo. Slabo zato, ker maš občutek, k da si v enem zaporu (slaba stran nadzora). Po drug stran pa je manj nadzora boljše, saj če se navš sam uču, se nav noben, morš prevzet odgovornost nase. Je pa fajn, da te kdo mal pokontrolira, če je vse ok, k drgač bi vrjetn bl bluzile.

K: Je bila mentorica tudi v kontaktu s šolo?

J: Uf, to pa sploh ne vem, kuko je potekal... Vem, da moja mami ni hodila nč na govorilne. Možn, da je pol mentorca, ja.

K: Kaj ti je pa ona kot mentorica nudila ob bivanju v mladinskem stanovanju?

J: Oni (vzgojitelji) so bili nam kot druga mama. Z njo si se loh vse pogovarjov, od menstruacije pa vse ostalo. V bistvu vse. Je pa spet odvisn, kuko si se ti razumu z njo. K ni vsak za to, recmo en Jože (vzgojitelj), k sam moralizira pa ma en svoj pogled na svet in ne

odstopa od tega pač ni za to. Ona je pa res mela en tak dobr odnos. Ful je odvisn od vzgojiteljevega pristopa.

K: Bi pri vajinem odnosu kaj spremenila?

J: Ne.

K: Se nanjo še kdaj obrneš, sta v kontaktu?

J: Ne, nimava stikov. Sva se enkrat srečale, nimam niti mejla nenga. Pol pa prav, pridte, pridte, sam sj veš, kuko je to pol k maš mjhnga otroka. Dobr, res bi si mogla čas vzeti. Po en stran mi je mal žov, da nismo več v stikih. Sj je Ana hotla neki organizirat, da bi se dobil, sam ni neki ratal.

K: Se ti zdi, da je bilo bivanje lažje zaradi mentorice?

J: Ja, laži je blo. Morš met, k že tko nimaš od staršev podpore. Ne, morš met, morš met. Vsak more met enga za sabo, da te mal za ušesa.

K: Bi kaj spremenila pri projektu mladinskega stanovanja?

J: Ne, ne bi nič. Mrbit to, da bi blo stanovanje večje, da bi bla še ena soba.

K: Mogoče to, da bi sami izbirali stanovanje?

J: Uf, če pomislm, kašne sva ble pr 18ih in kašne želje sva mele, bi blo to kr neizvedljiv.

K: Kako je bilo po odhodu iz mladinskega stanovanja? Kam si odšla?

J: Pol sva šle še skupi v najem pol pa vsaka s svojim fantom. Se mi zdi, da sm šele pol, k sm sama začela žvet, razmislila vse za nazaj, da si rečeš, zdj sm pa odrasla. V bistvu ti pr 18ih ti drgačrazmišlaš kot pa pr 24ih, kot dan pa noč. In rabš neki cajta, da dojameš to izkušnjo in kolk ti je pomenila. Sj pravm, to more vsak probat pa pol vid. Je čist drgač al greš ti kasnej od staršev nekam na svoje živeti. Al pa, če greš ti stran od staršev v neko skupino pa pol v stanovanje in veš, da se k staršem ne boš nkol več vrnu.

K: Kako sebe vidiš pred vstopom v stanovanjsko skupino?

J: To bi vsak reku, da nam nkol šole nardila. Dobr je blo na konc, kokr je na začetku slab kazal. Pol na konc sm itak zrihtala vse, se postavlja na svoje noge.

K: Kako se vidiš na prehodu iz stanovanjske v mladinsko stanovanje?

J: Ena vreča hormonov nametanih, v puberteti.

K: Pa na koncu stanovanja?

J: Odraslo. K dan pa noč od prej. K ena gospa pr 40ih, un a bomo mel za elektriko a namo (smeh).

K: Kako pa zdaj izgleda tvoje življenje?

J: Jah, nč dobr. Mava oba službe, živimo v najemu, fajn bi blo kj večiga, ampak zaenkrat mam tole. K potegnem črto, se mam čist dobr, nč nm ne manjka.

Načrtovanje in izvedba mladinskega stanovanja

PRIPRAVA PROJEKTA

Razlogi za najem mladinskega stanovanja, metode vzgojnega dela in vzgojni cilji

V začetku šolskega leta 2005/2006 smo strokovni delavci Stanovanjske skupine Škofja Loka glede na potrebe in zastavljene vzgojne cilje načrtovali najem mladinskega stanovanja. Najem mladinskega stanovanja predvidevamo za dve mladostnici in sicer v prihodnjem šolskem letu. Časovno smo trajanje projekta omejili na šolsko leto 2006/2007.

Namestitev Janje (osebni podatki in podatki institucije in bivanja v njej izbrizani zaradi varovanja podatkov in anonimnosti). Razlogi namestitve so bili: problem alkoholizma v družini ter posledično pomanjkljiva skrb za deklico, učna pomoč, preprečitev materialne ogroženosti, nudenje strukturiranega okolja in pomoč pri sprejemanju meja, nudenje ustreznih pogojev za osebni razvoj.

Namestitev Ane. Razlogi namestitve so alkoholizem matere in njenega partnerja, slabe bivanjske razmere, neustrezna skrb za potrebe deklice, vzgojno zanemarjanje, učna pomoč.

Z vključitvijo v stanovanjsko skupino tako Ana kot Janja ustvarjata zrelejše odnose z vrstniki, se učita plodno sodelovati, se prilagajati potrebam drugih na eni strani ter se zavzemati za svoje interese na drugi strani. Učita se pogajati in dogovarjati, oblikovati čustveno neodvisnost od staršev ter se pripravljati na poklic in nenazadnje na odgovorno vlogo v družbi. Tekom bivanja v skupini se dekleti krepita v najrazličnejših vlogah, kot prijatelj, vodja, opazovalec, nasprotnik. Oblikujeta lastno hierarhijo vrednot in etičnih načel, pridobivata nova stališča in prepričanja, nudena jima je pomoč pri oblikovanju lastne identitete in samopodobe. Glede na dosedanjo obravnavo in dosežene vzgojne cilje strokovni tim , da sta mladostnici dosegli določeno stopnjo v socialnem in osebostnem razvoju, stopnjo pozne adolescence in sta pripravljene za postopni prehod v svet odraslih. Drugi pomembni razlog za našo odločitev pa so razmere doma, saj se od časa namestitve deklet v

našo institucijo pa do danes razmere doma niso bistveno spremenile, zato smo med skupaj zastavljenimi vzgojnimi cilji želeli uresničiti tudi cilj postopne eksistenčne neodvisnosti oziroma samostojnosti.

Po našem mnenju potrebujeta dekleti v tem obdobju manj kontrole in nadzora, več možnosti po prevzemanju samostojnih odločitev, novih življenjskih izkušenj in preizkušanje v novih vlogah. V obdobju bivanja v mladinskem stanovanju bo mladostnicama nudena vzgojna pomoč predvsem v obliki svetovanja in podpore saj predvidevamo, da bo na prehodu v svet odraslih pot dokaj negotova in neodločna. Prav tako jima bomo omogočili učno pomoč, dekleti sta si namreč zastavili zaključiti dokaj zahtevne srednješolske štiriletne programe. Predvidoma bo strokovni delavec v mladinskem stanovanju opravljal vzgojno delo najmanj enkrat tedensko, oziroma glede na potrebe. V tem času bo preko razgovorov, svetovanj usmerjal dekleti k zastavljenim ciljem, skupaj z njima razreševal nastale dileme in načrtoval, pomagal pri razreševanju problemov. Mladostnicama bo strokovni delavec konstantno dosegljiv v stanovanjski skupini tako osebno kot preko telefona. Enkrat tedensko bosta dekleti na razgovor v skupino prihajali ločeno. Prehodno se bosta vključevali v organizirane aktivnosti skupine: rojstni dnevi vrstnikov, zaključni izleti, gledališče, kolesarjenje...

Življenje v mladinskem stanovanju bo mladostnicama omogočilo postopno osamosvajanje, mehkejši in varnejši prehod v samostojno življenje. Krepili bosta sposobnosti izbire in odločanja, načrtovanja, dogovarjanja, aktivno uresničevali zastavljene cilje, prevzemali odgovornost, se vključevali v širše socialno okolje in odnose, pridobili realen vpogled v življenje. Kratkoročne cilje bomo opredelili v mesečnem načrtu vzgojnega dela v mladinskem stanovanju.

Iskanje stanovanja

Za iskanje najemniškega stanovanja, načrtujemo več poti in sicer preko spletne ponudbe, ponudbe dnevnega časopisja, preko naših zunanjih strokovnih služb, agencij z nepremičninami, aktivno se bosta v iskanje vključili tudi dekleti sami. Centru za socialno delo, ki je mladostnici v Vzgojni zavod tudi namestil, smo idejo oziroma projekt mladinskega stanovanja predstavili na uvodnih timskih sestankih. Idejo je center podprl in nam tudi obljubil pomoč pri samem iskanju najemniškega stanovanja.

V mesecu aprilu 2006 nas Center za socialno obvesti, da je možen najem garsonjere v neposredni bližini naše stanovanjske skupine. Želja stanodajalke, da garsonjero odda takoj, ugodna cena, opremljenost stanovanja in pripravljenost deklet vplivajo na odločitev, da s projektom pričnemo nekoliko prej kot smo načrtovali.

Finančna shema

V skladu z zgoraj naštetimi cilji želimo doseči, upoštevajoč dane finančne razmere deklet, čim višjo finančno neodvisnost in samostojnost pri planiranju in razpolaganju z denarjem. Najemnino in stroške bivanja bosta dekleti poravnali sami. Najemnina v višini 30.000 sit mesečno ter stroški bivanja, predvidoma v enaki višini, bosta dekleti krili iz različnih virov. Janja iz štipendije in preživnine, Ana pa je zaradi ponavljanja drugega letnika ostala brez štipendije, zato bo stroške poravnala iz pomoči, katero je na osnovi prošnje nakazala občina ter preživnine. Za osebne potrebe ima Janja preostanek štipendije, Ana pa koristi sredstva enkratne pomoči centra za socialno delo ter žepnino Humanitarnega zavoda.

Za prehrano imata dekleti zagotovljena sredstva iz oskrbnega dne v višini 1.636 sit ter sredstva iz razširjene oskrbe v višini 11.300 mesečno za druge potrebe.

Za finančno pomoč pri realizaciji življenja v mladinskem stanovanju se bosta dekleti s prošnjami obrnili na Rotary club, Lions club in humanitarni zavod.

NAČRT VZGOJNEGA DELA V MLADINSKEM STANOVANJU

Maj 2006

Stanovanje:

- ogled stanovanja
- skupni sestanek s stanodajalko
- čiščenje in urejanje stanovanja
- izbor in nakup dvoseda, 9.5.
- priprava osnutka prošnje za finančno pomoč
- selitev, 17.5.
- poslovilno druženje s skupino, 24.5.
- sestanek z dekletoma o pravilih bivanja v stanovanju
- pomoč pri načrtovanju porabe in razpolaganja z denarjem
- pomoč pri vključevanju v večstanovanjsko zgradbo, hišni red

- kratkoročno planiranje in dogovori

Šola:

- redne govorilne ure, predstavitev projekta razredničarkama ter dogovori za bolj natančno spremljanje deklet v šoli, predvsem dela za šolo in izostajanja
- pregled dela za šolo, ocen in prisotnosti pri pouku
- načrtovanje popravljanja ocen

Starši:

- seznanitev staršev z obliko vzgojnega dela v mladinskem stanovanju, 17.5.

Center za socialno delo:

- finančna pomoč enemu izmed deklet

Vzgojni cilji:

- samostojnost (urejanje stanovanja, nakupi, odvoz opreme, pranje...)
- dogovarjanje (učenje, kuhanje, pospravljanje, spanje, izpolnjevanje dogovorov)
- aktivni pristop k reševanju oz. uresničevanju lastnih interesov
- integracija (hišni red, blokovsko čiščenje, sušenje perila, navezovanje stikov)

Realizacija:

Načrtovano delo, povezano z mladinskim stanovanjem smo v celoti izpolnili.

Prvi ogled stanovanja je dekleti navdušil, počakati smo morali še na izbor stanodajalke med vsemi zainteresiranimi kandidati. Sledil je podpis pogodbe o najemu stanovanja za čas od maja 2006 do septembra 2007. Pogodbo sta sklenili Janja in stanodajalka. Vse aktivnosti urejanja stanovanja, dogovorov s stanodajalko, kosovnega odvoza, nabave sedežne, čiščenja sta dekleti opravili *samostojno*. Stanodajalka ju je seznanila tudi s svojimi zahtevami. Prihajala bo enkrat mesečno, pregledovala plačevanje položnic in skrb deklet za stanovanje. Najemnino bosta dekleti poravnali za obdobje šestih mesecev vnaprej.

Življenje v stanovanju si bosta *prilagodili* po svoje, pomembno je, da spoštujeta hišni red, ne odstopata bistveno od načina življenja drugih sstanovalcev, se *vključita*, redno hodita k pouku in skrbita za učni uspeh, se *aktivno* obračata po pomoč in nasvet na vzgojitelja, izpolnjujeta zahteve stanodajalke. Dogovorili smo se tudi glede obiskov prijateljev v

stanovanju, ki naj bi bili zmerni in ne v večernem času. Natančnejša pravila bivanja in življenja v mladinskem stanovanju bomo dograjevali sproti.

NAČRT VZGOJNEGA DELA V MLADINSKEM STANOVANJU

Junij 2006

Stanovanje:

- pregled dela za šolo
- vključevanje v aktivnosti skupine (ogled reševalnih psov, kolesarjenje, rojstni dan, zaključni izlet skupine)
- redni stiki: enkrat tedenska – v sredo osebna prisotnost vzgojitelja v mladinskem stanovanju, ob ponedeljkih pride v skupino na razgovor Janja, v sredo Ana ter redni telefonski stiki
- načrtovanje počitniškega dela in preživljanj počitnic
- načrtovanje vzgojnega dela v mladinskem stanovanju v času šolskih počitnic
- organizacija učne pomoči
- pregled izpolnjevanja dogovorov
- sodelovanje z zdravstvenimi ustanovami (zobozdravstveni pregledi in okulistični pregled)
- oddaja prošenj za finančno pomoč

Šola:

- intenzivno spremljanje dela za šolo
- telefonski in osebni stiki
- učna pomoč

Starši:

- predvidoma naj bi Janjina mati prišla na razgovor in obiskala dekle v stanovanju
- obisk Anine mati
- ohranitev rednih stikov z domom (obiski doma, telefonski razgovori)

Center za socialno delo:

- podaljšanje obravnave Janje
- vabilo za obisk socialne delavke

Realizacija:

Skupaj razrešujemo pritožbo soseda, ki tarna, da sta zvečer dekleti preglasni oz. je preglasna sedežna, ki jo vsak večer spreminjata v ležišče. Dekleti bosta na noge prilepili filc. Pozanimali sta se tudi glede čiščenja nadstropja in ju bodo vključili. Plačali sta že nekaj položnic, obiskala ju je stanodajalka, ki zaenkrat nima pritožb. Janjina razredničarka ponudi dekletoma rabljeni računalnik, zato se Janja odloči, da bo pripeljala svojo mizo.

Sestanek s stanodajalko

Ogled stanovanja

Ga. je bila pripravljena oddati garsonjero v stolpnici, ki je nedaleč proč od stanovanjske skupine. Tako lokacijsko kot tudi finančno je bila ponudba ugodna. Prvi ogled stanovanja je dekleti navdušil, počakati pa smo morali še na izbor stanodajalke med vsemi zainteresiranimi kandidati. Sledil je podpis pogodbe o najemu stanovanja za čas od maja 2006 do septembra 2007. Pogodbo sta sklenili Janja in stanodajalka

Bivalni pogoji

Garsonjera v izmeri 21 kvadratnih metrov, brez balkona, je bila v celoti opremljena in prilagojena za bivanje ene osebe. Zaradi relativno majhnega prostora, sta dekleti v soglasju s stanodajalko umaknili nekaj omar ter posteljo. Delno sami, delno pa iz sredstev humanitarnega zavoda si dekleti kupita raztegljiv trosed, ki jima bo hkrati služil tudi kot postelja. V stanovanju imata vse tehnično nujne aparate, tako hladilnik, kot štedilnik, majhen pralni stroj, televizijo, telefon. Sčasoma in v okviru njunih finančnih možnosti si bosta dekleti stanovanje opremili po svojih željah. Potrebovali bi večjo mizo, saj obstoječa ne omogoča skupnega prehranjevanja, niti učenja.

Stanovanje je v petem nadstropju, stanovalci za čistočo skrbijo sami, zato se dekleti vključita v razpored čiščenja.

Dogovori s stanodajalko

Na njuno željo stanodajalka dovoli kaditi. Obiskala ju bo enkrat mesečno v tretji dekadi.